

**CENTRUM
DOSKONALENIA
NAUCZYCIELI**

NUMERY TELEFONÓW

Sekretariat

tel. 067/351-17-50,
067/352-70-18
fax 067/352-70-16

**Pracownia Kształcenia
Ustawicznego**

tel. 067/352-70-11,
067/352-70-20
pku@cdn.pila.pl

Pracownia Doradztwa

tel. 067/352-70-12,
067/352-70-13
pd@cdn.pila.pl

**Pracownia Informacji
i Wydawnictw**

tel. 067/352-70-17,
067/352-70-27

Księgowość

tel. 067/352-70-23

Kasa

tel. 067/352-70-10

www.cdn.pila.pl

dyr@cdn.pila.pl

piw@cdn.pila.pl

Redakcja:

Grzegorz Bogacz
Katarzyna Kwaśnik
Urszula Lamczak
Wiesława Leszko
Wanda Strzelec

Projekt i skład:

Sławomir Kozłowski

Korekta:

Elżbieta Anioła
Maja Strzelec

WIADOMOŚCI, OPINIE, MATERIAŁY

ROK 2010 NUMER 2

06.09.2010

Kodeks Nauczyciela z 1872 roku

1. *Nauczyciel każdego dnia powinien zadbać o to, aby lampy były napelnione a kominek czysty.*
2. *Każdy nauczyciel winien codziennie przynosić wiadro wody i kubek węgla.*
3. *Pióra należy przygotowywać starannie. Końcówki piór można ostrzyć zgodnie z indywidualnymi upodobaniami wychowanków.*
4. *Nauczycielowi płci męskiej zezwala się na wykorzystanie jednego wieczoru w tygodniu na sprawy osobiste (bądź też dwóch wieczorów, jeśli regularnie uczęszcza do kościoła).*
5. *Po spędzeniu dziesięciu godzin w szkole, nauczyciele mogą oddać się czytaniu Biblii lub innych pożytecznych ksiąg.*
6. *Nauczycielki, które wychodzą za mąż bądź angażują się w romanse dostaną natychmiastowe wypowiedzenie.*
7. *Nauczyciel, który pali, używa alkoholu w jakiejkolwiek formie, uczęszcza do kasyna lub domu publicznego, lub też goli się u fryzjera dostarcza znakomitych powodów, by żywić poważne wątpliwości, co do jego wartości, zamiarów, prawości i uczciwości.*
8. *Nauczyciel powinien odkładać drobne sumy z każdej wypłacanej mu pensji, aby w latach starości nie stać się ciężarem dla społeczeństwa.*
9. *Nauczyciel wykonujący swą pracę sumiennie i wiernie przez 5 lat spodziewać się może podwyżki w wysokości dwudziestu pięciu centów tygodniowo, o ile zarząd wyrazi na to zgodę.*

Jak blask słońca oświeśla wnętrze komnaty, tak nauka rozświeśla umysł.
Wang Chong

Spis treści

I. Problemy - doświadczenia - opinie

- I.1. Lamczak Urszula - Doskonalenie zawodowe nauczycieli.
- I.2. Strzelec Wanda - Marginalizacja życia społecznego, a kształcenie ustawiczne.
- I.3. Walczak Beata - Ewaluacja zewnętrzna w praktyce.

II. Nauczyciel - praktyk proponuje...

- II.1. Biela Alicja - Konspekt lekcji regionalnej - Pomniki i tablice pilskie.
- II.2. Frankowski Mariusz - Katyń pamiętamy - scenariusz z okazji 70. rocznicy zbrodni katyńskiej.
- II.3. Frankowski Mariusz - sprawozdanie z akademii poświęconej 70. rocznicy zbrodni katyńskiej - Katyń pamiętamy.
- II.4. Grelowska Stanisława - Ziarna Nadziei - scenariusz apelu oddającego hołd pamięci tragicznie zmarłych w katastrofie pod Smoleńskiem.
- II.5. Grześkowiak Ryszard - Wycieczka rowerowa w okolice Piły (przygotowanie teoretyczne) - scenariusz lekcji.
- II.6. Kluk Maria - Książka moim przyjacielem - uczy, bawi, pomaga... Wdrożenie do umiejętności wyszukiwania i selekcjonowania informacji.
- II.7. Kozak Katarzyna - Scenariusz lekcji otwartej - konkurs wiedzy o Fryderyku Chopinie „F. Chopin - obywatel Europy”.
- II.8. Moskal Barbara - „Cała Polska czyta dzieciom” - zajęcia biblioteczne dla przedszkolaków - „Wyprawa do Książkolandii”.
- II.9. Moskal Barbara - scenariusz czytelnicznej imprezy z okazji Urodzin Kubusia Puchatka.
- II.10. Mostek Ryszard - Redagujemy wybrane użytkowe formy wypowiedzi - scenariusz lekcji języka polskiego w klasie V.
- II.11. Peno Ewa - Eksperymenty młodych naukowców - scenariusz lekcji.
- II.12. Peno Ewa - Sieciaki kontra Sieciuchy - poznajemy zasady bezpieczeństwa korzystania z Internetu – scenariusz zajęć.
- II.13. Prywer Marek, Szubert Magdalena - Piłka koszykowa - konspekt zajęć.
- II.14. Strojna Renata - Metody i techniki nauczania - uczenia się, propozycje zastosowania na zajęciach z podstaw przedsiębiorczości.

III. Nauczyciel z pasją

- III.1. Wszółek Lidia - Nauczyciel z pasją
- III.2. Wszółek Lidia - W kręgu bajkowych przyjaciół (gra- Jabłko obfitości) - scenariusz zajęć w świetlicy szkolnej.
- III.3. Wszółek Lidia - W dziwnym ogrodzie Mehoffera - treść i forma w dziele sztuki (scenariusz lekcji plastyki).

IV. Z warsztatu nauczyciela bibliotekarza

- V.1. Bukowska Iwona - Porozumiewamy się w grupie.
- V.2. Gutowska Magdalena - Wypalenie zawodowe – bibliografia w wyborze.
- V.3. Michalska -Wiktorko Łucja - 200 rocznica urodzin Fryderyka Chopina - bibliografia w wyborze
- V.4. Michalska -Wiktorko Łucja - O dawnej książce. Film obyczajowy z książką w tle...

V. Z pedagogicznej półki ...

- V.1. Lamczak Urszula - Z pedagogicznej półki... Prowadzenie ewaluacji w ramach nadzoru pedagogicznego: poradnik dyrektora szkoły - Klemens Stróżyński.

Problemy – doświadczenia – opinie

Lamczak Urszula

Doskonalenie zawodowe nauczycieli

Kształcenie ustawiczne.

Idea kształcenia nauczycieli zawiera się w ogólnych celach systemu szkolnictwa. Sieć powiązań, zależności, uwarunkowań i powinności wynikających ze specyfiki zawodu pedagoga i przemian zaistniałych w społeczeństwie wymusza i pociąga za sobą taką wizję nauczyciela, która stawia czoło wyzwaniom współczesności.

Istota kształcenia ustawicznego (edukacji permanentnej) ciągle zmieniała swoje oblicze, poszerzając swoją perspektywę.

Obecnie edukację ustawiczną definiuje się jako „edukację nadążającą za rozwojem i służącą potrzebom rozwoju, traktując ją jako program doskonalenia kwalifikacji i jako koncepcję wychowawczą”.

Doskonalenie zawodowe nauczycieli w Polsce odwołuje się w swoich założeniach do idei edukacji ustawicznej, zwanej też kształceniem przez całe życie, w trakcie którego jego organizatorzy starają się wyeliminować rozbieżności między teorią a praktyką edukacji.

Proces ten przebiega w toku pracy zawodowej nauczycieli, stając się czymś tak samo oczywistym jak to, że do wykonywania tej profesji niezbędne są odpowiednie kwalifikacje. Stanowi to swoistego rodzaju przedłużenie możliwości rozwojowych nauczycieli na okres pełnienia przez nich roli zawodowej. Nie należy przy tym mylić doskonalenia zawodowego nauczycieli z ich doksztalcaniem. Semantyka terminu doksztalcenie dotyczy bowiem uzupełniania formalnych kwalifikacji do poziomu aktualnych wymagań na zajmowanym stanowisku pracy. Doskonalenie zawodowe zaś, to podwyższanie kwalifikacji pracowników za pośrednictwem różnych form.

Określa się je (doskonalenie), jako ważny składnik systemu kształcenia pozaszkolnego nauczycieli, polegający na udzielaniu pomocy początkującym nauczycielom, na aktualizowaniu wiedzy przedmiotowej i pedagogicznej w okresie samodzielności zawodowej, na organizowaniu różnych form samokształcenia, na udzielaniu pomocy w samodzielnej pracy badawczej.

Podstawą kształcenia ustawicznego jest rozbudzenie u nauczycieli poczucia odpowiedzialności za własną egzystencję i rozwój zawodowy. Jednakże to nie tylko powinność wobec siebie i urzeczywistnienie swoich celów życiowych i zawodowych, lecz także powinność wobec młodzieży, która poddana jest ich wpływom dydaktyczno-wychowawczym. To rodzaj długu, jaki winien spłacić każdy nauczyciel wobec społeczeństwa, które zawierzyło

jego misji i posłannictwu.

Szkoła, w której rozwijają się nauczyciele, sama staje się szkołą rozwijającą, gdyż to oni nadają jej tempa rozwojowego. Bez obaw wdrażają innowacje oraz sami starają się być twórcami nowych wzorów kształcenia, nowych trendów i nieznanych dróg prowadzenia uczniów.

Doskonalenie zawodowe nauczycieli jest siłą napędową ich wszelkiej twórczości. Ta z kolei jest źródłem zmian w każdej dziedzinie życia, gdyż dzięki niej ludzie, także nauczyciele, stają się transgresyjni, czyli bardziej rozwojowi, w swoim myśleniu i przekazie pedagogicznym.

Twórczość i transgresja, to powolne wchodzenie w rolę euronauczyciela, rozszerzającego swoje kompetencje i umiejętności zawodowe. Europejski nauczyciel to profesjonalista w swojej dziedzinie, wyposażony w największe nośniki wiedzy ogólnej i zawodowej. Otwiera się on na dorobek naukowy i kulturowy innych krajów, akceptując w pełni wielokulturowość. To znawca sztuki nauczania i wychowania jako kompatybilnych, czyli uzupełniających się procesów, zachodzących przede wszystkim pod jego osobistym działaniem. Euronauczyciel, to twórca i transgresyjna osobowość otwarta na innowacje i dialog.

Nauczyciele jako osoby, którym powierza się kształcenie i wychowanie młodego pokolenia, przede wszystkim sami ponoszą odpowiedzialność za poszerzenie i uzupełnienie wiedzy ogólnej i pedagogicznej. Kształcenie i doskonalenie nauczycieli jest nakazem czasu, ponieważ to oni kierują rozwojem ucznia, a w efekcie kreują nową generację.

Powodzenie reformy będzie w dużym stopniu zależało od tego, w jaki sposób odniosą się do niej nauczyciele, od ich gotowości do zmian oraz zaangażowania i przygotowania.

Praca zawodowa nauczyciela wymaga nie tylko coraz lepszego wykształcenia, ale także coraz większego wkładu osobowego, zdolności i zamiłowania. Konieczność podejmowania nowych funkcji spowoduje, że praca schematyczna, monotonna przekształcać się będzie w coraz bardziej refleksyjną, gdzie obok kwalifikacji zawodowych niezbędne są: inteligencja, głębokie rozumienie procesów i zjawisk, sprawne myślenie, wyobraźnia i pomysłowość.

Dlatego adaptację nauczycieli do nowych warunków należy rozumieć jako dojrzewanie całej osobowości do podejmowania działań i rozwiązywania rozmaitych sytuacji zawodowych.

Dzisiejsze szkoły są nasycone skomplikowaną techni-

ką, nowoczesnym kierowaniem, szczególnymi regulacjami prawnymi, stąd każdy nauczyciel musi się w tym doskonale orientować, i w tym pomoże mu właśnie doskonalenie zawodowe.

Nowe paradygmaty edukacyjne.

Ogólnie wiadomo, że posiadane wiadomości, umiejętności czy kompetencje nie są trwaniem, lecz przemijaniem, co wyznacza obecnie czas i rozwój cywilizacji.

Systematycznie zmniejsza się czas, w którym następuje dezaktualizacja wiedzy: w latach 60. XX wieku nauka dezaktualizowała się co 12 lat, w latach 70. co 8 lat, w 80. co 5 lat, a w 90. co 3 lata. Prognozuje się, że w pierwszej połowie XXI wieku wiedza będzie się dezaktualizować już co 1,5 roku. Potwierdza się zatem słuszność propagowania i lansowania permanentnej edukacji także nauczycieli. Wszelkie stereotypy mentalne i instrumentalne nie znajdują miejsca i zastosowania w epoce społeczeństwa opartego na wiedzy.

Cele edukacyjne, to cztery filary edukacji XXI wieku:

1. Uczyc się, aby wiedzieć – zdobywanie kwalifikacji
2. Uczyc się, aby działać – integracja.
3. Uczyc się, aby być – rozwój osobowości.
4. Uczyc się, aby żyć wspólnie z innymi – socjalizacja.

Realizacja tych czterech celów edukacji wymaga konkretnych kompetencji od nauczyciela. Pierwszy z nich wiąże się z wiedzą przedmiotową, znajomością dydaktyki oraz metod diagnozy i ewaluacji, z umiejętnościami w zakresie kierowania, pedagogiki, kompetencjami komputerowymi. Drugi cel wymaga od pedagogów znajomości swojego potencjału społecznego, umiejętności funkcjonowania w środowisku. Aby osiągnąć cel trzeci należy posiadać umiejętności diagnozy i oceny swoich działań, zdolności do samorozwoju oraz kompetencji w zakresie doradztwa. Cel czwarty to nauczyciela kompetencje społeczne (nastawienie na innych), komunikacyjne i umiejętności interwencji. Nowe paradygmaty (modele) edukacyjne wskazują nowe drogi w myśleniu o kształceniu i doskonaleniu nauczycieli, w imię których współczesny euronauzcaiel ma coś prezentować, a nie tylko przekazywać. Owe drogi to:

- Droga pierwsza. Nauczyciel jako Mądry Filozof.
- Droga druga. Nauczyciel jako Refleksyjny Praktyk.
- Droga trzecia. Nauczyciel jako Pomysłowy Prezentor.

Oprócz wielkiej erudycji nauczyciela i idącej w ślad za nią mądrości oczekuje się od niego znajomości i stosowania empirii, ale i to już dzisiaj nie wystarcza, gdyż uczniowie oczekują czegoś więcej. Spotkanie nauczyciela z uczniem, to już nie ma być jednostka lekcyjna, ale chwila przygody i przyjemności zarówno dla jednego jak i drugiego. Nauczyciel, to designer (projektant) ludzkiego wnętrza afirmujący drugiego człowieka takim, jakim jest. Aby to osiągnąć, należy się solidnie przygotować.

Formy doskonalenia zawodowego nauczycieli w Polsce.

Od jakości oświaty będzie zależeć kreowanie i kształcenie euronauuczyciela. Jakość tę potwierdzają działania zmierzające do podniesienia stopnia kwalifikacji zawodowych nauczycieli, a zobligowane do tego zostało Ministerstwo Edukacji Narodowej, które deklaruje tworzenie dogodnych warunków prawnych i finansowych instytucjom kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli. Oprócz placówek doskonalenia na szczeblu centralnym w Polsce funkcjonują inne takie jak:

- wojewódzkie placówki doskonalenia;
- centra edukacji nauczycieli;
- wojewódzkie centra kształcenia praktycznego;
- zespoły konsultantów złożonych z przedstawicieli różnych środowisk;
- biblioteki pedagogiczne;
- uczelnie.

W Polsce stworzono następujące możliwości, formy doskonalenia zawodowego:

- studia podyplomowe – studia przeznaczone dla absolwentów szkół wyższych, którzy specjalizują się głębiej w jakiejś wybranej dziedzinie wiedzy;
- szkolenia – nauczanie prostych umiejętności i nawyków praktycznych, wymagających minimalnego przygotowania teoretycznego;
- kursy – szkolenie w zakresie pewnej specjalności, nauczanie w trybie skróconym, cykl wykładów z określonego przedmiotu;
- warsztaty – forma doskonalenia zawodowego polegająca na rozwoju umiejętności pedagogicznych na podstawie wiedzy teoretycznej, pozwalającej na praktyczne ich zastosowanie w pracy z dzieckiem;
- konferencje – zebranie, posiedzenie grona osób poświęcone omówieniu określonych zagadnień;
- zespół metodyczny – aktywna praca i współdziałanie określonej liczby nauczycieli powiązanych najczęściej specjalizacją przedmiotową, na rzecz wzbogacenia własnego warsztatu pracy;
- WDN (wewnątrzszkolne doskonalenie nauczycieli) – zespołowa praca kształceniowa rady pedagogicznej;
- doradztwo programowo-metodyczne – odpowiadają za nie władze gmin, powiatów i gwarantują nauczycielom możliwość korzystania z doradztwa i zaopatrywania się w materiały programowe i metodyczne oraz informacyjne. Doradcą jest nauczyciel spełniający określone warunki co do stażu pracy i kwalifikacji, zatrudniony na część etatu na stanowisku doradcy.

Za regionalny system kształcenia ustawicznego nauczycieli odpowiedzialny jest marszałek województwa współdziałający w tym zakresie z kuratorem oświaty, który uwzględnia też potrzeby kadrowe województwa.

Na szczeblu centralnym za funkcjonowanie systemu kształcenia ustawicznego odpowiada Minister Edukacji Narodowej, do którego zadań należy wyznaczanie ogólnokrajowych standardów w zakresie kształcenia ustawicznego nauczycieli, przyznawanie certyfikatów pla-

cówkom doskonalenia oraz monitorowanie i analizowanie efektywności różnych form kształcenia nauczycieli.

Pogląd, że doskonalenie nauczycieli bywa bardziej skuteczne, jeśli nie jest zbyt oddalone od jego warsztatu pracy, staje się dość powszechny. Łatwiej jest wówczas określić istniejące potrzeby i na bieżąco je zaspokajać. Wzrasta także zainteresowanie organizowaniem doskonalenia na terenie szkoły.

Podsumowanie.

W wyniku badań przeprowadzonych wśród nauczycieli pod kątem ich doskonalenia zawodowego (ankieta), wyciągnięto budujące wnioski. Okazuje się bowiem, że większość ankietowanych opowiedziała się za koniecznością edukacji permanentnej (66%), co świadczy o ich dużej świadomości nauczycielskiej, której powinnością jest aktualizacja wiedzy, innowacyjność w pracy dydaktyczno-wychowawczej oraz wzbogacenie warsztatu pracy. Edukacja permanentna wg nich jest nakazem epoki. Nauczyciele w większości uczą się przez cały okres swojej aktywności zawodowej, a niejednokrotnie uczestniczą w kilku formach doskonalenia jednocześnie.

Jeśli chodzi o formy, to największym powodzeniem cieszą się szkolenia wzbogacające warsztat pracy pedagoga, następnie były kursy, a po nich uplasowały się warsztaty. Ostatnie miejsce zajęły studia podyplomowe, a to wynika z faktu długiego czasu ich trwania oraz kosztów związanych z ich realizacją - uposażenie nauczycieli w Polsce jest jednym z niższych w Europie. Nie bez znaczenia jest też fakt, że studia podyplomowe podejmują nauczyciele z małym stażem pracy (do 10 lat). Ta grupa zresztą najliczniej uczestniczy w jakichkolwiek formach doskonalenia. Zupełnie nie aktualizują swoich doświadczeń zawodowych ci z ponad 30-letnim stażem pracy (0%).

Najsilniejszym motywem podejmowania doskonalenia zawodowego okazał się awans zawodowy i chęć poszerzenia wiedzy, następnie potrzeby szkoły i własne aspiracje. Największymi ograniczeniami - prawie jedna trzecia respondentów - są względy ekonomiczne, z powodu niskiego uposażenia tej grupy zawodowej, szczególnie nauczycieli z niskim stażem pracy. Doksztalcanie nauczycieli jest odpłatne i drogie, a najczęściej finansują je sami zainteresowani, co staje się często przeszkodą nie do pokonania.

Doskonalenie zawodowe wymaga od nauczycieli trafnego wyboru form, treści i sposobów dalszej pracy nad sobą. Dzisiaj stają bowiem przed ciągłym problemem, czy uwolnieni od przymusu powinni dalej rozwijać się i uzyskiwać coraz wyższy stopień rozwoju oraz lepsze wyniki w pracy, czy tylko eksploatować mniej aktualne zasoby wiedzy wyniesione z uczelni, aż do ich kompletnego zestarzenia się i wyczerpania. Jest to krytyczny moment w życiu każdego nauczyciela. Od takiej czy innej decyzji zależy nie tylko jego kariera zawodowa, ale przede wszystkim osobista satysfakcja z życia i pracy zawodowej.

Bibliografia:

Nauczyciele wobec reformy edukacji, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa.

Wilkomirska A., Ocena kształcenia nauczycieli w Polsce, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa.

Role współczesnego nauczyciela w zmieniającej się rzeczywistości społecznej, Atut, Warszawa.

Zmiany w systemie oświaty. Wyniki badań empirycznych, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa.

Kwartalnik Pedagogiczny, Nr 4/2007.

Ministerstwo Edukacji Narodowej o doskonaleniu nauczycieli, MEN, Warszawa.

Dryden G., Vos J., Rewolucja w uczeniu, Zysk i S-ka, Poznań.

Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej, **red. W. Strykowski in.**, Wydaw. eMPiZ, Poznań.

Żak, Nauczyciel i kształcenie nauczycieli. Zmiany i wyzwania, **red. W. Horner in.**, Warszawa.

Współczesność a kształcenie nauczycieli, **red. H. Kwiatkowska in.**, WSP ZNP, Warszawa.

Społeczno-kulturowe konteksty edukacji nauczycieli i pedagogów **red. H. Kwiatkowska in.**, WSP ZNP, Warszawa.

Paradygmaty współczesnej dydaktyki, Impuls.

Strzelec Wanda

Marginalizacja życia społecznego, a kształcenie ustawiczne

Grupy wykluczone i zagrożone wykluczeniem

Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski wskazuje obszary, którym zagraża wykluczenie społeczne i zalicza do nich: ubóstwo, edukację, pracę, zdrowie, mieszkalność, informację i inne.

Do grup poważnie zagrożonych wykluczeniem w Polsce zalicza się:

- dzieci i młodzież wypadającą z systemu szkolnego,
- osoby długookresowo bezrobotne,
- osoby opuszczające więzienia,
- niektóre kategorie ludności wiejskiej,
- osoby zagrożone eksmisją z zamieszkiwanych lokali,
- imigranci zarobkowi wchodzący do szarej strefy zatrudnienia,
- osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków,
- bezdomni,
- imigranci utrzymujący się z pracy nielegalnej,
- osoby należące do romskiej mniejszości etnicznej (NSIS, str11-12).

Zjawisko wykluczenia społecznego wymienionych wyżej grup społecznych dotyczy

przede wszystkim złej sytuacji dochodowej. Bezrobocie, wielodzietność, zamieszkanie na obszarach wiejskich oraz różnego rodzaju patologie silnie zwiększają marginalizację społeczną. Bezrobocie szczególnie długookresowe dotyka ludzi młodych, osoby niepełnosprawne, kobiety w wieku niemobilnym. Przyczyną bezrobocia jest często niski poziom wykształcenia warunkujący status zawodowy tych osób na rynku pracy. Grupy ludzi, których uważa się za wykluczonych są negatywnie postrzegani przez potencjalnych pracodawców, a ich sytuacja na rynku pracy jest znacznie utrudniona. Osoby te wymagają kompleksowego wsparcia oraz stworzenie im warunków do ich integracji ze społeczeństwem. Wykluczeni potrzebują pomocy w przezwyciężaniu problemów i kłopotów, którymi są obciążeni. Należy tym ludziom pomóc w zdobyciu nowych kwalifikacji i doświadczenia zawodowego. W działaniach integracyjnych powinni uczestniczyć pracodawcy, którzy będą przyczyniać się do przeciwdziałania marginalizacji i jego negatywnym skutkom.

W celu przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego również należy podejmować różne działania zmierzające do aktywizacji społeczno - zawodowej wymienionych wyżej grup. Ważną rolę odgrywa uczestnictwo w kształceniu ustawicznym. Integracja społeczna dla osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych, powinna być wspomagana także przez służby socjalne, wolontariuszy, organizacje pozarządowe.

Czym jest kształcenie ustawiczne?

Kształcenie ustawiczne, edukacja permanentna czy też kształcenie przez całe życie to „proces ciągłego doskonalenia zasobu wykształcenia i kwalifikacji oraz ciągłej adaptacji intelektualnej, psychicznej i profesjonalnej do przyspieszonego rytmu zmienności, który jest znamię współczesnej cywilizacji (Symela 1997)”. Jest to proces ciągłego doskonalenia kwalifikacji ogólnych i zawodowych w różnych okresach życia. Takie ujęcie kształcenia ustawicznego mieści w sobie zarówno kształcenie w formie szkolnej jak i pozaszkolnej, które obejmuje kursy, szkolenia, seminaria, konferencje a także nieformalne zdobywanie doświadczeń na podstawie codziennych doświadczeń.

UNESCO- Nairobi 1976 kształcenie ustawiczne określiło jako: „kompleks procesów oświatowych, formalnych, nieformalnych i incydentalnych, które niezależnie od treści, poziomu i metod umożliwiają uzupełnienie wykształcenia w formach szkolnych i pozaszkolnych, dzięki czemu osoby dorosłe rozwijają swoje kwalifikacje zawodowe lub zdobywają nowy zawód, a także przyczynią się do zmiany postaw”. Zgodnie z wyżej wymienioną definicją edukacja dorosłych pomaga ludziom dorosłym rozumieć problemy i potrzeby współczesnego świata. Kształcenie ustawiczne powinno być ważnym elementem współczesnego życia i powszechnej edukacji. Odbywać się powinno w ciągu całego życia i służyć rozwojowi jednostki.

Głównym celem jest wychowanie człowieka

twórczego, który potrafi doskonalić siebie oraz zmieniać swoje warunki życia i otoczenia. Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym to także poprawa sytuacji jednostki na rynku pracy, mniejsze ryzyko jej utraty, wzrost dochodów z pracy oraz zwiększenie rentowności przedsiębiorstw.

Kształcenie ustawiczne w Polsce.

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej nastąpiło budowanie otwartego i dostosowanego do potrzeb gospodarki rynkowej systemu edukacji ustawicznej. Kształcenie permanentne może przyczynić się do zmniejszenia bezrobocia, ubóstwa i wykluczenia społecznego. Udział Polaków w edukacji ustawicznej jest jeszcze stale niski, ponieważ brakuje jeszcze świadomości stałego oraz ciągłego aktualizowania i uzupełniania kwalifikacji. Przekonanie o braku konieczności rozwijania wiedzy jest jedną z najpoważniejszych barier psychologicznych hamujących rozwój kształcenia ustawicznego. Znaczna część społeczeństwa polskiego nie rozumie, że wysokie i stale aktualizowane kwalifikacje to lepsza pozycja jednostki na rynku pracy, wyższy standard życia, to także pełniejszy udział w życiu społecznym i politycznym kraju. Kształcenie ustawiczne w Unii Europejskiej odnosi się do kształcenia w ciągu całego życia, natomiast w Polsce obejmuje ludzi dorosłych w okresie ich aktywności zawodowej.

W tym celu należy podjąć następujące działania:

- należy zwiększyć dostępność i jakość kształcenia ustawicznego,
- podnieść świadomość w społeczeństwie o roli i znaczeniu kształcenia ustawicznego,
- utworzyć zasoby informacyjne w zakresie kształcenia ustawicznego i usług doradczych,
- utworzyć programy ułatwiające powrót do pracy ludziom bezrobotnym,
- podjąć współpracę międzynarodową w celu rozwijania edukacji dorosłych,
- należy podjąć długofalowe działania zmierzające do poprawy poziomu wykształcenia społeczeństwa uwzględniające wszystkie grupy społeczne.

Znaczenie kształcenia ustawicznego

W okresie globalizacji, rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i nowoczesnych technologiach wzrasta znaczenie koncepcji „uczenia się przez całe życie”. Kształcenie ustawiczne opiera się na tworzeniu możliwości uczenia się w każdym wieku i na wszystkich poziomach zarówno w szkołach jak i formach pozaszkolnych. Warunki nowej rzeczywistości wymuszają na jednostce konieczność nieustannego podnoszenia kwalifikacji oraz uzupełniania wiedzy, która ulega ciągłej dezaktualizacji. „Uczenie się przez całe życie” spełnia bardzo ważną rolę w rozwoju cywilizacyjnym i budowanie społeczeństwa opartego na wiedzy. Wiedza jest bardzo silnie związana z procesem edukacji, który musi być dostosowany do zmieniających

się warunków współczesnego świata.

Edukację XXI wieku należy postrzegać jako proces trwający przez całe życie. Musi charakteryzować się ciągłością oraz powinien być kontynuowany we wszystkich okresach życia i dostosowany do różnych grup ludzi, którzy chcą zdobyć nowe umiejętności doskonalić własne kwalifikacje zawodowe i uzupełnić swoją wiedzę. Kształcenie ustawiczne jest jednym z priorytetów polityki oświatowej w krajach UE Komisja Europejska opracowała dokumenty oświatowe, które umożliwiają Europejczyków uczenia się przez całe życie, np.: Biała Księga Komisji z 1993, Strategia Lizbońska, Zintegrowany Program Kształcenia przez całe życie.

Strategia Lizbońska ma kluczowe znaczenie dla rozwoju jednolitej polityki w krajach członkowskich, ponieważ traktuje politykę edukacyjną jako bezpośrednio związaną z rozwojem Europy. Edukację w różnych jej formach uznano jako podstawowy czynnik osiągnięcia konkurencyjnej gospodarki. W takim rozumieniu ujednolicenie krajowych polityk edukacyjnych jest bezpośrednio związane z polityką pracy i polityką społeczną. Polityka edukacyjna w Europie musi brać pod uwagę takie czynniki jak swobodny przepływ siły roboczej, efektywne zatrudnianie, innowacyjność i konkurencyjność. W spełnieniu tych wymagań konieczne jest przemodelowanie systemu kształcenia w taki sposób, aby możliwe było stworzenie modelu gospodarczego opartego o wiedzę. Ważną i znaczącą rolę przypisuje się edukacji ustawicznej (całozyciowej). (Społeczeństwo i Polityka 2006/2).

Współczesny świat oparty jest na mechanizmach wolnego rynku, dlatego praca jest jedną z podstawowych dziedzin aktywności człowieka. Jeżeli człowiek chce nadążyć za nieustannie zmieniającą się rzeczywistością ekonomiczną, naukową, kulturową musi się uczyć przez całe życie, ponieważ wiedza ulega ciągłej transformacji. Edukacja ustawiczna dostosowana do potrzeb współczesnych społeczeństw nie może być definiowana w odniesieniu do określonego okresu życia, np.: tylko edukacji dorosłych.

Kształcenie ustawiczne musi być rozpatrywane jako indywidualny, ciągły rozwój człowieka, a także w kontekście szerszym: uczącej się organizacji, uczącego się społeczeństwa i społeczeństwa wiedzy. Zachodzące szybko zmiany we współczesnych społeczeństwach wymagają powstania fenomenu „edukacyjnego stylu życia” (Solarczyk-Ambroziuk, 2004 s. 7), który polega na uczeniu się przez całe życie. Od jednostki wymaga się kreowania własnej biografii poprzez własne, indywidualne cele edukacyjne powiązane z lokalną strategią edukacyjną. Osoba dorosła, aby określić własne cele edukacyjne, powinna rozpoznać swoje, społeczne, ekonomiczne i kulturowe położenie.

W opinii Ewy Solarczyk-Ambroziuk kształcenie ustawiczne obejmuje nie tylko wymiar indywidualny, ale bierze pod uwagę trendy lokalne i globalne (Solarczyk-Ambroziuk, 2004 s. 8). Autorka uważa, że uczenie się osób dorosłych charakteryzować się powinno indywidualizacją i realizowane powinno być poza instytucjami.

Edukacja dorosłych to również kształtowanie aktywnego obywatelstwa, które polega na przygotowaniu obywateli do samorządności, samodzielności i kierowania własnym życiem.

Podsumowując:

Uczenie się przez całe życie prowadzi do globalnej aktywności na zasadzie demokratycznego uczestnictwa w społeczeństwie uczącym się. Kształcenie ustawiczne powinno być zgodne z potrzebami nowoczesnego społeczeństwa, uwzględniać przemiany czasu, wartości rynku oraz rytm indywidualnej egzystencji. Kształcenie przez całe życie jest uznaną ogólną wartością (Delor 1998, s. 100-101), która obejmuje całe życie człowieka i służy jego rozwojowi. Zadaniem edukacji ustawicznej jest wychowanie człowieka twórczego i dynamicznego, który potrafi doskonalić siebie, zmieniać warunki życia i ulepszać je dla dobra społeczeństwa.

Bibliografia:

- Delor J.**, (1998) Edukacja. Jest w niej ukryty skarb. Dokument- Narodowa Strategia Integracji Społecznej.
Golinowska S., (2006) Od ubóstwa społecznego. Polityka społeczna nr 11-12.
Kawula S., (2006). Wykluczenie i marginalizacja społeczna. Pedagogika społeczna nr 3.
Solarczyk- Ambrozik .E., (2004). Kształcenie ustawiczne w perspektywie globalnej i lokalnej. Wykluczenie z rynku pracy. Podstawowe uprawnienia, (2006) Warszawa, wyd. stowarzyszenie Klon/Jawor.

Walczak Beata

Ewaluacja zewnętrzna w praktyce

Ewaluacja zewnętrzna jest jedną z trzech form „nowego” nadzoru pedagogicznego wprowadzonego rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 7 października 2009 roku. Ewaluacja to termin znany w polskiej edukacji od dawna. Na co dzień w szkole przeprowadza się ewaluację lekcji, szkolenia, programu itp. Ewaluacja w edukacji dotyczy procesu, którego celem jest ocena stanu edukacji (szkolnej i pozaszkolnej). Wyniki tej oceny mogą stanowić podstawę zabiegów zmierzających do usprawnienia danego systemu lub tylko jednego z jego elementów. W 2004 roku próbowano wdrożyć zasady ewaluacji do pracy szkół i placówek pod nazwą „mierzenie jakości pracy szkoły”. Opierały się one na określonych wspólnych standardach, na zewnętrznym oraz wewnętrznym mierzeniu jakości pracy szkół i placówek edukacyjnych. Według ekspertów jedną z przyczyn jej porażki był brak jednoznacznych, wspólnych dla wszystkich szkół w Polsce „narzędzi badawczych”, wskaźników osiągnięcia standardów oraz ocen. Autorzy Projektu „Program Wzmocnienia Efektywności

Nadzoru Pedagogicznego i Oceny Jakości Pracy Szkół” korzystając z doświadczeń swych poprzedników uwzględnili je w swoim programie. Kierując się potrzebą zmiany i modernizacji oraz zwiększeniem skuteczności „nowego” nadzoru pedagogicznego realizują od listopada 2009 r. w ramach III Priorytetu PO KL Działanie 3.1 program Ministerstwa Edukacji w partnerstwie z UJ, współfinansowany ze środków UE w ramach EFS. Zaproponowali do współpracy osoby mające doświadczenie w praktycznym przeprowadzaniu ewaluacji. Postawili także na połączenie doświadczenia osób pracujących w nadzorze pedagogicznym, naukowców jak i praktyków ewaluacji. Podstawowym zdaniem jest budowanie nowego sposobu sprawowania nadzoru, który sprawi lepsze rozumienie jego działania oraz realizowany będzie w jednolity sposób, w całym kraju. Nadrzędne cele ewaluacji zewnętrznej założone przez autorów programu obejmują:

- Rozwój placówek, czyli umożliwienie w szkole lub placówce efektywnej pracy nad poprawieniem jakości placówki przez dostarczenie informacji na temat tej jakości ich pracy w obszarach określonych przez wymagania
- Rozwój systemu oświatowego, czyli pokazywanie kierunków rozwoju i trendów oraz umożliwienie monitorowania tego rozwoju przez dostarczenie informacji do sprawdzenia poziomu wypełniania wymagań państwa
- Rozwój kultury zarządzania systemem oświatowym i prowadzenia polityki oświatowej czyli budowanie bazy danych na temat systemu oświatowego, prowadzenie badań porównawczych i analiz oraz podejmowanie decyzji i tworzenie strategii rozwojowych.

Niezwykle ważnym elementem „nowego” nadzoru pedagogicznego jest przygotowanie merytoryczne wizytatorów ds. ewaluacji w ramach badań pilotażowych realizowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej wspólnie z Uniwersytetem Jagiellońskim. W ramach w/w projektu przeprowadzono już do czerwca 2010 r. dwie edycje ogólnopolskich szkoleń wizytatorów do spraw ewaluacji w Krakowie (reprezentantów wszystkich województw), zaangażowano naukowców (prof. H. Mizerek, prof. S. Wlazło) z renomowanych uczelni wyższych (UJ, UW, UW-M). Kolejną istotną przesłanką z punktu widzenia polityki edukacyjnej państwa jest jednolitość narzędzi badawczych stosowanych w ewaluacji zewnętrznej oraz wykorzystanie technologii informacyjnej do przeprowadzenia badań. Sukcesem (wciąż jeszcze niedoskonałym) jest Platforma (www.npseo.pl), na której zamieszczane są raporty z ewaluacji zewnętrznej szkół i placówek z całej Polski, co pozwoli na lepsze organizowanie i planowanie pracy szkoły oraz czerpanie pomysłów z przykładów dobrej praktyki, zawartych w opublikowanych raportach. Platforma ogranicza margines subiektywizmu ewaluatora. Każdy kolejny krok zmierzający do ostatecznych podsumowań ewaluacji szkoły/placówki, znajduje oparcie w twardych danych źródłowych, które zawiera. Stała się ona także forum wymiany myśli i poglądów.

W ramach ewaluacji zewnętrznej każda szkoła ma być oceniana w zakresie 4 obszarów i określonych wymagań dla poszczególnego typu szkoły i placówki. W każdym z wymagań (w szkole 17) może uzyskać ocenę od „A” do „E”. Procedura ewaluacji zewnętrznej określona jest w w/w rozporządzeniu.

Jak odbywa się ona w praktyce? Jest prowadzona przez przygotowanych wizytatorów-ekspertów (co najmniej dwie osoby - zespół). Ewaluacji zewnętrznej można poddać wszystkie cztery obszary funkcjonowania szkoły/placówki określone rozporządzeniem lub tylko ich część. Ewaluacja zewnętrzna jest badaniem, polegającym na zbieraniu informacji pochodzących od: uczniów, nauczycieli, rodziców, środowiska w którym szkoła funkcjonuje, organu prowadzącego, instytucji współpracujących ze szkołą/placówką. Różne są także narzędzia badawcze do zbierania tych informacji, np.: obserwacja lekcji, badania ankietowe, analiza dokumentów (dokumentacja szkolna ale także informacje na tablicach, w gablotach, ekspozycje prac uczniów), a także wywiady. Badanie przeprowadzone przez zespół badawczy wizytatorów ds. ewaluacji koncentruje się na zebraniu informacji na temat pracy szkoły/placówki. Zadaniem zespołu ewaluacyjnego jest dokonanie wartościowania zebranych informacji, opracowanie wyników oraz sformułowanie wniosków mających na celu pomóc dyrektorowi i radzie pedagogicznej we wskazaniu kierunków rozwoju szkoły oraz obszarów, które powinny być rozwijane lub doskonalone. Ta informacja zwrotna z badania opracowana jest w formie raportu, który jest upubliczniony i dostępny dla wszystkich zainteresowanych. Przekazany jest on także do organu prowadzącego. Istotą ewaluacji jest monitorowanie działalności szkoły/placówki poprzez wskazanie stopnia spełniania przez szkołę lub placówkę wymagań określonych przez państwo w w/w rozporządzeniu oraz przekazanie informacji zwrotnej w formie wniosków i wyników z przeprowadzonych badań (raport). Wskazanie kierunków i form dalszego jej funkcjonowania to zadanie dla dyrektora oraz rady pedagogicznej szkoły/placówki. Dlatego pełne wdrożenie tej nowej formy nadzoru pedagogicznego wymaga m.in. zrozumienia istoty ewaluacji zewnętrznej, a także zmiany dotychczasowego sposobu myślenia i budowania nadzoru pedagogicznego, wykorzystania doświadczeń wynikających z badań pilotażowych, jak również systematycznego doskonalenia tego procesu, w tym śledzenia rzetelnych informacji na ten temat. Od powodzenia realizacji ewaluacji zewnętrznej zależy m.in. czy „nowy” sposób sprawowania nadzoru pedagogicznego w Polsce będzie zmianą na lepsze czy tylko zmiana na nowe. Pamiętać należy także, że sama ewaluacja nie jest celem nadzoru a tylko narzędziem do poprawy jakości pracy szkół i placówek oraz dalszego ich rozwoju. Wokół ewaluacji zewnętrznej toczą się dyskusje, wskazujące zarówno na pozytywne jak i obawy. Jedną z obaw jest samo włączenie ewaluacji do form nadzoru pedagogicznego, ale największa tkwi w zmienności sytuacji politycznej, która może wpłynąć na sposób sprawowania nadzoru. Niewątpliwie pozytywnym jest partnerstwo ro-

dziców i fakt, iż po raz pierwszy w tak znaczącym stopniu mają oni możliwość wypowiedzenia się w kwestiach dotyczących funkcjonowania szkół/placówek, w których uczą się ich dzieci. W całej Polsce organizowane są także kursy, szkolenia a nawet studia podyplomowe zakresie ewaluacji szkoły placówki wychowania przedszkolnego (KUL). Zachęcam do skorzystania z oferty szkoleń Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Pile, obejmującej m.in. ewaluację zewnętrzną. Podczas realizacji tej formy zaprezentuję szczegółową procedurę ewaluacji zewnętrznej w szkole, zapoznam z narzędziami ewaluacji, a także podzielę się uwagami z przeprowadzonej w praktyce ewaluacji zewnętrznej. Dla wykorzystania w Państwa szkołach przykładów dobrej praktyki proponuję odwiedzić Platformy www.npseo.pl, na której znajdziecie Państwo raporty z przeprowadzonych ewaluacji w całej Polsce, a w nich być może propozycje trafnych rozwiązań, możliwych do realizacji w nowym roku szkolnym w Waszych szkołach i placówkach.

Bibliografia:

Dz. U 2009 nr 168, poz. 1324

Cz. *Kupisiewicz, M. Kulisiewicz*, Słownik pedagogiczny. Wydaw. Naukowe PWN 2009, s. 48

G. *Mazurkiewicz*, Przydatny nadzór pedagogiczny, „Dyrektor Szkoły” 2010, nr 2, s. 5

Nauczyciel – praktyk proponuje...

Biela Alicja

Konspekt lekcji regionalnej – Pomniki i tablice pilskie dla klas I-III Gimnazjum

Cele ogólne:

1. Rozwijanie wiedzy o kulturze własnego regionu oraz jej związku z kulturą narodową.
2. Kontakt ze środowiskiem lokalnym w celu wytworzenia więzi międzyludzkich
3. Ugruntowanie poczucia tożsamości narodowej przez rozwój tożsamości regionalnej.
4. Wspieranie kontaktów z osobami i instytucjami zajmującymi się ochroną i pomnażaniem dziedzictwa kulturowego w regionie
5. Promowanie pomników i tablic ludzi, którzy przez swoją pracę i działalność na rzecz miasta i regionu zasłużyli na wielowiekową pamięć wśród potomnych.

Cele operacyjne:

1. Uczeń zdobył wiedzę na temat:
  - przynależności do środowiska lokalnego, jakim jest miasto Piła,
  - wartości wspólnoty, środowiska,
  - tradycji miasta,
  - sylwetek ludzi, którzy zasłużyli na upamiętnienie ich na pomnikach i tablicach.
2. Uczeń zrozumiał pojęcia:
  - region, racjonalizm,
  - dzieje miasta,
  - patriotyzm lokalny,
  - Towarzystwo Miłośników Miasta Piły /TMMP/,
  - pomniki, tablice pamiątkowe,
3. Uczeń nabył umiejętności:
  - wyszukiwania znamienitych i zasłużonych dla regionu ludzi,
  - penetracji i obserwacji „skarbów” swojej małej ojczyzny,
  - śledzenia i wyszukiwania tablic i pomników w swoim mieście,
  - wyczerpania na pamiątki z dawnych lat, które zauważy na ulicy czy budynku miasta.

Metoda:

- problemowa, „burza mózgów”,

- poszukująca – dyskusja z młodzieżą na temat pomników i tablic, które znają; dyskusja problemowa pod kierunkiem nauczyciela

Formy pracy:

- indywidualna (próba odpowiedzi na pytania)
- grupowa (praca w grupach)

Środki dydaktyczne:

1. Plansza umieszczona na stelażu: „Pomniki i tablice pilskie”.
2. Wystawa – powiększone zdjęcia i fotosy pomników i tablic na 5 stelażach.
3. Wystawa książek i folderów, wycinków z czasopism pomników i tablic.
4. Prywatne materiały umieszczone na stole.
5. Biela Alicja - „Pilskie pomniki i tablice pamiątkowe”.

PLAN LEKCJI

I. Ogniwo wstępne

1. Powitanie uczniów.
2. Wprowadzenie do tematu (nauczyciel)
3. Krótka pogadanka na temat Dnia Miasta Piły- 4 marca 2010 r. (497 rocznica nadania praw miejskich - 1513-2010).
4. Podział uczniów na grupy. Rozdanie kartek z pytaniami. Wyjaśnienie sposobu odpowiedzi na pytania.

II. Ogniwo właściwe

1. Prelekcja nauczyciela : „Pomniki i tablice pilskie” (*według oddzielnego schematu, załączonego poniżej konspektu - załącznik*)
2. Promocja pracy: „Pilskie pomniki i tablice pamiątkowe” autorstwa Alicji Bieli – (*opis i zdjęcia w kolorze pomników i tablic dawnych i aktualnych - 124 s.*)
3. Praca w grupach. Uczniowie odpowiadają na zadane 4 pytania.
4. Dyskusja na temat znanych pomników dawnej Piły / już nie istniejących/ oraz obecnych, które uczniowie mogą osobiście zobaczyć.
5. Oglądanie wystawy, folderów i zdjęć /omówienie poszczególnych zdjęć przez nauczyciela/.
6. Wystawa książek – rozmowa n/t zamieszczonych w książkach pomników.

III. Ogniwo końcowe

1. Podsumowanie.
2. Podziękowanie opiekunowi i uczniom za udział w lekcji.
3. Zachęcenie do korzystania z projektu: A. Biela: „Pomniki i tablice pilskie” oraz penetracja pomników i tablic w mieście, zwrócenie uwagi komu są one poświęcone, zainteresowanie się historią miasta.

Pytania skierowane do uczniów w grupach:

1. Jakie znasz pomniki dawnej Piły i gdzie się one znajdowały?
2. Wymień aktualne pomniki pilskie i wskaż ich umiejscowienie?
3. Gdzie w mieście zauważyłeś tablice pamiątkowe i komu są one poświęcone?
4. Jaki jest cel umieszczania pomników i tablic pamiątkowych w różnych miejscach miasta?

Załącznik

POMNIKI I TABLICE DAWNEJ PIŁY

POMNIKI /nie istniejące/

POMNIK POLEGŁYCH W WOJNIE WYZWOLEŃ-CZEJ /1815/

POMNIK FRYDERYKA II WIELKIEGO /1862 /

POMNIK CESARZA WILHELMA I HOHENZOLLER-NA /1903/

POMNIK - KAMIEŃ BISMARCA /1904/

ŻELAZNY KRZYŻ /1915/

KAMIEŃ GRANICZNY /1919/

KAMIEŃ CESARZA FRYDERYKA III

KAMIEŃ REINHARDA NIEDRIGA

KAMIEŃ WIOŚLARZY

POMNIK ŻYDÓW POLEGŁYCH W I WOJNIE ŚWIATOWEJ

POMNIKI NA CMENTARZU W PIŁE – LESZKOWIE
POMNIK ŻOŁNIERZY WYZNANIA ŻYDOWSKIEGO /1915 /

POMNIK ŻOŁNIERZY ARMII FRANCUSKIEJ I BEL-GIJSKIEJ /1915/

POMNIK ŻOŁNIERZY WYZNANIA MAHOMETAŃ-SKIEGO /1916/

POMNIK POLEGŁYCH W I WOJNIE ŚWIATOWEJ
PIŁA – MOTYLEWO

POMNIK BOHATERÓW /1929/

POMNIK NIEMCZYŻNY /1933/

POMNIKI UMIESZCZONE WE WNĘTRZACH BU-DYNKÓW

POPIERSIE FRIEDRICH A VON BÜLOWA

POPIERSIE ADOLFA HITLERA

POMNIKI – DRZEWA

DĄB BISMARCKA

DĄB WOLFA

DĄB POKOJU

INNE POMNIKI POWOJENNE

POMNIK ZWYCIĘSTWA OLEGA MATWIEJE-WA /1945/

POMNIK – POPIERSIE STANISŁAWA STASZI-CA /1955/

OBELISK ILUSTRUJĄCY DZIEJE PIŁY /1979/

POMNIK GEN. ALEKSANDRA WASZKIEWI-CZA /1980/

TABLICE PAMIĄTKOWE /nie istniejące/

TABLICA KRÓLOWEJ LUIZY /1806/

TABLICA POLEGŁYCH POD DANJOUTIN /1872/

TABLICA POLEGŁYCH W I WOJNIE ŚWIATOWEJ

TABLICA STANISŁAWA STASZICA /1955/
POMNIKI I TABLICE /istniejące obecnie/

POMNIKI

POMNIK POLEGŁYCH W I WOJNIE ŚWIATOWEJ /1914-1918/
POMNIKI – OBELISKI NA CMENTARZU WOJENNYM W LESZKOWIE
POMNIK ŻOŁNIERZY RADZIECKICH NARODOWOŚCI POLSKIEJ,
LITEWSKIEJ I ŁOTEWSKIEJ /1916/
POMNIK JEŃCÓW POCHODZENIA NIEMIECKIEGO
POMNIK ŻOŁNIERZY BRYTYJSKICH /1916/
POMNIKI NA CMENTARZU W LESZKOWIE PO WOJNIE
OBELISK CENTRALNY
POMNIKI W POWOJENNEJ PILE
POMNIK – KRZYŻ REPATRIANTÓW ZE WSCHODU /1947/
POMNIK – KRZYŻ PRZYDROŻNY /1948/
POMNIK – SAMOLOT /1952/
POMNIK STANISŁAWA STASZICA /1960/
OBELISK XX – LECIA PPR /1962/
POMNIK TYSIĄCLECIA /1966/
POMNIK KOLEJARZY – PIONIERÓW MIASTA PIŁY /1974/
POMNIK – MIECZE GRUNWALDZKIE /1979/
OBELISK UPAMIĘTNIAJĄCY WIEŹNIÓW OBOZU „ALBATROS” /1985/
POMNIK ŚW. KATARZYNY /1990/
POPIERSIE STANISŁAWA STASZICA /1991/
KRZYŻ I TRZY OBELISKI KATYŃSKIE /1991, 1995/
POMNIK – KAMIEŃ PRZYJAŹNI POLSKO-FRANCUSKIEJ /1994/
POMNIK OFIAR STALINIZMU /1996/
POMNIK – KRZYŻ DZIECI - OFIAR NIEWYPALU /1998/
POMNIK – KRZYŻ NA PAMIĄTKĘ WIZYTY KANONICZNEJ KS. BP. PROF. MARIANA GOŁĘBIEWSKIEGO /1998/
POMNIK – KRZYŻ PIERWSZY SYMBOL CHRYSTUSA UKRZYŻOWANEGO
PO WOJNIE W PILE /1998/
POMNIK – KAMIEŃ POWSTAŃCÓW WIELKOPOLSKICH /1999/
POMNIK PAPIEŻA JANA PAWŁA II /1999/
POMNIK ŚW. KATARZYNY DWORZEC PKP /2000/
POMNIK ŚW. JANA BOSKO /2001/
POMNIK – KRZYŻ LEŚNIKÓW /2001/
POMNIK POJEDNANIA POLSKO – NIEMIECKIEGO /2001/
POMNIK ŚW. O. PIO Z PIETRELCINY - STYGMATYKA /2002/
POMNIK – GŁAZ BOLESŁAWA DOMAŃSKIEGO /2005/
POMNIK – GŁAZ „SOLIDARNOŚCI” /2006/
POMNIK PAPIEŻA JANA PAWŁA II /2006/

POMNIK – DRZEWO
POMNIK – ŁAWKA MIŁOŚCI /2009/

TABLICE

TABLICA STANISŁAWA STASZICA /1876-1905/
TABLICA KS. ADALBERTA LENZA /1915/
TABLICA PAMIĘCI POLAKÓW POLEGŁYCH W WALKACH O POWRÓT ZIEM ZACHODNICH DO MACIERZY /1945/
TABLICA STANISŁAWA STASZICA /1955/
TABLICA UPAMIĘTNIAJĄCA DZIAŁALNOŚĆ CHÓRU „HALKA” /1960/
TABLICA UPAMIĘTNIAJĄCA DZIAŁALNOŚĆ WINCENTEGO WITOSA /1983/
TABLICA UPAMIĘTNIAJĄCA DZIAŁALNOŚĆ KONSULATU /1985/
TABLICA POŚWIĘCONA ŻOŁNIERZOM W WALCE O WOLNOŚĆ W LATACH 1939-1945 /1994/
TABLICA ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ Z RODZINY SKAWIŃSKICH /1996/
TABLICA SALEZJANÓW Z OKAZJI 50-LECIA PRACY
W PARAFII ŚW. RODZINY /1996/
TABLICA KS. JERZEGO POPIELUSZKI /1996/
TABLICA ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ /1997/
TABLICA ZWIĄZKU SYBIRAKÓW /1997/
TABLICA PAPIEŻA JANA PAWŁA II /1997/
TABLICA ŻOŁNIERZY I DYWIZJI IM. TADEUSZA KOŚCIUSZKI /1999/
TABLICA „GOLGOTA WSCHODU” /2000/
TABLICA W HOŁDZIE ŻOŁNIERZOM POLEGŁYM NA WZGÓRZACH
MONTE CASSINO /2000/
TABLICA W HOŁDZIE INWALIDOM WOJENNYM /2000/
TABLICA ŻOŁNIERZY GÓRNIKÓW /2000/
TABLICA KATYŃSKA /2000/
TABLICA UPAMIĘTNIAJĄCA PRZEJAZD PRZEZ PIŁĘ
JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO I IGNACEGO PADEREWSKIEGO /2003/
TABLICA 50-LECIA „NAFTY” /2006/
TABLICA OFICERSKIEJ SZKOŁY SAMOCHODOWEJ /2006/
TABLICA PIERWSZEGO STAROSTY PIŁSKIEGO WACŁAWA CEGIEŁKI /2008/
TABLICA POŚWIĘCONA CZŁONKOM RADY LUDOWEJ W PILE /2008/

*Jest jedna forma wyrażenia sympatii
nauczycielowi: uczenie się.*

Jan Kurczab

Frankowski Mariusz

Katyń pamiętamy – scenariusz z okazji 70. rocznicy zbrodni katyńskiej

Wstęp

Narrator

Serdecznie witamy na uroczystej akademii poświęconej 70. rocznicy zbrodni katyńskiej. Witamy panią dyrektor Dorotę Pietras oraz panią wicedyrektor Beatę Szymańską. Pragniemy powitać nauczycieli naszej szkoły. Przede wszystkim jednak witamy was, drodzy uczniowie. Mamy nadzieję, że nasza akademia przyczyni się do tego, że wszyscy z was będą do końca życia wiedzieć, czym był, a raczej czym jest Katyń dla każdego Polaka.

Akt I

Scena I

*Muzyka do filmu „Evita” (utwór 1). W trakcie muzyki do auli wchodzi trzech żołnierzy polskich eskortowanych przez trzech żołnierzy rosyjskich. Na scenie wiążą Polaków, zabierają im ostatnie kosztowności i dokonują aktu morderstwa. Następnie Rosjanie drą polskie flagi i polskie godła. Całość uzupełnia pokaz slajdów z brzozywym lasem, tekstem Czesława Miłosza (... **Związali drutem człowiekowi ręce, I wysmianego kładli w płytkie groby, Żeby nie wzywał prawdy w testamencie, I już na zawsze był anonimowy...**) i Lecha Makowieckiego (**W takiej jak ta chwili, chce się żyć... Wszystko jest nieważne byle być... Lecz wyboru nie dał dobry Bóg... (...) Ten brzozywy las to mój wróg...**), plakatem ilustrującym zbrodnię katyńską oraz symbolami narodowymi Polski (slajdy od 1 do 16). Po zakończeniu muzyki i pokazu slajdów na scenę wchodzi uczennica i recytuje „Elegię o...(chłopcu polskim)”.*

Uczennica I

Oddzielili cię, syneczku, od snów, co jak motyl drżą,

Scena 2

*Na ekranie ukazany jest slajd z napisem: **8 miesięcy wcześniej** (slajd 29). Następnie na scenę wchodzi uczeń, który recytuje wiersz „Alarm”.*

„UWAGA! Uwaga! Przeszedł!

Koma trzy!”

Ktoś biegnie po schodach.

Trzasnęły gdzieś drzwi.

Ze zgielku i wrzawy

Dźwięk jeden wybucha i rośnie,

Kołuje jękliwie,

Głos syren - w oktawy

Opada - i wznosi się jęk:

„Ogłaszam alarm dla miasta Warszawy!”

I cisza

Gdzieś z góry

Brzęczy, brzęczy, szumi i drży.

I pękł.

Głucho w głąb

Raz, dwa, trzy,

Seria bomb.

To gdzieś dalej. Nie ma obawy.

Pewnie Praga.

A teraz bliżej, jeszcze bliżej.

Tuż, tuż.

Krzyk jak strzep krwawy.

I cisza, cisza, która się wzmacnia.

„Uwaga! Uwaga!”

Odwołuję alarm dla miasta Warszawy!”

Nie, tego alarmu nikt już nie odwoła.

Ten alarm trwa.

Wyjcie, syreny!

Bijcie, werble, płaczące, dzwony kościołów!

Niech gra

Orkiestra marsza spod Wagram,

Spod Jeny.

Chwycie ten jęk, regimenty,

Bataliony - armaty i tanki,

Niech buchnie,

Niech trwa

W płomieniu świętym „Marsylianki!”

Kiedy w południe ludzie wychodzą z kościoła,

Kiedy po niebie wiatr obłoki gna,

Kiedy na Paryż ciemny spada sen,

Któż mi tak ciągle nasłuchiwać każe?

Któż to mnie budzi i woła?

Słyszę szum nocnych nalotów.

Płyną nad miastem. To nie samoloty.

Płyną zburzone kościoły,

Ogrody zmienione w cmentarze,

Ruiny, gruzy, zwaliska,

Ulice i domy znajome z dzieciennych lat,

Traugutta i Świętokrzyska,

Niecała i Nowy Świat.

I płynie miasto na skrzydłach sławy,

I spada kamieniem na serce. Do dna.

Ogłaszam alarm dla miasta Warszawy.

Niech trwa! Niech trwa!

W trakcie recytacji następuje pokaz slajdów

Warszawy z okresu II wojny światowej (slajdy od 30 do 44).

Akt II

Scena I

*Pokaz prezentacji multimedialnej **Od września 1939 do kwietnia 1940** (slajdy od 45 do 63). Napisy na niektórych slajdach są dodatkowo odczytywane przez uczennicę.*

Uczennica II

- 1 września Niemcy, a 17 września Rosjanie, bez wypowiedzenia wojny zaatakowali granice Polski. Tak rozpoczęła się II wojna światowa.
- Wobec dwóch agresorów nie mieliśmy szans. Na

początku padła Gdynia. Później Poznań, Toruń, Nowogródek, Grodno, Lwów, Brześć, Kraków i Wilno. W końcu skapitulowała Warszawa.

- IV rozbiór Polski stał się faktem.
- Polska umarła.

W tle muzyka do filmu Niebieski (utwór 22). Kilku uczniów wchodzi na scenę z napisami na dużych arkuszach papieru: Tatusiu kochany, czemu nie wracasz. Piszę do ciebie, bo jest mi smutno. Mężu, gdzie jesteś. Synku, tak bardzo cię kocham. Braciszku, tęsknię za tobą. Tato, modlę się za ciebie. Tatusiu, przepraszam, że byłem niegrzeczny. Synku, ja ciągle płaczę. Mężu, twoja córka pyta o ciebie. Codziennie wypatruję cię przez okno. Mężu, mam ciągle nadzieję. Tatusiu, dzisiaj znowu mi się śniłeś. Następnie trzech uczniów wchodzi na scenę, zbijają i ustawia brzozy krzyż. Potem uczniowie, którzy wcześniej trzymali napisy podchodzą z zapalonymi zniczkami i ustawiają je pod krzyżem. Całość uzupełnia pokaz slajdów z tekstem Hymnu o miłości: „Gdybym mówił językiem anielskim, a miłości bym nie miał, byłbym miedzią brzęczącą. Choćbym miał dar prorokowania, a miłości bym nie miał, byłbym niczym. Miłość jest cierpliwa. Jest pełna dobroci. Wszystko znosi. Wszystkiego się spodziewa. Miłość nigdy nie ustaje. Bo jeśli są prorocтва – przeminą. Jeśli języki – ustaną. Jeśli wiedza – wniwecz się obróci. Prorocтва przeminą. Języki zamilkną. Teraz więc pozostaje Wiara, Nadzieja, Miłość. Lecz największa z tych trzech jest Miłość” (slajdy od 54 do 67).

- Od samego początku Niemcy i Rosjanie planowo, systematycznie i metodycznie dążyli do zniszczenia narodu polskiego.
- Największym symbolem unicestwienia Polaków stał się **Katyń**. Ogółem Rosjanie wymordowali na rozkaz Stalina ponad 21.000 oficerów Wojska Polskiego, Policji, Straży Granicznej i Więziennej.

Przy ostatnich slajdach (od 68 do 77) w tle muzyka z filmu Niebieski (utwór 23).

Akt III

Scena I

Uczennica I

Jak wyglądała zbrodnia katyńska możemy zobaczyć dzięki filmowi Andrzeja Wajdy *Katyń* (pokaz fragmentu filmu *Katyń*).

Scena II

Narrator

Śmierć milionów Polaków w czasie II wojny światowej nie poszła na marne. Dzięki ich ofierze możemy teraz być Polakami, mówić po polsku i być po prostu wolni. Dumni z tego zaśpiewajmy nasz hymn.

Na scenę wchodzi wszyscy uczestnicy akademii. Przy flagach narodowych oraz godłach zostaje odśpiewany hymn Polski (slajd 78,79).

Obsada:

1. Narrator
2. Uczennica I i II
3. Żołnierz polski I, II i III
4. Żołnierz rosyjski I, II, III
5. 6 uczniów recytujących wiersz *Alarm*

Frankowski Mariusz

Sprawozdanie z akademii poświęconej 70. rocznicy zbrodni katyńskiej – Katyń pamiętamy

13 kwietnia 2010 roku, dokładnie w 67 rocznicę ogłoszenia przez niemieckie Radio Berlin komunikatu o odkryciu masowych mogił w Katyniu w Szkole Podstawowej nr 7 im. Adama Mickiewicza w Pile odbyła się uroczysta akademii poświęcona 70. rocznicy zbrodni katyńskiej.

Na początku, w trakcie muzyki do filmu *Evita* do auli weszło trzech żołnierzy polskich eskortowanych przez trzech żołnierzy rosyjskich. Na scenie ci ostatni związali Polaków, zabrali im ostatnie kosztowności i

strzałem w tył głowy dokonali aktu morderstwa. Następnie Rosjanie podarli polskie flagi i polskie godła. Całość uzupełnił pokaz slajdów z brzozowym lasem, tekstem Czesława Miłosza (... *Związali drutem człowiekowi ręce, I wyśmianego kładli w płytke groby, Żeby nie wzywał prawdy w testamencie, I już na zawsze był anonimowy...*) i Lecha Makowieckiego (*W takiej jak ta chwili, chce się żyć... Wszystko jest nieważne byle być... Lecz wyboru nie dał dobry Bóg... (...) Ten brzozowy lasek to mój wróg...*), plakatem ilustrującym zbrodnię katyńską oraz symbolami narodowymi Polski. Po zakończeniu muzyki i pokazu slajdów na scenę weszła uczennica i wyrecytowała *Elegię o... (chłopcu polskim)*. Po recytacji, przy której wyświetlana była kolejna prezentacja multimedialna nawiązująca do wiersza, przy muzyce do filmu *Evita* nastąpiło zabranie ciał ze sceny.

Potem uczniowie, którzy wypełnili po brzegi aulę szkoły, wysłuchali wiersz *Alarm*, wyrecytowany przez najmłodszych uczniów SP7. Całość uzupełniał pokaz slajdów, tym razem ze zdjęciami Warszawy z okresu II wojny światowej.

W ostatnim akcie przy muzyce do filmu *Niebieski* kilku uczniów weszło na scenę z napisami na dużych arkuszach papieru: *Tatusiu kochany, czemu nie wracasz. Piszę do ciebie, bo jest mi smutno. Mężu, gdzie jesteś. Synku, tak bardzo cię kocham. Braciszku, tęsknię za tobą. Tato, modlę się za ciebie. Tatusiu, przepraszam, że byłem niegrzeczny. Synku, ja ciągle płaczę. Mężu, twoja córka pyta o ciebie. Codziennie wypatruję cię przez okno. Mężu, mam ciągle nadzieję. Tatusiu, dzisiaj znowu mi się śniłeś.* Następnie trzech uczniów zbiło i ustawiło brzozowy krzyż, przy którym uczestnicy akademii ustawili zapalone znicze. Całość uzupełnił pokaz slajdów z tekstem *Hymnu o miłości: Gdybym mówił językiem anielskim, a miłości bym nie miał, byłbym miedzią brzęczącą. Choćbym miał dar prorokowania, a miłości bym nie miał, byłbym niczym. Miłość jest cierpliwa. Jest pełna dobroci. Wszystko znosi. Wszystkiego się spodziewa. Miłość nigdy nie ustaje. Bo jeśli są proroctwa – przeminą. Jeśli języki – staną. Jeśli wiedza – wniwecz się obróci. Proroctwa przeminą. Języki zamilkną. Teraz więc pozostaje Wiara, Nadzieja, Miłość. Lecz największa z tych trzech jest Miłość.* Na koniec narrator przekazał wszystkim ważne przesłanie, że śmierć milionów Polaków w czasie II wojny światowej nie poszła na marne. Dzięki ich ofierze możemy być teraz Polakami, mówić po polsku i być wolnymi. Dumni z tego uczniowie zaśpiewali hymn Polski.

P.s. W czasie akademii uczniowie oddali hołd nowym ofiarom Katynia – tragicznie zmarłym w katastrofie samolotu pod Smoleńskiem: Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Panu Lechowi Kaczyńskiemu i jego żonie, parlamentarzystom, przedstawicielom Wojska Polskiego, duchownym i wszystkim patriotom, dla których Bóg, Honor i Ojczyzna były najważniejszymi wartościami.

Grelowska Stanisława

Ziarna Nadziei – Scenariusz apeli oddającego hołd pamięci tragicznie zmarłych w katastrofie pod Smoleńskiem

„Czuwajcie, bo nie znacie dnia ani godziny” - te słowa Chrystusa przemawiają do nas wszystkich ze szczególną mocą w ostatnich dniach. Tempo każdego dnia, szybkie przemiany we wszystkich aspektach życia sprawiają, że próbujemy nadążyć za światem i nazbyt często zatracamy świadomość ulotnych chwil, świadomość przemijania. Zapominamy o upływającym czasie, o tym, że w ludzką egzystencję wpisane jest także cierpienie i śmierć. Dopiero, gdy się z nimi zetkniemy, zatrzymujemy się zdumieni, że życie może być aż tak kruche i zgasnąć w jednej chwili, jak płomień świecy.

Te kilka strof chcemy dedykować pamięci tych, którzy zginęli na służbie ojczyźnie walcząc jej dobre imię i prawdę.

Chopin fr. Sonaty b-moll
(marsz żałobny)

RECYTATOR I

Cisza i ból spowity świat w sobotni poranek, a w niedzielne południe dudniły kościelne dzwony, wyły policyjne syreny. Paliły się dziesiątki zniczy i umierały białe-czerwone kwiaty. Tłumy zastygły w bezruchu, w całkowitym milczeniu. Cisza miała trwać dwie minuty, trwała dłużej. Nikt nie śmiał jej przerwać. Ludzie zamarli. Niektórym łzy ciekły po policzkach. Stali jak w letargu.

RECYTATOR II

Bywa nieraz, że w ciągu rozmowy stajemy w obliczu prawd, dla których brakuje nam słów, brakuje gestu i znaku – bo równocześnie czujemy: żadne słowo, gest ani znak – nie uniesie całego obrazu (...)

Karol Wojtyła

RECYTATOR III

O wy wszyscy, którzy drogą zdążacie, przyjrzyjcie się, popatrzcie, czy jest boleść podobna do tej, co mnie przytłacza, którą doświadczył mnie Pan.

(Lam 1,12)

RECYTATOR II

Oplotłaś me piersi cierniem bolesnym, wybuchem smutku objęłaś myślenie, z orłami polskimi podniosłaś w Katyniu pył rozpaczyny znad mogił tyranii. My dzisiaj Polsko z Tobą zapłakani.

(wiersz anonimowy) Można nie kochać cię – i żyć,
ale nie można owocować.

Wisława Szymborska
„Gawęda o miłości ziemi ojczystej”

RECYTATOR IV

Biało-krwawy, krwawo-biały Iniany opatrunku,
Który zowiesz się: sztandar,
Coś się z wielkim krwotokiem uporał!
Wiatr rozwija ten dokument rany,
Wznosi w górę bohaterski bandaż,
Tę pamiątkę, ten dług i ten morał.

M. Pawlikowska-Jasnorzewska
„Barwy narodowe”

RECYTATOR I

Człowiek nie może żyć bez miłości. Człowiek pozostaje dla siebie istotą niezrozumiałą, jego życie jest pozbawione sensu, jeśli nie objawi mu się Miłość, jeśli nie spotka się z Miłością, jeśli jej nie dotknie i nie uczyni w jakiś sposób swoją, jeśli nie znajdzie w niej żywego uczestnictwa.

Jan Paweł II

RECYTATOR II

Święta miłości kochanej Ojczyzny,
Czują cię tylko umysły pocziwe!
Dla ciebie zjadł smakują trucizny
Dla ciebie więzy, pęta niezελzywe.
Kształcisz kalectwo przez chwalebne blizny
Gnieździsz w umyśle rozkosze prawdziwe,
Byle cię można wspomóc, byle wspierać,
Nie żal żyć w nędzy, nie żal i umierać.

Wolności! Której dobra nie docieka,
Gmin jarzma zwykły, nikczemny i podły;
Cecho dusz wielkich, ozdobo człowieka.
Strumieniu boski cnót zaszczycon źródły!
Tyś tarczą twoich Polaków od wieka,
Z Ciebie się pasmem szczęścia nasze wiodły.
Większaś nad przemoc!- a kto Ciebie godny,
Pokruszył jarzma, albo padł swobodny.

I. Krasicki
„Hymn do miłości Ojczyzny”

RECYTATOR III

Bez tej miłości można żyć,
mieć serce puste jak orzeszek,
małutki los naparstkiem pić
z dała od zgryzot i pocieszeń,
na własną miarę znać nadzieję,
w mroku kryjówkę sobie wić,
o blasku próchna mówić „dnije”,
o blasku słońca nic nie mówić.

Ziemio ojczysta, ziemio jasna,
nie będę powalonym drzewem.
Codziennie mocniej w ciebie wrastam
radością, smutkiem, dumą, gniewem.
Nie będę jak zerwana nić.
Odrzucam postobrzmiające słowa.

RECYTATOR IV

Ojczyzna To Kraj Dzieciństwa,
Miejsce Urodzenia,
To Jest Ta Mała Najbliższa
Ojczyzna.
Miasto, Miasteczko, Wieś,
Ulica, Dom, Podwórko,
Pierwsza Miłość,
Las Na Horyzoncie,
Groby.
W Dzieciństwie Poznaje Się
Kwiaty, Ziola, Zboża,
Zwierzęta,
Pola, Łąki,
Słowa, Owoce.
Ojczyzna Się Śmieje.
Na Początku Ojczyzna
Jest Blisko,
Na Wyciągnięcie Ręki.
Dopiero Później Rośnie,
Krwawi,
Boli.

Tadeusz Różewicz
*** (Oblicze Ojczyzny)

RECYTATOR I

Ja do ciebie powrócę szmerem wody źródlanej,
Tą piosenką, co nuca serca gdzieś zakochanych.

Ja do ciebie powrócę szronem biało-srebrzystym,
Kryształową narzutą czy powietrzem czystym.

Ja do ciebie powrócę wonią łąki kwitnącej,
Tą jutrenką, co rzuca pierwszy promień gorący.

Ja do ciebie powrócę wtórem liści alei,
Tylko czas niech nie skraca mej gasnącej nadziei.

Niech mnie życie nie smuci, nie rozżala deszcz rzewny,
Ja do ciebie powrócę, ma Ojczyzno – na pewno.

Maria Sulima
„Ojczyzno”

RECYTATOR II

Nosimy Cię w swych sercach, wyblakli poeci,
głupcy, włóczęgi, błazny, ścierki kawiarniane;
Twój blask oślepiający jako słońce świeci,
w piersiach nam się łopoczysz stłumionym orkanem.

Ale my, głośne pawie, pyszałki odęte,
niecna zgraja aktorów, hałastra wyrodna,
kneblujemy jak lotry Twoje usta święte
i spychamy Cię na dno, bo jesteś... niemodna.

Ale ja wiem, że przyjdiesz, musisz przyjść, Skrzydlata,
piersi nasze rozedrzesz gromowym wołaniem,
serc milionem zatargasz, pasadami świata! ...
Poeci, ja zwiastuję Drugie Zmartwychwstanie!

W proch uliczny runiemy, jak bogi gliniane,
Twój piorunowy płomień ślepia nam wypali,
Twoje Imię ognistym będzie huraganem!
ale nie dla nas będzie, bo myśmy za mali.

*Konstanty Ildefons Gał-
czyński „Polska”*

RECYTATOR III

Mój Bóg jest głodny
ma chude ciało i żebra
nie ma pieniędzy
wysokich katedr ze srebra

Nie pomagają mu
długie pieśni i świece
ma pierś zapadłą
nie chce lekarstwa w aptece

Bezradni
rząd ministrowie żandarmi
tylko miłością
mój Bóg się daje nakarmić

Jan Twardowski „Głodny”

Fryderyk Chopin *Etiuda rewolucyjna*

RECYTATOR IV

świat
ukrzyżowany w łzie
rozpada się
jak stłuczona wiara
w drobny mak
atomów

w uśmiechu
zrasta się cudownie
w kulistą całość

z której na powrót
Bóg
zmartwychwstaje

*Józef Baran
„Świat ukrzyżowany w łzie”*

RECYTATOR II

Miłość mi wszystko wyjaśniła,
miłość wszystko rozwiązała
dlatego uwielbiam tę Miłość,
gdziekolwiek by przebywała.

Więc w takiej ciszy ukryty ja – liść
oswobodzony od wiatru,
już się nie troskam o żaden z upadających dni (...)

Z wolna słowom odbieram blask,
spędzam myśli jak gromadę cieni,
z wolna wszystko napelnięm nicością,
która czeka na dzień stworzenia.

Więc w mroku tyle światła,
ile życia w otwartej róży,
ile Boga zstępującego
na brzegi duszy.

*Karol Wojtyła
„Wybrzeża pełne ciszy”*

RECYTATOR III

A kiedy już to, co zniszczalne, przyodzieje się w nie-
zniszczalność, a to, co śmiertelne, przyodzieje się w nie-
śmiertelność, wtedy spełnią się słowa: Zwycięstwo
śmierć pochłonęło.

(1 Kor 15, 54)

RTECYTAOR II

(...) Dziś pragnę Wam powiedzieć: podnieście głowy i
zobaczcie cel waszej drogi. Jeśli idziecie z Chrystusem,
jeśli przewodzi Wam Duch św., to nie może być innego
celu, jak Dom Ojca, który jest w niebie. Tego celu nie
można stracić z oczu. Tu już nie chodzi tylko o tysiącle-
cie. Nie chodzi o ten czas, który przemija. Tu chodzi o
wieczność. Podnieście głowy. Nie lękajcie się patrzeć w
wieczność. Tam czeka Ojciec. Bóg, który jest miłością.
Dla tej miłości warto żyć. Miejcie odwagę żyć dla miło-
ści. Miejcie odwagę. Niech wszelki lęk znajdzie ukojenie
u Tego, do którego wołamy „Abba, Ojczy”! (...)

Jan Paweł II

RECYTATOR IV

Nikt z nas nie żyje dla siebie i nikt nie umiera dla siebie:
jeżeli bowiem żyjemy, żyjemy dla Pana, jeżeli zaś umie-
ramy, umieramy dla Pana. I w życiu więc i w śmierci
należymy do Pana.

(Rz 14, 7-8)

CZEŚĆ ICH PAMIECI

Kto chce zapalać innych, sam musi płonąć.

Ludwik Hirsztfeld

Grześkowiak Ryszard

Scenariusz lekcji – Wycieczka rowerowa w okolice Piły (przygotowanie teoretyczne)

Motto

„Wiatr we włosach, pokonanie własnych słabości, piękno i potęga natury, to tylko niektóre z doznań, jakie może dostarczyć rower. Mogą one stać się i twoim udziałem, gdy tylko ruszysz na rowerowy szlak”.

Przemysław Pawłucki
podróżnik rowerowy

1. Cel ogólny

- uświadomienie sensu i potrzeby aktywnego wypoczynku,
- włączenie uczniów w organizację rajdu rowerowego,
- wyrobienie umiejętności wyszukiwania informacji w oparciu o warsztat informacyjny biblioteki.

2. Cele szczegółowe (uczeń potrafi)

- zrozumieć potrzebę aktywnego wypoczynku,
- zaplanować trasę rajdu rowerowego,
- korzystać z przewodników turystycznych,
- korzystać z Internetu.

3. Poziom nauczania

Uczniowie klas V i VI szkoły podstawowej i I klas gimnazjum.

4. Metoda:

- pogadanka,
- rozmowa kontrolowana,
- praca w grupach.

5. Środki dydaktyczne

- przewodniki turystyczne, słownik języka polskiego,
- mapa powiatu pilskiego (ksero),
- pisaki,
- komputer z dostępem do Internetu.

6. Przebieg lekcji

Część wstępna

Nauczyciel uświadamia uczniom potrzebę aktywnego wypoczynku poprzez zdefiniowanie pojęć: wypoczynek czynny, bierny, turystyka, rajd rowerowy. Podkreśla rolę uczniów w przygotowaniu wycieczki rowerowej.

Część główna

- Nauczyciel dzieli uczniów na dwie grupy:
- przewodnikową

- techniczną

Grupa „przewodnikowa” w oparciu o przewodniki turystyczne wyszukuje atrakcyjne miejsca w regionie, które warto zwiedzić na rowerze i na skserowanych mapach regionu wyznacza trasę wycieczki.

Grupa „techniczna” w oparciu o książki i Internet podaje informacje o prawidłowym wyposażeniu roweru, ubiorze i zdrowiu (apteczka) rowerzysty.

Część rekapitulująca

Nauczyciel sprawdza dokonania poszczególnych grup i podsumowuje przebieg lekcji.

Bibliografia:

Piłskie / Adam Cichy. – Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 1979

Piła i okolice / Włodzimierz Łęcki. – Poznań: Krajowa Agencja Wydawnicza, 1979

Powiat pilski. – Piła: Agencja Promocyjna „Punk S”, 2000

Relaks na rowerze / Krzysztof Potocki. – Warszawa: Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, 1981
Rower / Tomasz Borczyk, Jacek Wojciechowski. – Warszawa: Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 1985
Słownik współczesnego języka polskiego / red. nauk. Bogusław Dunaj. – Warszawa: „Wilga”, 1996
Ziemia pilska: przewodnik po przyrodzie i zabytkach / Edmund Wolski, red. i teksty. – Piła: Wydawnictwo Media, 2008

Strony internetowe:

www.rower.com

www.wrower.pl

Kluk Maria

Książka moim przyjacielem-uczy, bawi, pomaga... Wdrożenie do umiejętności wyszukiwania i selekcjonowania informacji

Scenariusz zajęć w klasie II szkoły podstawowej

Cele:

- rozwijanie i utrwalanie umiejętności korzystania z książek o różnej tematyce,
- kształtowanie umiejętności wyszukiwania i selekcjonowania informacji,
- kształtowanie nawyku czytania,
- zachęcanie uczniów do samodzielnego wyboru literatury.

Uczestnicy:

- uczniowie klasy II szkoły podstawowej.

Czas trwania:

- 45 minut.

Metody:

- pogadanka z elementami dyskusji,
- rozmowa kierowana,
- praca z książką.

Środki:

- książki o różnej tematyce,
- słowniki ortograficzne,
- plansze: *Budowa książki*,
- wystawka różnych książek,
- wystawka dawnych narzędzi pisarskich, np. kałamarze, pióra, maszyny do pisanja itp.,
- kartki, długopisy, kolorowe kredki.

Miejsce:

- czytelnia szkolna.

Przebieg zajęć:**I. Część wprowadzająca:**

1. Powitanie. Podanie tematu i celów lekcji.
2. Rozwiązanie zagadki. (załącznik nr 1)
3. Podanie najważniejszych wiadomości na temat zawartości karty tytułowej książki i spisu treści – z wykorzystaniem plansz Budowa książki.

II. Część zasadnicza:

1. Podział uczniów na grupy, rozdanie książek o różnej treści i funkcji.
2. Krótkie omówienie przez każdą grupę – jakie informacje znajdują się w książkach, które uczniowie przeglądali.

Wniosek: Książka uczy, bawi, pomaga...

3. Uczniowie śpiewają piosenkę „Poczytaj mi mamę”. (załącznik nr 2)

4. Krótka pogadanka na temat konieczności korzystania ze słowników ortograficznych. Ciekawe informacje o jednej z najważniejszych książek dotyczących gramatyki polskiej i jej twórcy.

Gramatyka dla szkół narodowych napisana przez Onufrego Kopczyńskiego (1735-1817), wydana została pod koniec XVIII wieku (1778-1783). Jest to jedna z pierwszych, najważniejsza książka zawierająca ogromny zasób słów polskich. Jest to takie ważne, bo dotychczas Polacy w publicznych i naukowych wystąpieniach posługiwali się przede wszystkim językiem łacińskim. Onufry Kopczyński był Wielkopolaninem, urodził się 30 listopada 1753 r. w Czarniejewie koło Gniezna.

Autor *Gramatyki*... napisał bardzo ważne zdanie: „Do zrozumienia mowy ludzkiej droga prowadzi przez poznanie poszczególnych języków, poczynając od języka ojczystego.”

5. Polecenie wyszukania w słownikach ortograficznych słów wybranych przez każdą grupę i sprawdzenie poprawności zapisu.

III. Podsumowanie:

1. Uporządkowanie najważniejszych wiadomości.
2. Dokończenie zdania przez uczniów: Książka jest naszym..... (przyjacielem).
3. Uczniowie oglądają wystawkę starych narzędzi pisarskich.
4. Ewaluacja: uczniowie pokazują kartki z narysowanym słoneczkiem.

Bibliografia:

Arct Zbysław: *Wybitni Polacy w służbie książki*. Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydaw., 1983. ISBN 83-205-3473-9

Gawryś Jolanta: *Książka moim przyjacielem. Konspekt zajęć zintegrowanych w klasie drugiej*. „Biblioteka w Szkole” 2001, nr 3, s. 10-11

Markowska Urszula: *Scenariusz zajęć bibliotecznych dla klasy III: Jak jest zbudowana książka?* [online]. [dostęp: 10 marca 2010]. Dostępny w World Wide Web: <http://biblioteka.bialystok.edu.pl/cms/serwis/?q=node/933>

Szreder Maria: *Poczytaj mi mamę*. W: Jarosz Grażyna: *Scenariusz klasowej uroczystości z okazji Dnia Matki* [online]. [dostęp: 10 marca 2010]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.oeiizk.edu.pl/wczesno/jarosz/tatomama.pdf>

Markowska Urszula: *Scenariusz zajęć bibliotecznych dla klasy III: Jak jest zbudowana książka?* [online]. [dostęp: 10 marca 2010]. Dostępny w World Wide Web: <http://biblioteka.bialystok.edu.pl/cms/serwis/?q=node/933>.

Załącznik nr 1:

Czarne mrówki stoją rzędem,
aż się mąci w głowie.

Jeśli w ręce brać ją będę,
wiele z niej się dowiem.

(książka)

Załącznik nr 2:

Piosenka *Poczytaj mi mamę* muzyka i słowa Maria Szreder

Lubię, kiedy wesoła zabawa porywa mnie.

Lubię, gdy karuzela wraz ze mną dokoła mknie.

Ale najbardziej na świecie lubię tak jak wszystkie dzieci,
gdy mama usiądzie, a ja zaśpiewam jej tak:

Ref.: Poczytaj mi, mamę, troszeczkę,
przeczytaj mi, mamę, książeczkę,
poczytaj mi, mamę, wieczorem i rano,

poczytaj, poczytaj mi mamó,
poczytaj mi, mamó, wieczorem i rano,
poczytaj, poczytaj mi dziś!

Książka jest przyjacielem na dobre i na złe.
Z książek o całym świecie wszystkiego dowiecie się.
Kto to był Vasco da Gama, gdzie leży stan Alabama,
i kiedy Kopernik odkrył sekrety gwiazd!

Ref.: Poczytaj mi, mamó, troszeczkę,

Kozak Katarzyna

Scenariusz lekcji otwartej – konkurs wiedzy o Fryderyku Chopinie: „F. Chopin – obywatel Europy”

Cele lekcji:

- Popularyzacja muzyki Fryderyka Chopina.
- Upowszechnianie wiedzy o Chopinie.
- Uświadamianie znaczenia jego muzyki dla kultury polskiej i światowej.
- Upowszechnianie informacji o konkursach, festiwalach, instytucjach, miejscach, imprezach i innych działaniach związanych z dziedzictwem chopinowskim.
- Rozwijanie umiejętności słuchania, postrzegania, przeżywania i rozumienia muzyki.
- Rozbudzanie potrzeb kulturalnych uczniów.
- Kształtowanie smaku artystycznego i formułowania ocen estetycznych.
- Tworzenie trwałych nawyków obcowania z muzyką.
- Uczenie odpowiedzialności za siebie i za zespół.
- Zachęcanie do twórczych postaw, do budowania więzi międzyludzkich.

Metody pracy:

- eksponujące – nagrania z muzyką Chopina,
- praktyczne – rozwiązywanie zadań,
- problemowe – metody aktywizujące.

Podstawa programowa:

Odbiór wypowiedzi: Uczeń :

- wykorzystuje w śpiewie oraz w grze na instrumentach znajomość pojęć i terminów muzycznych określających podstawowe elementy muzyki (melodię, rytm, harmonię, agogikę, dynamikę, artykulację)
- poprawnie nazywa i stosuje nazwy solistów i zespołów wykonawczych;
- określa charakterystyczne cechy polskich tańców narodowych (poloneza, krakowiaka, mazura, kujawiaka i oberka);
- wymienia nazwy epok w dziejach muzyki i potrafi wskazać kompozytorów reprezentatywnych dla baroku, klasycyzmu, romantyzmu i muzyki XX w.
- korzysta z multimedialnych źródeł muzyki i informacji o muzyce.

Tworzenie wypowiedzi. Uczeń:

- gra na instrumentach ze słuchu i z wykorzystaniem nut (solo i w zespole);
- tworzy wypowiedzi o muzyce za pomocą środków pozamuzycznych - odzwierciedla graficzne cechy muzyki i form muzycznych, rysuje, maluje i układa teksty do muzyki, opisuje słowami cechy i charakter słuchanych utworów.

Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń:

- świadomie odbiera muzykę – słucha wybranych dzieł literatury muzycznej reprezentatywnych dla kolejnych epok oraz dla muzyki jazzowej i rozrywkowej, słucha polskich pieśni patriotycznych oraz utworów ludowych w postaci oryginalnej i stylizowanej;
- charakteryzuje wybrane utwory muzyczne wysłuchane i omówione na zajęciach oraz inne, określające cechy muzyki, które decydują o charakterze utworu
- porządkuje chronologicznie postacie kompozytorów – J.S.Bach, W.A.Mozart, L.van Beethoven, F.Chopin, S.Moniuszko, W.Lutosławski.

Standardy wymagań:

CZYTANIE

- uczeń odczytuje teksty źródłowe,
- odkrywa sens i treść poznawanych tekstów,
- analizuje życiorys Chopina.

PISANIE

- uczeń sporządza notatki z tekstów źródłowych,
- rozwiązuje konkursowe zadania pisemne.

ROZUMOWANIE

- uczeń analizuje i rozpoznaje utwory muzyczne Fryderyka Chopina,
- rozpoznaje cechy i budowę utworu muzycznego – określa nastrój, tempo,
- określa najważniejsze wydarzenia z życia Fryderyka Chopina oraz rozumie znaczenie roli kompozytora dla kultury muzycznej w Polsce i na świecie,
- operuje wiedzą przygotowaną na podstawie otrzymanych materiałów źródłowych,
- rozumie potrzebę poznawania treści ważnych dla kultury polskiej oraz walorów artystycznych utworów

- muzycznych,
- rozumie wartość budowania odpowiedzialności za siebie i zespół.

WYKORZYSTANIE WIEDZY W PRAKTYCE

- rozpoznaje i rozróżnia formę muzyczną, jaką jest miniatura fortepianowa,
- uczeń posługuje się poznanymi terminami muzycznymi niezbędnymi do dzielenia się wiedzą muzyczną,
- wykorzystuje treści związane z życiem i twórczością Chopina,
- kształtuje estetykę i wrażliwość muzyczną.

Krótką charakterystyka zespołu uczniowskiego:

Uczniowie - (chłopcy i dziewczęta) klas IV i V wybrani drogą eliminacji.

Tok lekcji: (lekcja nietypowa)

I CZĘŚĆ

Pytania szczegółowe (punktacja 0-3)

Każda grupa odpowiada na pytania za 1, 2 i 3 punkty – wg własnego wyboru (załącznik nr 1).

II CZĘŚĆ

a. Rozpoznawanie ilustracji z objaśnieniem słownym (punktacja 3pkt.)

Polecenie: Proszę rozpoznać ilustrację i objaśnić co lub kto się na niej znajduje.

Dla każdej grupy przewidziane są takie same zestawy ilustracji.

b. „Kto jest kim dla Frydka?” (punktacja 2 pkt.)

Polecenie : Połącz nazwiska osób związanych z Chopinem z wyjaśnieniem kim oni byli dla Frydka

c. Napisanie własnego tekstu (punktacja - 8 pkt.)

Polecenie : Z podanego poniżej nazwiska utwórz krótki utwór wierszowany, dodając do każdej litery wyrazy (litera może być w środku wyrazu lub go rozpoczynać). W taki sposób powstanie piękny utwór.

III CZĘŚĆ

Percepcja muzyki – rozpoznawanie najbardziej znanych kompozycji Chopina (punktacja 4 pkt.)

IV CZĘŚĆ

Pytania przygotowane na okoliczność uzyskania przez drużyny takiej samej ilości punktów.

Rekwizyty (punktacja 3 pkt.)

Polecenie: Proszę wytłumaczyć, z jakim wydarzeniem w życiu F. Chopina są związane wylosowane przez Was rekwizyty.

Jury ocenia odpowiedzi uczniów zgodnie z proponowaną punktacją, notuje i sumuje punkty, a następnie ustala miejsca konkursowe. W przypadku uzyskania przez grupy takiej samej ilości punktów, przewiduje się zadania dodatkowe – rozstrzygające konkurs.

Środki dydaktyczne:

- plansze dydaktyczne,
- instrumenty muzyczne (instrumentarium Orfa),
- płyty z nagraniami utworów Fryderyka Chopina,
- sprzęt nagłośnieniowy, odtwarzacze CD,
- pianino.

Działania na rzecz poprawy efektywności kształcenia (elementy programu poprawy efektywności kształcenia)

czytanie:

- Czytanie tekstów ze szczególnym uwzględnieniem na rozumienie i sens treści.

pisanie:

- Wymaganie poprawności ortograficznej i estetyki pisma.

- Wymaga się od uczniów formułowania tekstów poprawnych pod względem językowym i gramatycznym.

rozumowanie:

- Rozwijanie umiejętności rozumienia tekstów źródłowych w nawiązaniu do osoby kompozytora, jego twórczości, budzenie wartości artystycznych.

- Korzystanie z wiedzy muzycznej oraz literatury muzycznej.

wykorzystanie wiedzy w praktyce:

- Motywowanie uczniów (szczególnie zdolnych) do udziału w konkursie muzycznym.

- Wykorzystanie wiedzy teoretycznej do dzielenia się wiedzą i zachęcanie do „zdrowej rywalizacji”.

- Kształtowanie estetyki i wrażliwości muzycznej poprzez zdobywanie wiedzy teoretycznej i praktycznej.

Załącznik 1

ETAP I

Pytania za 1 punkt

Podaj datę i miejsce urodzenia Fryderyka Chopina

(22.02 lub 1.03. 1810 r., Żelazowa Wola)

Jak najbliżsi zwracali się do małego Fryderyka

(Frydek)

Fryderyk Chopin nazywany był człowiekiem:

- skrzypiec
- fortepianu
- pianina

(fortepianu)

Podaj imiona rodziców Chopina:

(Justyna z Krzyżanowskich, Mikołaj)

Fryderyk Chopin miał:

- a. dwie siostry i brata
- b. trzy siostry
- c. siostrę i brata

(trzy siostry)

Kto był pierwszym nauczycielem Fryderyka?

(Wojciech Żywny)

Kim z zawodu był ojciec Chopina?

(nauczycielem języka francuskiego)

Czy będąc za granicą Chopin odwiedził Polskę?

(nie, nigdy nie powrócił do Polski)

Gdzie zmarł Chopin - podaj datę i miejsce:

(17 października 1849 r., Paryż)

Gdzie zostało przewiezione serce Chopina?

(do kościoła Św. Krzyża w Warszawie)

Wskaż kompozytora Fryderyka Chopina:

a.

b.

Pytania za 2 punkty:

Fr. Chopin mając 7 lat komponuje swój pierwszy utwór. Podaj jego tytuł:

(Polonez g-moll oraz polonez B-dur)

W którym roku odbył się pierwszy publiczny występ Chopina?

- 1817
- b. 1826
- c. 1818

(1818)

W którym roku Chopin opuszcza ojczyznę:

- 1830
- b. 1831
- c. 1829

(listopad 1830 r.)

Jak nazywała się przyjaciółka Fryderyka Chopina?

(George Sand)

Co ile lat i gdzie odbywa się Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Fryderyka Chopina?

(Co 5 lat w Warszawie)

Wymień 5 form muzycznych, które pisał Chopin:

(mazurki, polonezy, ballady, etiudy, preludia, nokturny, walece, koncerty fortepianowe)

Z czego utrzymywał się Chopin po przyjeździe do Paryża?

(udzielał lekcji gry na fortepianie)

Gdzie kompozytor został pochowany?

(na paryskim cmentarzu Pere Lachaise)

Na co chorował Chopin?

(na gruźlicę)

Ile lat miał Chopin, kiedy wystąpił z pierwszym publicznym koncertem?

Na co został przeznaczony dochód z tego koncertu?

(miał 8 lat, a dochód został przeznaczony na ubogich miasta Warszawy)

Gdzie uczył się Chopin po ukończeniu liceum?

(Szkoła Główna Muzyki w Warszawie)

Jaka muzyka najbardziej inspirowała Chopina?

(polska muzyka ludowa)

Wymień 2 miejscowości, w których Fr. Chopin spędzał wakacje letnie.

(Szafarnia, Duszniki Zdrój, Sarniki, Sokołowo)

Jak Chopin zareagował na wieść o wybuchu Powstania Listopadowego?

(chciał wracać do kraju, aby wziąć udział w powstaniu)

Pytania za 3 punkty:

W którym roku odbył się pierwszy w Polsce Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Fr. Chopina?

(1927 r.)

Z kim Chopin wybrał się w podróż zagraniczną?

(z przyjacielem Tytusem Wojciechowskim)

Jak nazywał się znany, węgierski kompozytor, z którym Chopin zaprzyjaźnił się w Paryżu?

(Franciszek Liszt - (Franc, Ferenc))

Jak nazywała się wyspa na Morzu Śródziemnym, na której Chopin przebywał jesienią 1838r. ? Dlaczego tam wyjechał i co skłoniło go do powrotu?

(wyjechał na Majorce aby podratować zdrowie, a do powrotu skłoniło go bardzo złe samopoczucie i nawrót choroby)

Kto przywiózł serce Chopina do Polski?

(jego siostra Ludwika)

Dla kogo i z jakiej okazji Fryderyk skomponował Poloneza As-dur ?

(dla nauczyciela Wojciecha Żywnego z okazji jego imienin)

Co powiedział o Fryderyku Chopinie polski poeta Cyprian Kamil Norwid?

(„Rodem Warszawianin, Sercem Polak a talentem świata Obywatel”)

Wyjaśnij pojęcie SCHERZO?

(to forma muzyczna, którą uprawiał Chopin. Oznacza: żart)

Jaki utwór Chopina uznano za ostatni?

(mazurek f – moll , Ew. g – moll)

Wyjaśnij pojęcie ETIUDA.

(Krótki utwór przeznaczony dla celów ćwiczeniowych)

Kto powiedział o Chopinie: *Czapki z głów , Pano- wie – oto Geniusz!!!*

(Robert Schumann)

W jakim utworze Chopin zacytował melodię polskiej kolędy: *Lulajże, Jezuniu?*

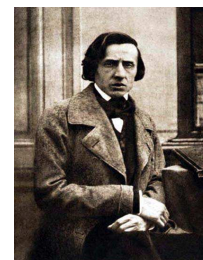
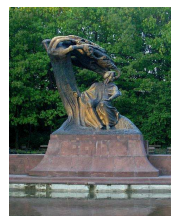
(Scherzo h – moll)

Fotografia firmy "Orion" z XIX wieku - zbiory Muzeum Fryderyka Chopina w Warszawie, nr inw. M/1316

6. Powstanie Listopadowe – z tego powodu Chopin opuszcza Polskę i zamieszkuje na emigracji

7. Dworek w Żelazowej Woli

8. Jedyna znana fotografia Chopina (1949)

ETAP II

ZADANIE 1: Proszę rozpoznać ilustrację i objaśnić co lub kto się na niej znajduje

(pytania za 3 punkty)

1. Pomnik Fr. Chopina znajdujący się w Parku Łazienkowskim w Warszawie

Odsłonięty w 1926 r. - zniszczony przez Niemców 31 maja 1940 r. został zrekonstruowany i odsłonięty ponownie w 1958 r. „*Posąg Fryderyka Chopina zburzony i zagrabiony przez Niemców w dniu 31 maja 1940 roku odbuduje Naród. 17-X-1946 r.*”

Wryto również słowa Adama Mickiewicza:
*Płomień rozgryzie malowane dzieje,
Skarby mieczowi spustoszą złodzieje,
Pieśń ujdzie cało...*

2. Rok 1829.

Chopin u Radziwiłła. Obraz Henryka Siemiradzkiego

3. George Sand, obraz Eugène Delacroix

4. Fryderyk Chopin

Eugene Ferdinand Victor Delacroix
olej , 1838 (460 x 380)

muzeum Louvre w Paryżu

5. Fortepian Chopina

Fragment wnętrza z ostatnim fortepianem Fryderyka Chopina firmy I. Pleyela nr 14810, na którym kompozytor grał i tworzył w latach 1848-1849

ZADANIE 2: Połącz nazwiska osób związanych z Chopinem z wyjaśnieniem, kim oni byli dla Fryderyka

(pytania za 2 punkty)

1. Justyna z Krzyżanowskich a) Pisarka, przyjaciółka Chopina

2. Wojciech Żywny b) Przyjaciół Fryderyka

3. Tytus Wojciechowski c) Pierwszy nauczyciel Chopina

4. Ludwika Jędrzejowiczowa d) Matka

5. Maria Wodzińska e) Malarz i przyjaciel Chopina

6. George Sand f) Siostra
 7. Eugene Delacroix g) Siostra
 8. Emilia h) Wielka miłość Fryderyka

Odpowiedzi:

- 1 - d
 2 - c
 3 - b
 4 - f, g
 5 - h
 6 - a
 7 - e
 8 - g, f

(zestaw dla drużyn)

Klasa .....

ZADANIE 2: Połącz nazwiska osób związanych z Chopinem z wyjaśnieniem kim oni byli dla Fryderyka

1. Justyna z Krzyżanowskich
 2. Wojciech Żywny
 3. Tytus Wojciechowski
 4. Ludwika Jędrzejowiczowa
 5. George Sand
 6. Eugene Delacroix
 7. Emilia

- a) Pisarka, przyjaciółka Chopina
 b) Przyjaciół Fryderyka
 c) Pierwszy nauczyciel Chopina
 d) Matka
 e) Malarz i przyjaciel Chopina
 f) Siostra
 g) Siostra
 h) Wielka miłość Fryderyka

Klasa .....

ZADANIE 3: Z podanego poniżej nazwiska utwórz krótki utwór wierszowany, dodając do każdej litery wyrazy (litera może być w środku wyrazu, rozpoczynać go lub kończyć). W taki sposób powstanie piękny utwór.

(pytanie za 8 punktów)

..... C .....
 ..... H .....
 ..... O .....
 ..... P .....
 ..... I .....
 ..... N .....

ETAP III

Percepcja muzyki – rozpoznawanie najbardziej znanych kompozycji Chopina

ZADANIE: Wysłuchacie teraz fragmentów utworów Fryderyka Chopina. Zadanie polega na tym, aby jak najszybciej zasygnalizować gotowość odpowiedzi instrumentem, który leży na Waszym stole. Kiedy rozpoznacie utwór, dajecie znak grą na instrumencie. Czyli: Kto pierwszy – ten ma większe szanse na dodatkowe punkty. Powodzenia! (pytanie za 4 punkty – za pełną odpowiedź)

- Grande Valse Brillante Es – dur op. 18
- Polonez A – dur op. 40 nr 1 "Wojskowy"
- Barkarola Fis – dur op. 60
- Mazurek As – dur op. 24 nr 3
- Mazurek D – dur op. 33 nr 2
- Koncert fortepianowy f – moll op. 21 (larghetto)
- Fantaisie-Impromptu cis – moll op. 66
- Preludium cis – moll op. 45
- Walc Des – dur op. 64 nr 1 "Minutowy"
- Etiuda c – moll op. 10 nr 12 "Rewolucyjna"
- Koncert fortepianowy e – moll op. 11
- Nokturn Es – dur op. 9 nr 2
- Nokturn Des – dur op. 27 nr 2
- Nokturn Es – dur op. 55 nr 2

PUNKTACJA

	Etap I				Etap I SU- MA	Etap II				Etap II SUMA	Etap III	suma MIEJ- SCE
4 a												
4 b												
4 c												
4 d												
5 a												
5 b												
5 c												
5 d												

Nauczycielem jest ten, kto potrafi z trudnych rzeczy uczynić łatwe.

Ralph Waldo Emerson

Moskal Barbara

*„Cała Polska czyta dzieciom”
– zajęcia biblioteczne dla
przedszkolaków – „Wyprawa
do Książkolandii”*

Realizowanie zasady „bawiąc – uczyć”

Metody pracy:

- pogadanka,
- rozmowa kierowana,
- prezentacja multimedialna,
- praca plastyczna (kolorowanki),
- wystawa.

Formy pracy:

- grupowa,
- zespołowa,
- indywidualna.

Pomoce dydaktyczne:

- książki,
- zaproszenie,
- różdżka,
- bileciki,
- kolorowanki,
- odtwarzacz CD i płyta CD y muzyką,
- laptop, rzutnik, ekran,
- prezentacja multimedialna,
- plansze i napisy,
- zakładki do książek.

Cele:

- Kształtowanie i rozwijanie zainteresowań czytelnicy;
- Kształtowanie poczucia szacunku do książek;
- Dziecko dostrzega różne walory książki: naukowe, artystyczne i rozrywkowe;
- Wzbogacenie słownictwa dzieci dotyczącego tematu biblioteka: biblioteka, bibliotekarz, czytelnik;
- Dziecko poznaje i rozumie pracę bibliotekarza;
- Dziecko potrafi wyjaśnić różnicę między biblioteką i księgarnią;

1. Przebieg spotkania:

Zaproszenie do Książkolandii:

Listonosz przynosi dzieciom list. Nauczycielka otwiera i pokazuje dzieciom jego zawartość : zaproszenie i czarodziejską różdżkę.

Zaproszenie zostaje głośno odczytane wszystkim dzieciom:

Uwaga dzieci!

Dziś w Książkolandii odbędzie się magiczne spotka-

nie!

Zapraszamy do nas wszystkie Książkoludki.

Szaru - baru, maru - karu!

Ciastko, cegła, brak kataru!

Aby tutaj trafić trzeba bilet dostać,

no i oczywiście Książkoludka przyjąć postać.

To nie będzie trudne – zobaczycie sami.

!Całujemy, zapraszamy, czekamy! Mieszkańcy.

Wypowiada zaklęcie i używając czarodziejskiej różdżki dzieci zostają „zamienione” w Książkoludki:

Czary mary nie do wiary.

Abra kadabra plim plam plum.

I już Książkoludków cały tłum.

2. Powitanie dzieci

Przy wejściu do biblioteki wita dzieci postać przebrana za Wróżkę. Każde dziecko otrzymuje bilecik wstępu. Po przywitaniu dzieci udają się do czytelnicy i siadają w kręgu. Wróżka recytuje fragment wiersza Edmunda Szymańskiego „Książka”.

Witam cię kartek szelestem.

Tytułem na pierwszej stronie witam!

Bo po to przeciec jestem, żebyś mnie ujął w dłonie

I czytał (...)

3. Rozmowa tematyczna wokół problemów:

Czym jest biblioteka?

- Biblioteka to taki duży, mądry dom, w którym mieszkają same książki.
- Specjalna szafa (mebel) do przechowywania książek.
- Specjalny budynek, w którym można wypożyczać książki.
- W bibliotece możemy czytać czasopisma (gazety), mieć spokój, myśleć, wyszukiwać informacje, uśmiechać się i wybierać i wypożyczać książki.

Rozwiązanie zagadki

Rozwiązując zagadkę dzieci dowiedzą się, gdzie dzisiaj przyszyli i jak to miejsce się nazywa.

„Oto zagadka książkowa! Dziesięć liter ma to słowo, a na końcu jest w nim” teka”, książka na ciebie tam czeka, coraz to inna, coraz nowsza, to ... (biblioteka)”.

Jak należy się tam zachowywać?

Wyjaśnienie różnicy między księgarnią a biblioteką.

W księgarni kupujemy książki, natomiast w bibliotece wypożyczamy, tzn. po przeczytaniu musimy oddać z powrotem, tak aby inni czytelnicy (inne dzieci)) również mogli skorzystać.

Jak należy się prawidłowo się obchodzić z książkami?

Pokazanie dzieciom zniszczonej poplamionej książki i przeczytanie wiersza:

„ Dzień dobry dzieci!

Mej biblioteki jestem królową,

Na to daję wam moje słowo
 Lecz mija szata stara i brudna,
 Bo królowanie to rzecz trudna...
 Dzieci w ogóle mnie już nie lubią
 - Zaginają, płamią, niszczą i gubią!
 W każdym tygodniu przeżywam męki-
 Dzieci mnie biorą żeby mnie dręczyć.
 W ten poniedziałek zabrał mnie Bartek –
 By po południu wyrwać pięć kartek.
 We wtorek Krysia mnie tak czytała,
 Że aż mnie masłem wysmarowała.
 Do wody Julek mnie wrzucił w środę,
 Tak że straciłam całą urodę.
 We czwartek Ola coś malowała
 I czarną farbą mnie pochlapała.
 W piątek na basen mnie wzięła Marta
 Teraz już jestem cała podarta.
 Tak mi upływa życie dzień po dniu ...
 Nie wiem co będzie w przyszłym tygodniu!
 Ciągłe powtarzam dzieciom życzenia
 Lecz z roku na rok nic się nie zmienia!
 Doszło do tego wyznam wam szczerze :
 W przyjaźń dziecięcą prawie nie wierzę.

„Jak dbać o książki, kto mi odpowie, co powinien mieć czytelnik w swojej mądrej głowie?” Zaraz się dowiemy...

„Prośba książki”

Nie czytaj przy jedzeniu.

Przed czytaniem umyj ręce.

Nie rysuj po książce.

Nie zaginaj rogów, używaj zakładki.

Nie wyrrywaj kartek z książki.

Jak się nazywa osoba pracująca w bibliotece?

4. Pokazanie dzieciom przygotowanej wystawy książek;
5. W rytm piosenki „Jedzie pociąg z daleka” dzieci wyruszają w podróż po bibliotece: „Wróżka – lokomotywa” ciągnie wagoniki (dzieci) zatrzymując się na poszczególnych stacjach, objaśniając gdzie się znajdują (poszczególne wydania, katalogi, magazyny);
6. Przywitanie i przedstawienie specjalnego gościa mjr. lotnika Jana Wiktorko, który przeczyta dzieciom bajkę „W aeroplanie” J. Tuwima;
7. Wyświetlenie na ekranie prezentacji multimedialnej dotyczącej modeli samolotów;
8. Poczęstowanie dzieci cukierkami i sokiem;
9. Wręczenie kolorowych zakładki do książek oraz kolorowanek - zakładki do pokolorowania w przedszkolu;

10. Pożegnanie z dziećmi: głośne **DO ZOBACZENIA**;

Załącznik 1 : Książki wykorzystane na wystawę:

1. 35 Maja albo jak Konrad pojechał konno do mórz południowych / Erich Kastner. - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 3);
2. 8+2 i ciężarówka / Anne-Cath. Vestly . - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 5);
3. Bajki filozoficzne / Michel Piquemal. - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 21);
4. Bajki wierszem. - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 18);
5. Baśnie z dalekich wysp i łądów / Wanda Markowska, Anna Milska . - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 15);
6. Czarnoksiężnik z Archipelagu / Ursula K. Le Guin . - Warszawa: POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 14);
7. Diosos / Witold Makowiecki- Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 7);
8. Emil ze Smalandii ; Lotta z ulicy Awanturników / Astrid Lindgren . - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 1);
9. Ferdynand Wspaniały / Ludwik Jerz Kern . - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 10);
10. Kraksa / Jerry Spineli. - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 8);
11. Książka nad książkami / Anna Kamińska. - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 19);
12. Matylda / Roald Dahl. - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 11);
13. Moje drzewko pomarańczowe : historia chłopczyka, który pewnego dnia zrozumiał, czym jest ból... / Jose Mauro de Vasconcelos. - Warszawa: POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 17);
14. Most do Terabithii/ Katherine Paterson. - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy,

- [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 13);
15. Pan Popper i jego pingwiny / Richard i Florence Atwater. - Warszawa: POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 9);
  16. Podróże furmana Szejtrocza ; O gajowym Chrobotku i jeleniu Wietrzniku / Vaclav Čtvertek. - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 22);
  17. Przygody Sajo i Małych bobrów / Grey Owl. - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 12);
  18. Ronja, córka zbójnika / Astrid Lindgren. - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 23);
  19. Serce / Edmund de Amicis. - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 16);
  20. Słoń Birara / Ferdynad Antoni Ossendowski. - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 6);
  21. Wielkie czyny szympansa Bajbuna Mądrego, nadwornego doradcy króla jegomości lwa Amby Mocnego / Kamil Giżycki. - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 2);
  22. Zabić drozda / Harper Lee. - Warszawa : POLITYKA Spółdzielnia Pracy, [2008]. (Cała Polska Czyta Dzieciom ; 20);

Bibliografia:

Bednarz J.: Podróż do Książkolandii: wprowadzenie uczniów klas I do biblioteki // Poradnik Bibliotekarza. – 1998, nr 4, s. 16-17;

Diduszko H.: Kolorowa biblioteka : scenariusz lekcji bibliotecznej dla przedszkolaków (grupa 4-5 latków) // Poradnik Bibliotekarza. – 2009, nr 9, s. 39-40;

Kowalczykówna J.: Z wierszy o bibliotece // Poradnik Bibliotekarza. – 1994, nr 5, s. 25-26;

Krzczkowska M.: W progach biblioteki. Lekcja w klasie // Biblioteka w Szkole. – 2002, nr 6, s. 31;
Sobiś A. : Scenariusz spotkania z panią bibliotekarką // Przedszkole. – 2007, nr 2, s. 28-29;

Wójcicka E.: Niezapomniana wizyta - uroczyste pasowanie na czytelnika // Biblioteka w Szkole. – 1999, nr 9, s. 22-25;

Portale internetowe:

www.edux.pl

www.przedszkola.edu.pl

Moskal Barbara

Scenariusz czytelniczej uroczystości z okazji urodzin Kubusia Puchatka

Realizowanie zasady „bawiąc – uczyć”.

Formy pracy:

- indywidualna,
- zespołowa,
- grupowa.

Metody pracy:

- rozmowa,
- pogadanka,
- prezentacja multimedialna,
- praca plastyczna (kolorowanki),
- obejrzenie wystawy,
- czytanie fragmentu tekstu.

Pomoce dydaktyczne:

- książki o przygodach Kubusia Puchatka,
- czasopismo: „Kubuś Puchatek”,
- puzzle o tematyce Kubusia,
- maskotki, pacynki, kukiełki Kubusia Puchatka i jego przyjaciół,
- małe „co nieco” - herbatka, tort, talerzyki i kubeczki z motywem Kubusia Puchatka), łyżeczki,
- kolorowanki i kredki,
- odtwarzacz CD i płyty CD z muzyką,
- balony,
- napisy,
- komputer, rzutnik, ekran, prezentacje multimedialne.

Cele ogólne:

- rozwijanie zainteresowań czytelniczych dzieci,
- poznanie postaci i przygód Kubusia Puchatka,
- kształtowanie pozytywnego stosunku do książek,
- wytwarzanie więzi koleżeńskiej i grupowej podczas pracy w grupie,
- utrwalenie wiadomości z przeprowadzonych zajęć poprzez zabawę,
- kształtowanie umiejętności uważnego słuchania i wykonywania poleceń.

Cele operacyjne:

- dzieci poznają historię powstania książki „Kubusia Puchatka”,
- dzieci poznają przygody Kubusia, słuchając przeczytanego fragmentu książki,
- dzieci rozwiązują zagadki słowne,
- dzieci kolorują kredkami przyjaciół Kubusia Puchatka,

- dzieci potrafią ułożyć puzzle.

Przebieg zajęć:

1. Powitania dzieci piosenką „Kubuś to miś”.
2. Zabawa integracyjna „Witam was” dzieci stoją w kole i witamy je słowami:

Witam was, witam was,
Zaczynamy już czas.
Jestem ja, jesteś ty!
Raz, dwa, trzy!

Rozdanie każdemu dziecku słoneczka z imieniem.

3. Wprowadzenie w tematykę zajęć:

Wszystkie dzieci miały już swoje święto urodzinowe, a dziś ma święto urodzinowe - miś Kubuś Puchatek, który obchodzi swoje 83 urodziny. Choć ma już dużo lat, pozostał misiem, który lubi mruczanki i małe co nie co.

Mam Wam do opowiedzenia pewną historię dotyczącą Kubusia Puchatka. Czy wiecie skąd się wziął Kubuś Puchatek w bajkach, które czytają Wam Rodzice lub które oglądacie w telewizji? Posłuchajcie: prezentacja multimedialna: „Opowieść o Kubusiu Puchatku”.

4. Pokazanie dzieciom książki A.A.Milne „Kubuś Puchatek” i przeczytanie I rozdziału.

5. Wspólne odśpiewanie jubilatowi piosenki „Sto lat”, oraz złożenie życzeń w formie wierszyka:

„Wiwat misiu, łakomczusku,
Niech nie burczy ci już w brzuszku.
My życzenia ci składamy
byś był jak najdłużej z nami.
Miodku zawsze miej w dostatku,
Żyj nam 100 lat nasz Puchatku!”

6. Pora na małe co nieco – wniesienie tortu i zapalenie urodzinowych świeczek (prezentacja multimedialna Kubuś Puchatek z podkładem muzycznym wyświetlana jest na rzutniku).

7. Nauka magicznego zaklęcia Kubusia Puchatka:

„Tra-la-la, tra- la-la,
Rum-tum-tum
Tra-la-bum”

8. Prezentacja wystawy i zebranych książek dotyczących Kubusia Puchatka oraz odszukanie postaci z bajek wśród zgromadzonych w bibliotece Pluszaków: Kłapouchy, Kubuś Puchatek, Tygrysek, Prosiaczek.

9. Wyliczanka Kubusia Puchatka:
Policzmy, co się ma.

Mam dwie dłonie, łokcie dwa.
Dwa kolana, nogi dwie,
Wszystko pięknie zgadza się.
Dwoje uszu, oczka dwa,
No i buzię też się ma.
A ponieważ buzia je,
Chciałbym buzię też mieć dwie

10. Zabawa muzyczno – ruchowa: Puchatkowe brykanie
  - Lot pszczoł - dzieci poruszają się po sali na dźwięk muzyki, na przerwę - przysiadają zbierają nektar.
  - Kolorowe kąty - przed rozpoczęciem zabawy powieszone zostały w każdym kącie pokoju balony w innym kolorze, każdy kąt to inny kolor. W czasie zabawy gra muzyka, a dzieci chodzą po pokoju w jej rytm. Gdy muzyka przestaje grać, wołamy np. „czerwony” i wszystkie dzieci muszą pobiec do odpowiedniego miejsca.
  - Taniec z balonikami - w czasie zabawy gra muzyka (o zmiennym rytmie), a dzieci dobrane parami tańczą, trzymając między sobą nadmuchany balonik. Mogą trzymać balon między głowami lub brzuskami. Wygrywa para, która tańczy najdłużej.
11. Opowieść historii o tym, jak Kłapouchy zgubił ogon:
  - Prezentacja multimedialna Kłapouchy zgubił ogon.
  - Dorysowanie z zasłoniętymi oczami ogona Kłapouchemu (dzieci dostają wydrukowany na kartce kontur osiołka bez ogona).
  - Kolorowanie Kłapouchego
12. Zgadywanki słowne:
  - Jest znany ze swej brykającej natury, wiecznie skory do zabawy. Jego ulubionym zwrotem jest: „co ... lubią najbardziej”. Lubi się przechwalać, że jest jedyny i niepowtarzalny. (Tygrysek)
  - O żadnym dniu nie mówi że jest dobry, wyolbrzymia swoje niepowodzenia. Mimo to wszyscy go lubią za jego marzycielską naturę. Pomagają mu znajdować ogon, który stale gdzieś gubi. (Kłapouchy)
  - Należy do starszyny stumilowego Lasu. Jest często wzywana na pomoc, aby rozwiązać problem albo wyjaśnić jakieś sprawy. Jej mądre słowa są czasem niewłaściwe, trudno się w nich połapać, ale jej przyjaciele zdają się tego nie dostrzegać. (Sowa)
  - Tak Jak jego dobry przyjaciel Tygrys, którego wręcz uwielbia, ma ogromne skłonności do „brykania”. Nie pragnie niczego innego, jak tylko zaimponować Tygryskowi i robić to, co Tygrys robi najlepiej. (Maleństwo)
  - Najbliższy przyjaciel Puchatka. Jest malutki, niezadany i stale drży ze strachu. Swoim wspaniałym charakterem przeważa skromny wzrost. Kubuś lubi do odwiedzać. Czasem obaj wpadają na ten sam pomysł i wówczas... (Prosiaczek)
  - Bardzo lubi słodki miód, zawsze czuje w brzuszku głód. Znają z książek go dzieciaki. (Kubuś Puchatek)

- Przez całą zimę słodko sobie śpi, a słodko dlatego, że miód mu się śni. Już taki niedźwiedzi ród, że ogromnie lubi... (miód)
  - Jaki napój kojarzy ci się z misiem (sok Kubuś)
13. Układanie puzzli tematycznie związanych z Kubusiem Puchatkiem
  14. Zakończenie i rozdanie dzieciom medali „Przyjaciel Kubusia Puchatka”
- Załącznik 1 : Książki wykorzystane na wystawę:**
1. Bajeczki w 5 minut: Puchatkowe opowieści/ Laura Driscoll. - Warszawa: Egmont Polska, 2005;
  2. Bajkowa kolekcja / Walt Disney. - Warszawa : Egmont Polska, 2004;
  3. Cztery pory roku z Kubusiem Puchatkiem / Walt Disney. - Wyd.2. - Warszawa : Egmont Polska, 2003;
  4. Herbatka o czwartej / Walt Disney. - Warszawa : Egmont Polska, 1999;
  5. Kocham cię, Puchatku / Walt Disney - Wyd.2. - Warszawa : Egmont Polska, 2004;
  6. Książka kucharska Kubusia Puchatka / Walt Disney. - Warszawa: Egmont Polska, 1994;
  7. Która godzina, Kubusiu Puchatku? / Walt Disney. - Warszawa: Egmont Polska, 2005;
  8. Kubuś i burza z błyskawicami ; Cukierek czy psikus! ; Wielka urodzinowa niespodzianka / Walt Disney. - Warszawa: Egmont Polska, 2005;
  9. Kubuś Puchatek / Walt Disney. - Warszawa : Egmont Polska, 1991;
  10. Kubuś Puchatek i rozwiązywanie problemów czyli książka, w której Puchatek, Prosiaczek i przyjaciele uczą się rozwiązywania problemów, abyś i ty mógł się tego nauczyć / Allen E. Roger ; Allen D. Stephen. - Poznań: Rebis, 1997;
  11. Kubuś Puchatek i Tygrys na dodatek / Walt Disney. - Warszawa: Egmont Polska, 2004;
  12. Kubuś Puchatek poznaje cztery pory roku / Walt Disney. - Warszawa: Egmont Polska, 2005;
  13. Kubuś Puchatek poznaje smaki / Walt Disney. - Warszawa: Egmont Polska, 2005;
  14. Kubuś Puchatek / Alan Aleksander Milne. – Warszawa: Nasza Księgarnia, 1979;
  15. Kubuś Puchatek / Walt Disney ; Natalia Usenko. - Warszawa: Egmont Polska, 2000;
  16. Kubuś Puchatek / Walt Disney ; Grace Windsor. - Warszawa: Egmont Polska, 2005;
  17. Maleństwo i jego nowa niania / Walt Disney. - Wyd.2. - Warszawa : Egmont Polska, 2004;
  18. Mały, wspaniały Prosiaczek / Walt Disney. - Warszawa: Egmont Polska, 2001;
  19. Miodowe przygody Kubusia Puchatka / Walt Disney. - Warszawa: "Klub Książek Disneya", cop.1997;
  20. Nie ma jak u Mamy / Walt Disney. - Warszawa: Egmont Polska, 2001;
  21. Niezwykła przygoda Kubusia Puchatka; Gdzie jest Krzyś? / Bruce Talkington. - Warszawa: Egmont Polska, 1998;
  22. Noc i dzień / Isabel Gaines. - Warszawa: Egmont Polska, 2000;
  23. O skakaniu i deptaniu / Isabel Gaines. - Warszawa: Egmont Polska, 2000;
  24. Pierwsze kroki w świat z Kubusiem Puchatkiem / Kathleen Weidner Zoehfeld. - Warszawa: Egmont Polska, 2000;
  25. Prognoza pogody / Walt Disney. - Warszawa: Egmont Polska, 2001;
  26. Prosiaczek i przyjaciele / Walt Disney. - Warszawa: Egmont Polska, 2005;
  27. Przeprowadzka Tygrysa / Walt Disney. - Wyd.2. - Warszawa: Egmont, 2004;
  28. Przygody Kubusia Puchatka / Walt Disney. - Warszawa: Egmont Polska, cop.1992;
  29. Rośnij, Maleństwo ! / Walt Disney. - Warszawa: Egmont Polska, 1991;
  30. Różne dziwne domki / Walt Disney. - Warszawa: Egmont Polska, 1991;
  31. Słodkich snów / Walt Disney. - Warszawa: Egmont Polska, 2001;
  32. Świat Kubusia Puchatka: kolekcja opowiadań / Walt Disney. - Warszawa: Wydaw. Egmont Polska, 2008;
  33. Urodziny Kłapouchego: opowiada Wanda Chotomska. - Warszawa: Egmont Polska, 2002;
  34. Uszy Królika / Walt Disney. - Warszawa: Egmont Polska, 2001;
  35. Wiosna / Walt Disney. - Warszawa: Egmont Polska, 2004;
  36. W lesie i ogródku / Isabel Gaines. – Warszawa: Egmont Polska, 2001;
- Bibliografia:**
- Animacja czytelnictwa dziecięcego: koncepcje - doświadczenia – postulaty, Płock 2004,
- Bukowiecka E.:** Biesiada Literacka // Przedszkole, 2004, nr 1, s. 24-27;
- Chróściel I.:** "Kubuś Puchatek" A. A. Milne'a: (konspekty lekcji) // Nauczanie Początkowe, 1993/94, nr 6, s. 35-38;
- Ciołka A.:** Urodziny Kubusia Puchatka: propozycja imprezy czytelniczej // Biblioteka w Szkole, 2006, nr 2, s. 17
- Kolasińska A.:** Animacja czytelnictwa dziecięcego w działaniach biblioteki dla dzieci im. Wandy Chotomskiej w Płocku // Przedszkole, 2006, nr 2, s. 1- 4;
- Stefanów I.; Tokarek J.:** Spotkanie z Kubusiem Puchatkiem : scenariusz zajęć // Biblioteka w Szkole, 2009, nr 4, s. 19-21;
- Portale internetowe:**
- www.rybnik.pl
- www.bibliotekawszkole.pl
- www.przedszkola.edu.pl
- www.edux.pl
- www.kursy.literka.pl/

Mostek Ryszard

*Scenariusz lekcji języka
polskiego w klasie V.
Redagujemy wybrane użytkowe
formy wypowiedzi*

W kwietniu 2002 roku po raz pierwszy został przeprowadzony powszechny sprawdzian dla uczniów kończących szóstą klasę szkoły podstawowej. Jego celem jest sprawdzenie opanowania umiejętności niezbędnych na wyższym etapie kształcenia (gimnazjum) i przydatnych w życiu. Badany poziom umiejętności określany jest w Standardach wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianu w klasie szóstej szkoły podstawowej. Standardy wymagań są normą wiedzy i umiejętności, ustaloną i ogłoszoną przez Ministerstwo Edukacji, wyznaczającą zakres oraz stopień trudności zadań egzaminacyjnych. Sprawdzane jest to, w jakim stopniu uczeń opanował umiejętności:

- czytania,
- pisania,
- rozumowania,
- korzystania z informacji,
- wykorzystania wiedzy w praktyce.

W standardzie PISANIE jest zapis (2.1) „uczeń pisze na temat i zgodnie z celem, posługując się następującymi formami wypowiedzi (...) zaproszenie, (...) ogłoszenie (...) przepis.”

Umieszczony poniżej konspekt lekcji przeprowadzonej przeze mnie w klasie V Szkoły Podstawowej nr 1 im. Stanisława Staszica w Pile jest ciekawą propozycją ćwiczeń, doskonalenia ww. form wypowiedzi. Uczniowie, jako zadanie domowe poprzedzające lekcję, mieli przypomnieć sobie z osobistych „Słowniczków ważnych terminów” charakterystyczne cechy: zaproszenia, ogłoszenia i przepisu. Nietypowe było zadanie domowe dla chętnych uczniów. Należało, z pomocą osoby dorosłej, upiec jabłecznik według przepisu z ćwiczenia lekcyjnego. Polecenie zostało podjęte i zadanie zostało wykonane. Próbowałam, jabłecznik był wyśmienity! Polecam wykorzystać konspekt oraz... przepis.

**SCENARIUSZ LEKCJI JĘZYKA POLSKIEGO
W KLASIE V**

Temat lekcji: Redagujemy wybrane użytkowe formy wypowiedzi.

Treści programowe: Znajomość elementów wchodzących w skład tekstów użytkowych typu: zaproszenie, ogłoszenie i przepis oraz umiejętność redagowania ww. form wypowiedzi.

Cel główny: Utrwalenie wiadomości na temat tworzenia użytkowych form wypowiedzi typu: zaproszenie, ogłoszenie i przepis.

Cele operacyjne – po zakończonych zajęciach uczeń:

- a. pamięta:
  - pojęcie zaproszenie, ogłoszenie i przepis jako użytkowe formy wypowiedzi,
  - elementy składowe, które powinny zawierać tego typu teksty,
  - o czytaniu ze zrozumieniem poleceń do zadań;
- b. rozumie:
  - na czym polega użytkowy charakter ww. wypowiedzi,
  - potrzebę ich realizacji zgodnie z przeznaczeniem,
  - konieczność przestrzegania zasad poprawności językowej i ortograficznej;
- c. potrafi:
  - zredagować samodzielnie zaproszenie i ogłoszenie,
  - prawidłowo uzupełnić brakujące elementy przepisu,
  - właściwie korzystać z zamieszczonych w zeszytzie informacji,
  - czytać uważnie polecenia zawarte w karcie pracy,
  - głośno zaprezentować efekty własnej pracy przez odczytanie przykładów wybranych wypowiedzi.

Typ lekcji: utrwalająca poznany materiał.

Środki dydaktyczne: karta pracy, teksty źródłowe – fragment „Ani z Zielonego Wzgórza” oraz przepis na jabłecznik, notatka z zeszytu, plansza dydaktyczna, portret Ani Shirley.

Metody pracy: praca z tekstami źródłowymi, pogadanka.

Formy pracy: indywidualna, zbiorowa.

*Dobry nauczyciel nie stoi już za katedrą by
stamtąd pod wysokim ciśnieniem
właczać wiedzę do biernych pojemników.*

*To starszy student ochoczo
Pomagający młodszym kolegom.*

William Osler

TOK LEKCJI

Lp.	CZYNNOŚCI NAUCZYCIELA	CZYNNOŚCI UCZNIA
1.	Sprawy organizacyjne: - powitanie gości i uczniów, - sprawdzenie obecności, - zapisanie tematu lekcji.	- powitanie gości i nauczyciela, - potwierdzenie swojej obecności.
2.	Wprowadzenie do tematu: - zwrócenie uwagi uczniów na wiszący na tablicy portret Ani i zapytanie, czy domyślają się, jakiej książki jest bohaterką.	Oczekiwane odpowiedzi uczniów: - to Ania z Zielonego Wzgórza.
3.	Opracowanie właściwego materiału: - rozdanie uczniom przygotowanej specjalnie na tę okazję karty pracy, - głośne odczytanie fragmentu powieści „Ania z Zielonego Wzgórza”, - zapytanie o to, jakie elementy powinno zawierać zaproszenie, - polecenie samodzielnego zredagowania zaproszenia na przyjęcie urodzinowe, - prośba o odczytanie przykładowych prac uczniów, - zapytanie o to, jakie elementy powinien zawierać przepis, - polecenie wspólnego uzupełnienia brakujących fragmentów przepisu, - zapytanie o to, jakie elementy powinno zawierać ogłoszenie, - nakazanie samodzielnego zredagowania ogłoszenia o konkursie plastycznym na portret Ani, - prośba o odczytanie przykładowych prac uczniów.	Oczekiwane formy aktywności uczniów: - uważne wysłuchanie tekstu źródłowego, - wskazanie właściwych elementów zaproszenia, - samodzielne wykonanie pierwszego zadania, - głośna prezentacja wybranych prac, - wskazanie właściwych elementów przepisu, - wypełnianie luk w podanym tekście, - wskazanie właściwych elementów ogłoszenia, - samodzielne wykonanie trzeciego zadania, - głośna prezentacja wybranych prac.
4.	Podsumowanie: - krótki komentarz podkreślający plusy i minusy zaprezentowanych przez uczniów prac, - zebranie kart pracy w celu ich oceny.	

Sztuka tkwi nie tylko w posiadaniu wiedzy o czymś, ale także w przekazywaniu jej.

Cycon

KARTA PRACY

Lucy Maud Montgomery „Ania z Zielonego Wzgórza” (fragment)

- (...) Sądzę, że wkrótce należałoby zaprosić państwa Allan na herbatę – rzekła Maryla w zamyśleniu. – Byli już prawie u wszystkich oprócz nas. Zastanówmy się nad tym. Myślę, że przyszła środa byłaby odpowiednia.
- Ale czy Maryla pozwoli mi upiec ciasto na tę uroczystość? Chciałabym przyrządzić coś dla pani Allan, a przecież w ostatnich czasach nauczyłam się tak dobrze piec!
- Owszem, możesz upiec. (...)

Nadszedł środowy poranek. Natychmiast po śniadaniu Ania zabrała się do przygotowywania tortu. Po jakimś czasie ciasto wyrosło i wyjęte z piecyka było pulchne i żółciutkie jak złota piana. Wszystko szło jak z płatka, dopóki nie nadeszła chwila częstowania ciastem przybyłych gości. Pani Allan wzięła kęs do ust i dziwny wyraz odmalował się na jej twarzy. Nie wyrzekła ani słowa, powoli żując trzymany w ustach kawałek. Maryla, zauważywszy to, pośpieszyła także skosztować ciasta.

- Aniu! – krzyknęła. – Coś ty dodała do tego ciasta?
- Nic prócz tego, co nakazuje przepis! – zawołała Ania przerażona. – Czy niesmaczne?
- Niesmaczne? Ależ wstrętne! Niechże go pani nie je, pani Allan! Aniu, skosztuj, proszę. I powiedz, coś dodała do mąki?
- Wanilię – odpowiedziała przestraszona Ania. – Tylko wanilię. Ach, Marylo, to z pewnością proszek do pieczenia. Miałam podejrzenia co do tego pro...
- Proszek, nie proszek! Pójdź i przynieś mi natychmiast słoik z wanilią, której użyłaś.

Ania powróciła ze spiżarni ze słoiczkiem napelnionym do połowy brunatnym płynem i opatrzonym żółtą etykietą z napisem: „Najlepsza wanilia”. Maryla odkorkowała go i powąchała.

- Na litość boską, Aniu! Ty dodałaś kropli walerianowych. W zeszłym tygodniu stłukłam buteleczkę z tymi kroplami i wlałam pozostałą resztę do starego, pustego słoiczka od wanilii. Przyznaję, że to po części moja wina – powinnam cię była uprzedzić, lecz na miłość boską, czemu nie powąchałaś?

Ania rozplakała się rzewnie.

- Nie mogłam... nie czułabym, miałam taki straszny katar! – i z tymi słowami pobiegła na górę do swego pokoiku, gdzie padła na łóżko, szlochając jak ktoś, kto już nawet nie chce, aby go pocieszano. (...)

Zadanie 1. Urządzasz swoje przyjęcie urodzinowe. Jednym z gości będzie Ania z Zielonego Wzgórza. Zaprosz dziewczynkę na tę uroczystość.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2. Masz przed sobą przepis na pyszny jabłecznik. Niestety, psotny chochlik usunął z niego niektóre czasowniki. Z podanych poniżej bezokoliczników wybierz te, które pomogą ci jak najlepiej uzupełnić treść przepisu.

piec, wymieszać, położyć, ubić, wsadzić, utrzeć, posypać, połączyć

SKŁADNIKI	WYKONANIE
-pół kostki margaryny	Żółtka ..... z cukrem i tłuszczem, a pianę z białek ..... .Obie mąki ..... razem z proszkiem do pieczenia, a potem dodać je do utartych z tłuszczem jajek. Później ..... z ubitą pianą.
-pół kostki masła	
-5 jajek	
-1 szklanka cukru	
-1 szklanka mąki pszennej	
-1 szklanka mąki ziemniaczanej	Na natłuszczoną blachę ..... więcej niż połowę ciasta, posypać go tartą bułką i pokryć usmażonymi jabłkami z dodatkiem cynamonu. Przykryć resztą ciasta i ..... do nagrzanego do temperatury 200 stopni Celsjusza piekarnika. Następnie ..... około 30-40 minut. Po upieczeniu jeszcze ciepły placek .....cukrem pudrem.
-1 łyżeczka proszku do pieczenia	
-1 kg jabłek	
-1 łyżka tartej bułki	
-tłuszcz do posmarowania blachy	
-cukier puder	
-cynamon	
	Smacznego!

Zadanie 3. W imieniu Samorządu Uczniowskiego napisz ogłoszenie dla klas IV-VI o konkursie plastycznym na portret Ani z Zielonego Wzgórza.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Peno Ewa

Scenariusz lekcji. Eksperymenty młodych naukowców

Temat: Eksperymenty młodych naukowców.

Cele zajęć:

Cele ogólne:

- kształtowanie umiejętności logicznego myślenia,
- rozwijanie myślenia przyczynowo – skutkowego,
- kształtowanie umiejętności wypowiadania się oraz formułowania wniosków,
- poznawanie właściwości wody/ powietrza/ dźwięków,
- poznawanie zjawiska grawitacji,
- zapoznanie się z różnorodnym spektrum zawodów świata, zwłaszcza z zawodem naukowca.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- umie wypowiadać się na forum grupy,
- uczestniczy w zabawach ruchowych – reaguje zmianą ruchu na odpowiedni sygnał,
- potrafi samodzielnie wykonać czynność poleconą przez nauczyciela,
- potrafi przewidzieć skutek danego działania,
- formułuje wnioski na podstawie zaobserwowanego zjawiska,
- zna różne wykonywane przez ludzi zawody,
- rozumie pojęcie „eksperyment”.

Cele wychowawcze:

- poznawcze: uczeń postrzega otaczającą go rzeczywistość jako zbiór elementów - obserwowalnych i nieobserwowalnych - w całości, poznaje właściwości przedmiotów oraz zapoznaje się z zasadami funkcjonowania poszczególnych zjawisk;
- emocjonalne: odnajduje się w strukturze grupy, odczuwa satysfakcję samodzielnie wykonując zadanie lub udzielając poprawnej odpowiedzi, czuje się doceniony poprzez pochwałę;
- motywacyjno-działaniowe: uczeń potrafi współdziałać w grupie, a poprzez zbiorowe zadania chętnie uczestniczy w nich, uczeń czuje się zmotywowany do dalszego poszerzania wiedzy na dany temat.

Metody wykorzystywane podczas zajęć: eksperyment – samodzielne dochodzenie do wiedzy, pokaz, słowna – pogadanka, zajęcia ruchowe.

Środki dydaktyczne: szklana butelka, balony, soda oczyszczona, ocet spirytusowy, lejek, sól, przyrząd do robienia baniek mydlanych, dezodorant w aerozolu, 2

szklanki, 2 jaja ugotowane na twardo, kartki papieru.

Forma przeprowadzanych zajęć: zbiorowa, indywidualna.

Czas trwania zajęć: 50 minut.

Przebieg zajęć:

Czynności wstępne - organizacyjno-porządkowe:

- a. posprzątanie sali po zabawie,
- b. wyposażenie w środki dydaktyczne stanowisk pracy.

FAZA WPROWADZAJĄCA:

1. Podanie tematu zajęć: „Eksperymenty młodych naukowców” i wyjaśnienie uczniom, że w dzisiejszych zajęciach to oni będą naukowcami, którzy przeprowadzać będą eksperymenty. Wyjaśnienie pojęcia „eksperyment”.

FAZA REALIZACYJNA:

1. Krótki wstęp na temat różnorodności wykonywanych zawodów. Wyłonienie ze spektrum zawodów i zaakcentowanie zawodu naukowca.

Pytania do grupy:

- Kim jest naukowiec?
- Co naukowiec może badać?
- Dlaczego ważna jest praca naukowca?

2. Zabawa „Wszystkie zawody świata” – zabawa oparta na „Sałatce owocowej” z pedagogiki zabawy.

Uczniowie siadają na krzesłach, krzesła ustawione są na planie okręgu (o jedno mniej niż liczba uczestników). Nauczyciel prosi uczniów aby każdy pomyślał o swoim wymarzonej zawodzie. Jedno z dzieci wchodzi do środka okręgu i mówi „Wstaje każdy kto pomyślał o ...” W tym momencie wstają dzieci, których zawód został wymieniony oraz dziecko ze środka okręgu i zamieniają się miejscami. W okręgu pozostała nowa osoba, która powtarza podaną wcześniej formułę lub mówi „Wszystkie zawody świata” - na to hasło każdy z uczestników zabawy musi zmienić miejsce.

3. Wykonanie doświadczenia: Jajo w szklance wody.

Poznawanie właściwości wody

- Nauczyciel prosi jedno z dzieci o napełnienie dwóch szklanek wodą i wsypanie do jednej ze szklanek czterech łyżek stołowych soli;
- Uczeń miesza w szklance wody z solą, aż sól się rozpuści.
- Przed włożeniem jajka do nie posolonej wody, nauczyciel pyta dzieci, czy myślą, że jajko zatonie.
- Nauczyciel poleca dzieciom, aby uważnie obserwowały, co się stanie. Uczniowie wkładają do obu szklanek po jednym jajku ugotowanym na twardo (w skorupce). Jajko wrzucone do „czystej” wody zatonie
- Jajko wrzucone do posolonej wody będzie się unosić na powierzchni.

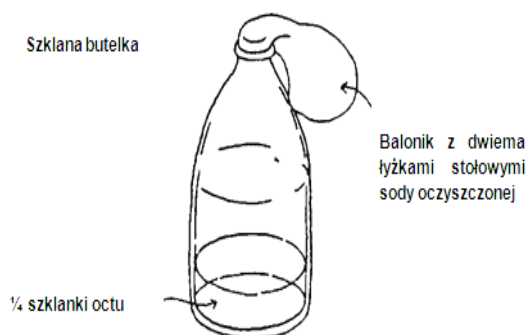
- Dyskusja na temat zaobserwowanego zjawiska. (załącznik)

4. Wykonanie doświadczenia: **Magiczny balon.**

Poznanie właściwości powietrza

- Nauczyciel prosi jednego z uczniów o wsypanie do balonika, przez lejek, dwóch łyżek stołowych sody oczyszczonej.
- Nauczyciel nakłada wlot balonika na szyjkę butelki, w której jest ocet.
- Nauczyciel mówi dzieciom, że balonik sam się nadmucha. Podnosi balonik, tak aby soda wpadła do octu.
- Wydzieli się dwutlenek węgla i wypełni balonik, nadmuchując go.
- Dyskusja na temat zaobserwowanego zjawiska. (załącznik)

5. Wykonanie doświadczenia: Zabawy z powietrzem -

Rys. Jackie Silberg, 500 pięciominutowych zabaw, t.1, Wyd. Liber, Warszawa 2004

bańki mydlane.

Poznanie właściwości powietrza

- Nauczyciel prosi jedno z dzieci aby spróbowało puścić bańki mydlane.
- Uczeń dmucha i z „bańkomatu” wydostaje się kilkanaście baniek mydlanych.
- Nauczyciel rozpyla w powietrzu dezodorant w aerozolu i ponawia prośbę do innego już ucznia.
- Uczeń dmucha i z „bańkomatu” nie wydostają się bańki mydlane lub jest ich bardzo mało i szybko pękają.
- Dyskusja na temat zaobserwowanego zjawiska. (załącznik)

6. Wykonanie doświadczenia: Zabawy z powietrzem - jak powstaje dźwięk.

Poznanie właściwości powietrza/ Poznanie zasad powstawania dźwięków

- Nauczyciel wyjaśnia dzieciom, że dźwięk powstaje, gdy powietrze się porusza. Ten ruch nazywa się wibrowaniem.
- Nauczyciel prosi uczniów, aby położyli dłoń na gardle i zaczęli mrużyć. Dzieci czują wibracje.
- Nauczyciel wyjaśnia dzieciom, że w gardle mają struny głosowe, które podczas mówienia poruszają się w tył i w przód. Kiedy dzieci mrużą, czują poruszające się struny głosowe.
- Nauczyciel zachęca malców, aby wydali dźwięk

„aaa” z otwartymi i zamkniętymi ustami

- Dzieci dzielą się spostrzeżeniami.
- Nauczyciel tłumaczy, że kiedy dźwięk nie może się wydostać (zamknięte usta) jeszcze silniej wibruje.

7. Wykonanie doświadczenia: Doświadczenia z papierem.

Poznanie zjawiska grawitacji

- Nauczyciel podaje każdemu uczniowi dwie identyczne kartki papieru. Prosi dzieci, aby zwinęły jedną z kartek w kulę.
- Uczniowie opuszczają obie kartki na podłogę z tej samej wysokości.
- Nauczyciel rozmawia z uczniami o tym, dlaczego jedna z kartek spadła szybciej. Wprowadzenie pojęcia „gravitacja”. (załącznik)

8. Zabawa: Jeśli...

Poznanie zasady przyczyny i skutku

Nauczyciel pomaga dzieciom zastanowić się nad zasadą przyczyny i skutku. - Zaczyna zdania od słowa „Jeśli”. Zachęca uczniów do wymyślania możliwych skutków:

Jeśli podleję kwiatki to urosną.

Jeśli sprzątnę zabawki...

Jeśli wyjdę na dwór bez kurtki...

Jeśli położę się spać w ubraniu...

Jeśli odkręcę gorącą wodę...

itp.

FAZA PODSUMOWUJĄCA:

1. Podsumowanie zajęć – wywieszenie na tablicy wniosków z doświadczeń.
2. Słowna ocena aktywności uczniów.
3. Rundka: pytanie do grupy – Z jakim nastrojem kończysz te zajęcia?
Co się tobie w nich podobało?
4. Podziękowanie uczniom za wspólne zajęcia.

Bibliografia:

Jackie Silberg, 500 pięciominutowych zabaw, t.1, Wyd. Liber, Warszawa 2004.

Peno Ewa

Cele zajęć:

*Scenariusz zajęć. Sieciaki
kontra Sieciuchy – poznajemy
zasady bezpieczeństwa
korzystania z Internetu*

(CELEM ZAJĘĆ W RAMACH KAMPANII „DZIECKO W SIECI” JEST ZACHĘCENIE DZIECI DO BYCIA SIECIAKAMI, CZYLI DO BEZPIECZNEGO, KULTURALNEGO I POŻY-

TECZNEGO KORZYSTANIA Z INTERNETU. KONIECZNOŚĆ WYSTRZEGANIA SIĘ SIECIUCHÓW, SYMBOLIZUJĄCYCH RÓŻNE ASPEKTY INTERNETOWEGO ZŁA, POWINNA BYĆ WNIOSEM WYNIESIONYM Z ZAJĘĆ PRZEZ DZIECI. LEKCJE POWINNY BYĆ UZUPEŁNIONE ĆWICZENIAMI WYKORZYSTUJĄCYMI STRATEGIE INFORMACYJNE I EDUKACYJNE).

Cele ogólne:

- zapoznanie z zagrożeniami związanymi z korzystaniem z Internetu;
  - znajomość typowych zagrożeń;
  - znajomość metod działania osób o złych zamiarach w Sieci;
  - umiejętność bezpiecznego zachowania się w sytuacjach ryzykownych.
- zapoznanie/stworzenie zasad bezpieczeństwa obowiązujących w Internecie;
  - umiejętność ochrony własnych danych osobowych;
  - stosowanie zasady ograniczonego zaufania w kontaktach z osobami znanymi wyłącznie z Internetu;
  - umiejętność ochrony komputera przed zagrożeniami w Sieci – stosowanie odpowiedniego oprogramowania we właściwy sposób (firewall, antywirus);
  - bycie „legalnym” – niestosowanie pirackich multi mediów, oprogramowania, itp.
- zapoznanie z internetowymi zasadami dobrego wychowania – Netykieta;
  - stosowanie reguł Netykiety podczas korzystania z Internetu.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- zna różnego typu zagrożenia związane z korzystaniem z Internetu;
- rozumie pojęcia „Internet”, „Sieć”, „komunikator”, „spam”, „Netykieta”;
- zna i stosuje internetowe zasady dobrego wychowania;
- zna i stosuje zasady bezpiecznego korzystania z Internetu;
- stosuje zasadę ograniczonego zaufania do osób poznanych w Sieci;
- przyporządkowuje odpowiednie postacie do opisów ich postępowania;
- wie do kogo się zgłosić w razie problemów związanych z korzystaniem z Internetu;
- uczestniczy w zabawach ruchowych – reaguje zmianą ruchu na odpowiedni sygnał.

Cele wychowawcze:

- poznawcze: uczeń postrzega otaczającą go rzeczywistość jako realną i wirtualną – poznaje zagrożenia, właściwości rzeczywistości i kontaktów wirtualnych;
- emocjonalne: odnajduje się w strukturze grupy, odczuwa satysfakcję samodzielnie wykonując zadanie lub udzielając poprawnej odpowiedzi, czuje się doceniony poprzez pochwałę;

- motywacyjno-działaniowe: uczeń potrafi współdziałać w grupie, a poprzez zbiorowe zadania chętnie uczestniczy w nich, uczeń czuje się zmotywowany do dalszego poszerzania wiedzy na dany temat.

Metody wykorzystywane podczas zajęć: pokaz, słowna – pogadanka, burza mózgów, zajęcia ruchowe.

Środki dydaktyczne: film „Sieciaki” część 1, 2 i 3, kolorowe plansze, markery, karty z postaciami z filmu (Sieciaki i Sieciuchy), karty pracy - Sieciechowa łamigłówka, zasady bezpieczeństwa- helpline.org.pl, Netykieta, karty z 4 podstawowymi zasadami bezpiecznego korzystania z Internetu, prezentacje multimedialne, komiksy, kolorowe materace, komputer, rzutnik multimedialny, ekran do rzutnika.

Forma przeprowadzanych zajęć: zbiorowa, indywidualna.

Czas trwania zajęć: 60 minut.

Przebieg zajęć:

Czynności wstępne - organizacyjno-porządkowe:

- a. posprzątanie sali po zabawie,
- b. wyposażenie w środki dydaktyczne stanowisk pracy.

FAZA WPROWADZAJĄCA:

1. Zapoznanie uczniów z tematem zajęć poprzez ćwiczenia typu „Do czego używamy komputera/Internetu” – krótkie, naprowadzające na tematykę zajęć.
- Kto z Was używa komputera niech podniesie rękę. Do czego go używacie?”

Zapisanie propozycji dzieci na planszy. Jeśli nie pojawi się wśród nich Internet, nauczyciel powinien naprowadzić ich na tę odpowiedź.

- Mając komputer, możemy również korzystać z Internetu. Co możemy robić dzięki Internetowi?

Zapisanie propozycji dzieci na ekranie narysowanego komputera. Ważne jest, aby znalazły się tam takie pozycje, jak:

- komunikowanie się z innymi osobami,
- zdobywanie informacji,
- poznawanie nowych ludzi,
- pobieranie plików.

Jeśli dzieci ich nie zgłoszą, nauczyciel naprowadza uczniów na te tematy.

(Istotą takiego wprowadzenia jest to, iż nie omawiamy tu zagrożeń, nie wypracowujemy rad – na to będzie czas później. Stosowaną tu techniką powinna być burza mózgów, z zapisywaniem pomysłów na planszy)

FAZA REALIZACYJNA:

1. Sformułowanie tematu oraz przypomnienie o Dniu Bezpiecznego Internetu, który był obchodzony 9 lutego oraz treści poznanych na poprzednich zajęciach w ramach bloku tematycznego „Bezpieczeństwo w sieci

- Internet”.
- Przedstawienie na planszy symbolicznie narysowanej Sieci internetowej. Pogadanka na temat „Czym jest Internet?”
  - Projekcja filmu „Sieciaki”.
  - Przypomnienie treści filmu nauczyciel wraz z pomocą dzieci krótko opisuje treść „Sieciaków”.
  - Wypisanie na kolorowej planszy tytułów poszczególnych części filmu. Później posłużą nam one do zbudowania zasad bezpiecznego korzystania z Internetu.
  - Gra ruchowa „Kryj się, Sieciuchy nadchodzą!”. Sala zostaje przedzielona materacami, tworząc zapórę. Dzieci swobodnie poruszają się po jednej stronie zapory, udając że czytają, grają w gry komputerowe lub słuchają muzyki. Na hasło „Sieciuchy” lub „wirusy” przeskakują na drugą stronę „zapory sieciowej” i kucają - ta strefa jest bezpieczna. Czynność powtarzamy. (Grę możemy wprowadzić później w zależności od stopnia zmęczenia grupy)
  - Przypomnienie złych postaci z filmu - nauczyciel czyta opis postaci a zadaniem dzieci jest podanie jego imienia. Dzieci otrzymują karty z wizerunkami czterech negatywnych postaci z Internetu oraz karty pracy - „Sieciuchowa łamigłówka”. Nauczyciel czyta opis a uczniowie podnoszą kartę, która ich zdaniem odpowiada opisowi. Następnie na kartach pracy przyporządkowują opisy postaci do obrazków. Dzieci nakleją cztery postacie - Bełkota, Kradzieja, Śmieciucha oraz Kłamacza - na wcześniej prezentowaną planszę z ilustracją Sieci internetowej. Po wykonaniu zadania nauczyciel daje grupie wniosek w postaci komentarza, który powinien zawierać informację o tym, iż Internet nie jest ani dobry, ani zły, to jaki jest zależy od ludzi, którzy z niego korzystają i którzy go tworzą.
  - Przypomnienie postaci dobrych postaci – rozdanie dzieciom kart z wizerunkami Sieciaków i opisanie ich działań. Zaklejenie negatywnych postaci (Sieciuchów) pozytywnymi (Sieciakami)- opatrzenie czynności komentarzem, zawierającym informację, że wystarczy znać zasady bezpiecznego korzystania z Internetu by samemu stać się dzielnym Sieciakiem i nie bać się złych osób w Internecie.
  - Powrót do wypisanych na kolorowej planszy trzech tytułów poszczególnych części filmu. Są to sieciakowe zasady bezpieczeństwa:

Nie podawaj swoich danych.

(KOMENTARZ- W Internecie posługuj się tylko nickiem (pseudonimem) i nigdy nie podawaj swoich danych osobowych, takich jak imię lub nazwisko, numer telefonu, adres, czy numer szkoły. Pamiętaj, że możesz rozmawiać z Sieciuchem, który wykorzysta przeciwko Tobie informacje, które mu podasz!)

Zabezpiecz swój komputer.

(KOMENTARZ- Jeżeli Twój komputer jest podłączony do Internetu, musisz mieć zainstalowany odpowiedni program antywirusowy. Powinieneś również zaopatrzyć

się w firewall. Bez tych narzędzi jesteś łatwym celem dla wszelkiego rodzaju Sieciuchów.)

Mów, jeśli coś jest nie tak.

(KOMENTARZ- W sytuacji kiedy ktoś lub coś Cię w Internecie zaniepokoi lub wystraszy koniecznie opowiedz o tym rodzicom lub innej zaufanej osobie dorosłej. Jeżeli masz do czynienia z Sieciuchem, razem łatwiej będzie go Wam pokonać.)

Uzupełnienie kodeksu o czwartą zasadę poprzez naprowadzenie na nią dzieci:

„Czy w Internecie możemy poznać tylko dobre i miłe osoby? Czy możemy ufać osobom znanym wyłącznie z Internetu?”.

Wytłumaczenie, że nie - gdyż nigdy nie wiemy, kto jest po drugiej stronie. Zapisanie na tablicy czwartej sieciakowej zasady:

Nie ufaj osobom poznanym w Sieci.

(KOMENTARZ- Nigdy nie można w 100% zaufać komuś poznanemu w Sieci. Wiele Sieciuchów udaje kogoś, kim naprawdę nie jest po to, żeby zrobić nam krzywdę. Nie spotykaj się z nikim zbyt pochopnie w prawdziwym świecie. Jeżeli planujesz spotkanie, zawsze poinformuj o tym rodziców.)

Po zapisaniu na planszy wszystkich czterech zasad nauczyciel rozdaje dzieciom karty- „Sieciakowe Zasady” do podpisania.

- Prowadzący zachęca dzieci do zapoznania się z Netykietą – internetowymi zasadami dobrego wychowania.
- Ćwiczenie dodatkowe (w zależności od limitu czasu i wydolności grupy) – Postacie bajkowe i ich przygody z Internetem- Przedstawienie pięciu krótkich komiksów w prezentacji multimedialnej, pogadanka na temat morału płynącego z każdej opowieści.
- Sprawdzenie wiadomości – test w postaci multimedialnej, w którym hiperłącza pozwalają na przejście do kolejnego etapu jedynie po poprawnej odpowiedzi.

FAZA PODSUMOWUJĄCA:

- Wywieszenie w sali multimedialnej Netykiety (zasady internetowego savoir-vivre’u), poznanych czterech Sieciuchowych zasad oraz zasad bezpieczeństwa stworzonych przez helpline.org.pl, będących uzupełnieniem i rozszerzeniem treści poznanych w czasie zajęć.
- Ocena aktywności uczniów.
- Rozdanie adresu strony i zachęcenie dzieci do rejestracji w serwisie Sieciaki.pl.

Bibliografia:

Dziecko w sieci – Sieciaki. Bezpieczeństwo dziecka w sieci – wydane w ramach Kampanii edukacyjnej „Dziecko w Sieci” i programu UE „Safer Internet Action Plan”.

Konspekt zajęć – piłka koszykowa

Liczba ćwiczących: 16

Czas trwania zajęć: 90 min.

Wiek ćwiczących: 16

	Ćw. RR	Podrzut piłki w górę , klaśnięcie w dłonie z przodu i za plecami, chwyt piłki. Podrzut piłki w górę, 2 wymachy RR w bok, chwyt piłki. Kozłowanie piłki prawą R krążenie lewą R w przód, od połowy boiska w tył. Kozłowanie piłki lewą R krążenie prawą R w przód, od połowy boiska w tył.		

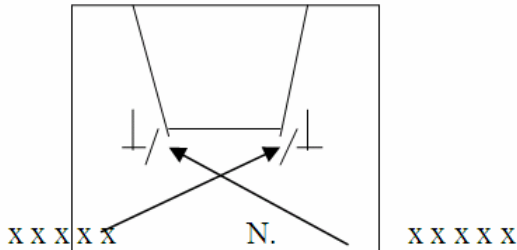
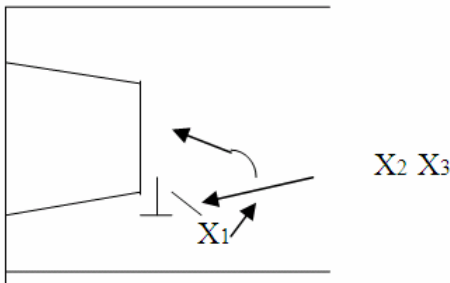
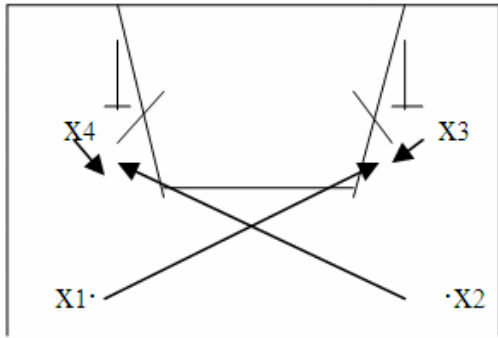
Max Planck

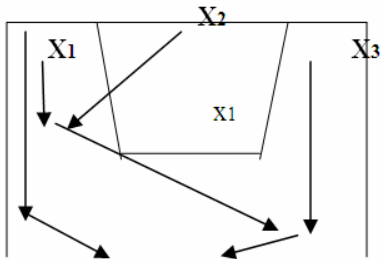
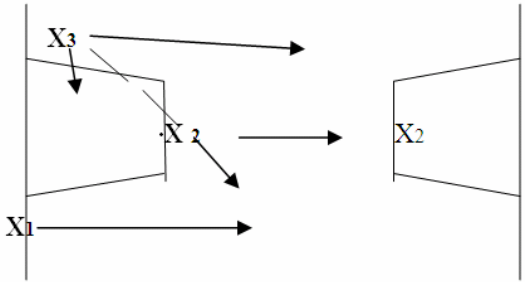
Ćw. NN	Chwyt piłki oburącz za plecami, bieg z uderzaniem piętami o piłkę. Chwyt piłki oburącz przed sobą, bieg z wysokim unoszeniem kolan. W podskokach naprzemiennie wymach prostej N w przód z jednoczesnym przełożeniem piłki pod N. Marsz z wypadami z jednoczesnym przełożeniem piłki pod kolanem nogi wypadowej.		
Ćw. RR i NN	Krok odstawno – dostawny z wymachami RR w górę, piłka trzymana oburącz. Podskoki obunóż, piłka między kolanami, jednocześnie krążenia RR oburącz w przód (od połowy w tył). Krok odstawno – dostawny, jedna R kozłuje, druga R krąży w przód (później zmiana RR). Jak wyżej, lecz krążenia RR w tył.		
Ćw. T	W staniu: Sklony T w przód i wyprosty z trzymaną oburącz piłką W opadzie T w przód „ósemka” między NN z piłką. W opadzie T w przód toczenie piłki po podłodze w przód i w tył.		
Ćw. T	Sklony T w bok i i wyprosty z trzymaną oburącz piłką W opadzie T w przód toczenie piłki po podłodze maksymalnie daleko w bok, w prawą i lewą stronę. W opadzie T w przód kozłowanie piłki dookoła siebie.		
Ćw. mm brzucha	Krążenie całego T z piłką trzymaną oburącz nad głową.		Ustawienie w rozsypce.
Podskoki	W leżeniu tyłem: Piłka trzymana między NN, wznos NN – ugięcia i wyprosty w stawach kolanowych. Piłka trzymana między NN, wznos wyprostowanych NN z jednoczesnym przetoczeniem piłki z prawej na lewą stronę pod nogami.		
Zabawa	W staniu Piłka trzymana między stopami, podskok z wyrzutem piłki i chwytem z przodu Jak wyżej, ale chwyt piłki z tyłu za plecami. „Dwojak z kozłowaniem” Uczestnicy zabawy ustawiają się na obwodzie koła w parach, każdy z piłką. Wyznacza się jednego goniącego i jednego uciekającego. Wszyscy biegający kozłują piłkę. Można się poruczać tylko za stojącymi osobami (nie wolno przebiegać przez środek koła). Gdy uciekający nie chce już biec dalej, ustawia się przy dowolnej parze i wtedy jedna osoba tej dwójki staje się uciekającym. W przypadku gdy berek dogoni swoją „zdobycz”, następuje zmiana ról.	6 min	

Nauczyciel opiera się o wieczność.

Nigdy nie można stwierdzić, gdzie kończy się jego wpływ.

Henry Brooks Adams

CZĘŚĆ II Zad. główne	Nauczanie zasłony za piłką 1. Ustawienie w dwóch rzędach naprzeciwko siebie(za linią 6,25), pomiędzy dwa stojaki (1 i 2) x1 biegnie do stojaka 2 wykonuje zasłonę , obrót i przebiega do rzędu na wprost (x4 analogicznie, tylko w drugą stronę)	4 min	Trener objaśnia technikę wykonania zasłony
	2.Ustawienie w rzędzie (za linią 6,25) x2 podaje piłkę do x1, biegnie za piłką i wykonuje zasłonę, x1 kozłując piłkę biegnie w stronę kosza , rzuca, zbiera piłkę i wraca na koniec rzędu. X2 zostaje na miejscu x1.	6 min	
	3. Ustawienie w dwóch rzędach (za linią 6,25) X3 wykonuje zwód przed stojakiem i wychodzi do podania. x1 podaje piłkę do x3 , biegnie za piłką i stawia mu zasłonę na stojaku. X3 kozłując piłkę biegnie w stronę kosza, rzuca , zbiera i idzie do rzędu x2. X1 zostaje na miejscu x3. x2- analogicznie do x1, x4- analogicznie do x3.	6 min	
	4 . Jak wyżej, ale zamiast stojaka stoi obrońca.	8 min	

	Zad. dodatkowe	Doskonalenie umiejętności gry 2x1 w ataku szybkim 1. Ustawienie w trzech rzędach za liniami końcowymi boiska (jeden rząd posiada piłki) x2 w szybkim biegu podaje do x1 piłkę i biegnie za jego plecami do przodu, x1 podaje do x3 i staje się obrońcą. Zadaniem atakujących x2 i x3 jest skutecznie rozegrać, zmylić obrońcę i zakończyć atak rzutem. Obrońca x1 ma przeszkodzić w wykonaniu tego zadania. Po zakończeniu ćwiczenia x1, x2 i x3 zmieniają się miejscami 2. Ustawienie w trzech rzędach za linią końcową boiska (środkowy rząd posiada piłki). X2 rozpoczyna ćwiczenie rzutem do kosza (nie zbiera i nie dobija piłki). Po rzucie biegnie na drugą stronę boiska i przyjmuje rolę obrońcy. W tym samym momencie x1 biegnie do przodu. X3 zbiera piłkę z tablicy, podaje do x1 i również biegnie. X3 i X1 mają za zadanie skutecznie rozegrać, zmylić obrońcę i zakończyć atak rzutem do kosza. X2 broni. Po zakończeniu, ćwiczący w swoich trójkach zamieniają się rolami i wracają na koniec swoich rzędów.	8 min	
	Gra uproszczona lub szkolna	Gra szkolna w koszykówkę. Ćwiczenia uspokajające i rozciągające w parach. Jedna piłka na parę W siadzie rozkrocznym naprzeciw siebie. Obie osoby chwyt piłki i przeciąganie naprzemiennie do skłonu w przód. W siadzie rozkrocznym naprzeciw siebie. Obie osoby chwyt piłki i krążenie tułowia zataczając koło. W siadzie rozkrocznym naprzeciw siebie. Piłka toczona na zewnątrz dookoła pary po podłodze, przekazanie piłki z ręki do ręki, kolana proste.	8 min	
			18 min	
			3 min	

	CZĘŚĆ III Ćw. uspokajające Omówienie	Omówienie zajęć, podziękowanie i pożegnanie.	2 min	

Strojna Renata

Metody i techniki nauczania-uczenia się, propozycje zastosowania na zajęciach z podstaw przedsiębiorczości

Pojęcia; formy, metody i techniki kształcenia nie są pojęciami jednoznacznymi. Czytając literaturę pedagogiczną możemy zauważyć, że autorzy w definiowaniu w/w pojęć różnią się.

Występuje jednak zgodność, że dobór form i metod nauczania zależy od tego gdzie, kiedy, kogo i jakim celu organizuje się proces nauczania.

Termin forma nauczania oznacza organizacyjną stronę procesu nauczania - uczenia się, jest częścią składową systemu nauczania. Forma nauczania obejmuje zewnętrzne warunki tego nauczania czyli : dobór uczniów i nauczycieli, połączenie ich w odpowiednie grupy, rodzaj zajęć oraz warunki miejsca i czasu pracy dydaktycznej.

Do „klasycznych” form nauczania zaliczamy:

- lekcja - nadal podstawowy element,
- praca domowa,
- wycieczki przedmiotowe,
- zajęcia warsztatowe,
- praktyki,
- konferencje – często połączone z wystąpieniem specjalisty danej branży,
- konsultacje,
- projekty,
- kursy – szczególnie w kształceniu dorosłych odgrywają dużą rolę, ze względu na krótki czas kształcenia, konkretność programu, nacisk na umiejętności.

Metody kształcenia są elementem składowym formy kształcenia, dotyczą jednak sposobu pracy nauczyciela i ucznia. Metody nauczania to sposób wspomagający proces uczenia się ucznia, w wyniku którego ma zdobyć nowe wiadomości, nabyć umiejętność posługiwania się wiedzą w praktyce, a także kształcenie postawy i rozwijanie zainteresowań. Zgodnie z klasyfikacją W. Okonia opartej na stopniu aktywności ucznia wyróżniamy cztery grupy metod:

- metody asymilacji wiedzy - uczenie się przez przyswajanie wiedzy, nauczyciel przekazuje gotową wiedzę (pogadanka, dyskusja, wykład, praca z książką)
- metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy - ucze-

nie się prze rozwiązywanie problemów, samodzielne poszukiwanie i porządkowanie wiedzy (m. przypadków, m. sytuacyjna, m. symulacyjna, giełda pomysłów, gry dydaktyczne),

- metody waloryzacyjne – uczenie się przez przeżywanie , pobudzanie emocji ucznia (pokaz, film, drama),
- metody praktyczne - uczenie przez działanie, wykorzystywanie wiedzy w praktycznym działaniu (ćwiczenia, m. laboratoryjne, projekt).

Sądzę, że dla nauczyciela przydatna jest także klasyfikacja metod nauczania ze względu na pełnione przez nie funkcje w procesie nauczania – uczenia się. Wyróżniamy wówczas następujące grupy metod:

- służące podaniu nowego materiału: wykład, praca z książką, pokaz,
- służące poszukiwaniu wiedzy: referat, rozwiązywanie zadań problemowych,
- służące utrwalaniu wiedzy: ćwiczenia utrwalające,
- służące kontroli wiadomości: sprawdziany, testy, egzamin.

We współczesnej polskiej szkole nauczyciel ma prawo wyboru odpowiedniej metody nauczania. jednak ten wybór podlega ograniczeniom z których powinien zdawać sobie sprawę:

- program nauczania i czas na jego realizację,
- wiek i możliwości intelektualne uczniów,
- preferencje uczniów, szczególnie gdy pracuje z osobą dorosłą.

Wielość form i metod nauczania, pojawiania się nowych powoduje, że przedstawione klasyfikacje będą ulegały modyfikacjom. Na przykładzie projektu możemy też zauważyć, że może być formą, a w innym zastosowaniu metodą nauczania.

Technika nauczania to sposób i forma zastosowania metody nauczania. Przykładowo dyskusja jako metoda nauczania może być prowadzona jako:

- dyskusja panelowa,
- plenarna,
- „dywanik pomysłów”,
- mapa mentalna w formie sieci, schematu blokowego, rankingu.

Przygotowując zajęcia dydaktyczne ustalam cele, dobieram zakres treści oraz metody, które wykorzystam w pracy z uczniem. Podstawą doboru metod są założone cele, które mają zostać osiągnięte w procesie kształcenia.

W przypadku wprowadzania nowych pojęć podstawowym celem jest zapamiętanie i interpretowanie poznanych pojęć. Dobranie odpowiednich metod pozwoli również na doskonalenie umiejętności współdziałania w grupie, twórczego myślenia oraz skutecznego komunikowania się.

Wybrane metody nauczania powinny pozwolić nie tylko na osiągnięcie celów lekcji, ale także stworzyć warunki do aktywności uczniom co pozwoli im lepiej opanować nową partię materiału.

W przypadku wprowadzania pojęć proponuję zastosowanie jednej z dwóch metod:

- a. śnieżnej kuli,
- b. mapy mentalnej.

Przy metodzie śnieżnej kuli rozpoczynamy od rozdania pojęć uczniom, które na początku definiuje indywidualnie, następnie w parach i czwórkach. Czteroosobowe grupy prezentują definicje, które porównujemy z definicją z literatury przedmiotu. Nauczyciel wskazuje elementy wspólne w obu wariantach i uzupełnia w razie potrzeby. W przypadku mapy mentalnej (skojarzeń) dzielimy klasę na grupy i każdej grupie przydzielamy pojęcie. Grupa zapisuje pojęcie na środku plakatu i kreśli mapę skojarzeń i dyskutuje nad sformulowaniem poprawnej definicji. Na mapie łatwiej dostrzec związki między skojarzeniami i ustalić ich hierarchie ważności. Liderzy grup prezentują na tablicy definicje. Nie zawsze ta sama metoda wykorzystana do pracy z różnymi grupami uczniów przynosi takie same rezultaty. Niewłaściwie zastosowana metoda aktywizująca może zniechęcić uczniów, a ciekawie poprowadzony wykład może być bardziej efektywny. Moja praktyka jednak wskazuje, że nie zawsze klasa (grupa słuchaczy) chce pracować metodami, które wymagają dużego zaangażowania, twórczego myślenia lub ja jako nauczyciel podlegam presji czasu, który mogą przeznaczyć na realizację danych treści. Przygotuję wówczas koperty z definicjami, pojęciami i rozdaję grupom. Grupa dobiera do pojęcia odpowiednią definicję. Sprawdzamy poprawność wykonania przez kolejne odczytywanie pojęć. Inny wariant to przygotowanie krzyżówki, którą uczniowie rozwiązują w grupach i sprawdzenie czy do definicji zostało właściwie dobrane pojęcie.

Na koniec zwrócę jeszcze uwagę na problem liczebności grupy, niestety zbyt liczne zespoły uniemożliwiają stosowanie niektórych metod

Na koniec moich rozważań o metodach nauczania przedstawię krótki opis dwóch prezentowanych metod:

Śnieżna kula to metoda polegająca na przechodzeniu od pracy indywidualnej uczniów, pracy w grupie, do wspólnej pracy całego zespołu. Pozwala uczniom zdobywać nowe doświadczenia poprzez poszukiwanie wspólnych rozwiązań i uzgadnianie wspólnych stanowisk.

Sposób realizacji:

1. Nauczyciel podaje uczniom zagadnienie, które będzie tematem lekcji i zapisuje go na tablicy.
2. Uczniowie indywidualnie na podstawie zdobytej wiedzy i własnych doświadczeń rozwiązują dany problem, a odpowiedzi zapisują na kolorowej kartce (np. niebieskiej).
3. Uczniowie siadają w dwójkach i prezentują swoje stanowisko konfrontując je ze stanowiskiem kolegi.
4. Uczniowie ustalają jedno wspólne stanowisko na dany temat i zapisują na kolorowej kartce (np. czerwonej).
5. Dobierają się w czwórki, dyskutują nad wcześniejszymi rozwiązaniami i uzgadniają jedno wspólne i zapisują je na kartce (żółtej).

6. Czwórki łączą się w ósemki i ponownie dyskutują wybierając wspólne rozwiązanie. Przedstawiają swoje rozwiązanie na plakacie.
7. Liderzy prezentują plakaty wykonane przez grupę.
8. Uczniowie wypracowują jedno wspólne stanowisko całej klasy w formie plakatu.

Mapa skojarzeń to metoda rozwijająca sprawność umysłową oraz zainteresowania uczniów. Służy definiowaniu pojęć, rozwiązywaniu problemów oraz planowemu działaniu.

Sposób realizacji:

1. Nauczyciel zapisuje na tablicy pojęcie, które chce z uczniami na lekcji zdefiniować.
2. Dzieli klasę na cztery zespoły.
3. Uczniowie wybierają spośród siebie lidera.
4. Każdy zespół otrzymuje od nauczyciela duży arkusz papieru.
5. Uczniowie zapisują pojęcie pośrodku plakatu.
6. Wykonują do niego rysunek.
7. Nauczyciel wyjaśnia uczniom na czym polega kreślenie map skojarzeń.
8. Uczniowie w zespołach „burza mózgów” dyskutują nad wykonaniem zadania.
9. Następnie kreślą mapę skojarzeń.
10. Wytypowani liderzy na forum całej klasy prezentują wykreślone mapy skojarzeń.
11. Uczniowie dyskutują nad sformulowaniem poprawnej definicji danego pojęcia.
12. Zapisują definicję na tablicy.
13. Nauczyciel wspólnie z uczniami wybiera najlepszą pracę i wywiesza ją w klasie.

Idealną metodą nauczania jest taka, która wychodzi naprzeciw wszystkim trudnościom napotykanym przez uczniów, ale to już wcale nie metoda, lecz sztuka i talent.

Lew Tolstoj

Trzeba działać jak człowiek myślący, trzeba myśleć jak człowiek czynu.

Henri Bergson

Nauczyciel z pasją

Wszolek Lidia

Nauczyciel z pasją

Lidia Wszolek, urodzona 18.02.1968 roku w Trzciance. Nauczyciel plastyki i wychowawca w świetlicy Szkoły Podstawowej nr 7 im. Adama Mickiewicza w Pile. W latach 1995 – 2000 studiowała plastykę w Instytucie Kultury i Sztuki w Zielonej Górze. Jest autorką wystawy rysunku w „Galerii nad Wisłą” w Toruniu (2000 r.). W latach 2007- 2009 wystawiała swoje prace na „Wystawie twórczości artystycznej członków Stowarzyszenia Nauczycieli Twórczych „JELO”. W roku 2009 zorganizowała wystawę w Szkole Policyjnej w Pile, w galerii „Akwarium”. Uprawia malarstwo i rysunek. W wolnych chwilach lubi pisać wiersze i opowiadania. Jej pasją jest sztuka, dobra literatura, film i muzyka, która jest inspiracją do pisania wierszy i malowania obrazów.

*Wielkim kunsztem wykazuje się nauczyciel, który potrafi sprawić,
że twórcze wyrażanie siebie i nabywanie wiedzy staje się źródłem radości.*

Albert Einstein

*Życzliwość nauczyciela przejawia się najprościej
w poważnym traktowaniu każdego ucznia.*

Aleksander Kamiński

Szczypta poezji...**Odkryci**

wypędzeni z raju
przez czas ekstazy i bólu w
milczenia łakę przeźroczystą
zamieniamy szept na krzyki
wygaszamy słowa
w język pocałunku scalamy świat
obejmując igły pieśnią zachwytu
na schodach do nieba w polnym lesie
gdzie ptaki się cieszą i nie ma myśli o powrocie do re-
guł...

Oni bez niego

są strąceni na dno piekieł jak
kawałki mięsa poniewierane
żądzą czynów wielkich i bardzo dalekich myśli
w kalekich domach duszy swojej
walczącej z codzienną tarczą banalności
strzałą bezpruderyjnego Amora
mądrością dojrzewania kwiatów
cmentarzem dusz nieodkopanych...

Pamięć

wymazywać milczeniem zardzewiałych słów kamienie
budować chwilą niewidzialny pałac bez ścian
przez okno zadumy patrząc nieruchomo
na slajdy teraźniejszości pranej ziarnkiem czasu

Los

bez tatuażu złudzeń i pączka nadziei w garści
bez mrocznej opaski wspomnień
lekkość radosnej miłości niech Cię uniesie ponad drwi-
nę i ból
choć rozrywa ci serce świadomość niemocy
nie zasypiaj w lęku przed rozstaniem
bo tylko ono pozwoli Ci spotkać nowe Przeznaczenie...

Metamorfozy

zonglować słońcem i księżycem, gwiazdami też potra-
fię...
nauczyło mnie niebo i ziemia balansować
pomiędzy spełnieniem a niespełnieniem,
smutkiem anioła a radością diabła
może odwrotnie też...
życie odwrócone do góry nogami
dało coś ...
jakby z innego świata

o!

tak, ten zachwyt i przerażenie
ten narastający lęk przed wolnością
i żądza uwolnienia się od niego jak
pragnienie które dojrzewa zbyt wolno
by dojść do obłędu i pęknąć
jak wulkan bez granic...
i rozplynać się w nicości czy wszechobecności bytu...
i otworzyć oczy zuchwale jakby się było władcą czasu
do kwadratu
podwójnej linii życia...

Bajka

była sobie dziwna kobieta
jakaś taka rozchwiana i niezdecydowana -
jak róża która pragnie
by nie brano jej za pokrzywę
bo zielona była
błądziła w kółko po pokoju
roztarganych myśli i obrazów
bawiących się z nią często w berka lub w chowanego
chciała zatrzymać choć jedną nie zgubną myśl
jak umierającą rybę wyłowiona z plaży
martwych stłoczonych ciał ...
czasami bywała tak bardzo zamyślona
że wędrowała na koniec świata
zapominając że koniec jest początkiem
i wracała do nowych poszukiwań...

Dzieci

bezdolne słowa
w kamiennej nocy czekają
my
dzikie kwiaty niewiedzy
siedzimy pod betonowym niebem dworca
na łące z brudnych kafelków
i poszarpanych słów
siejemy stokrotki w martwą fakturę dnia
słuchamy wolności głosu
spadamy ze słońca w szarym prochu dnia
czekamy objawienia
drogi
nie mogąc zdusić w sobie
żaru pragnienia i proroczych wizji...

Wszolek Lidia

W kręgu bajkowych przyjaciół (gra- Jabłko obfitości) - scenariusz zajęć w świetlicy szkolnej

Miejsce zajęć: Świetlica szkolna

Czas trwania: 2 h

Prowadząca: Lidia Wszolek

Ilość dzieci: 8-12 osób

Tematyka: W kręgu bajkowych przyjaciół – gra pt. „Jabłko obfitości”.

Cele zajęć:

Pobudzenie wszechstronnego rozwoju osobowości ucznia, rozwijanie umiejętności refleksyjnego patrzenia na świat, wyobraźni i współpracy w grupie. Kształcenie i rozwijanie osobowości twórczej poprzez otwartą atmosferę i stymulowanie indywidualnych potrzeb ekspresji u dzieci.

Metody:

Pogadanka, ćwiczenia plastyczne, metody aktywizujące: twórcze myślenie i wyrażanie własnej ekspresji, poprzez środki komunikacji.

Formy: praca indywidualna w grupach i zespołowa.

Środki dydaktyczne:

„Galeria rekwizytów bajkowych” – kapelusz czarownicy, kot w butach, berło, korona królewny, pantofelek kopciuszka itd. , kolekcja bajek, plakatów i strojów stworzonych na poprzednich zajęciach przez dzieci, kartony, krepa, gazety, markery, nożyczki, model - Drzewo życzeń z jabłkami, strój wróżki, plansza na wielkiej folii, kostka, pionki do gry, wycięte kształty herbów, jabłka wycięte na wizytówki i kartki na życzenia.

Przebieg zajęć:

1. Działanie wstępne

- Przygotowanie miejsca, materiałów i galerii rekwizytów do prowadzenia zajęć. Rozłożenie folii ze schematem drogi z ponaklejanej kołami, ustawienie obmurowania z kartonów i podział planszy na cztery strony świata.
- Przywitanie dzieci w nieznannej bajkowej krainie przygód przez wróżkę i zachęcenie do spotkania w kręgu na przygotowanej uprzednio planszy. Prośba o przebranie się w strój swojego ulubionego bohatera.
- Rozdanie kolorowych jabłuszek dzieciom z poleceniem wpisania imienia własnego i ulubionego bohatera z bajki. I przypięcia go.
- Krótka pogawędka rozpoczęta jabłkiem obfitości przykazywanym przez dzieci po kolei (Można się wypowiadać dopiero po przekazaniu zaczarowanego jabłka, bo straci moc. Należy uzasadnić wybór swojego bohatera.) Inspiracją do swobodnych wypowiedzi dzieci są przygotowane wspólnie wystawki plakatów, baśni,

książek z bajkami, kaset, płyt. Chodzi o skojarzenia związane z przygodami bohaterów i ich krótką charakterystykę.

- Wyjaśnienie reguł gry i sposobu jej wykonania.

Polecenia – instrukcje tworzenia gry:

Dzielimy się na cztery grupy. Ja wskazuję różdżką grupę, która będzie tworzyła jedną z czterech stron bajkowego świata. Zadaniem dzieci będzie stworzenie za pomocą leżących tu różnych materiałów własnego wyobrażenia bajki, której każdy jest bohaterem. Wasze pomysły zapełnią każdą stronę tej gry, która będzie naszym wspólnym, bajkowym kręgiem. Jeśli już skończą będą rysować markerem herb na rozdanych kartkach i przyklejać go taśmą na swojej stronie bajki. Do każdego herbu wymyślają jedno polecenie do wykonania dla gracza który stanie na herbie. „Burzą mózgow” wymyślają jak najwięcej pomysłów na kartkach, z których wybiorą najciekawsze zadania dla graczy. (Mogą to być tańce, improwizacje scenek z bajek, ruchy naśladujące bohaterów np. wilka i czerwonego kapturka, zagadki itp. Nauczyciel podaje przykład: jeśli Pinokio stanie na herbie Misia Uszatka to cofa się na miejsce startu, wtedy gdy nie zaśpiewa jego piosenki „Pora na dobranoc”, jeżeli Tomcio Paluch zatrzyma się na herbie Jasia i Małgosi (np. na pierniku) uwalnia ich z rąk czarownicy i przesuwa się o 10 pól do przodu itp.

Celem podróży jest dotarcie do „Drzewa życzeń z jabłkami obfitości”. Każdy uczestnik po dotarciu na metę jest zwycięzcą, otrzymuje jabłko zawieszone na drzewie i wpisuje na kartce swoje trzy życzenia, które wkłada do złotej rybki podanej przez wróżkę. Po zakończeniu gry wszystkie życzenia dzieci przypinają szpilkami do drzewa. Czytają i dzielą się wrażeniami, poznają swoje marzenia i tworzą nazwę dla nowego, bajkowego świata, w którym wszyscy sobie wzajemnie pomagają tak jak w bajce A. Mickiewicza „Prawdziwych przyjaciół poznajemy w biedzie”. Przyjaźń jest największym skarbem na świecie.

Sprzątanie stanowisk pracy lub dalsza zabawa w zależności od czasu.

Artystą jest tylko ten, kto z rozwiązaniami potrafi uczynić zagadkę.

Karl Kraus

Wszołek Lidia

W dziwnym ogrodzie Mehoffera - treść i forma w dziele sztuki.

Scenariusz lekcji plastyki

Prowadzący: Lidia Wszołek

Klasa: V c

Temat lekcji : W dziwnym ogrodzie Mehoffera- treść i forma w dziele sztuki.

Podstawa programowa:

- kontakt z dziełem sztuki,
- środki wyrazu plastycznego.

Cele lekcji:

- Rozwijanie zainteresowań sztuką i kulturą.
- Doskonalenie umiejętności posługiwania się pojęciami plastycznymi w zakresie budowy dzieła malarskiego.
- Rozwijanie twórczego myślenia.
- Doskonalenie umiejętności pracy w zespole.

Osiągnięcia uczniów:

- Uczeń potrafi określić tematykę obrazu, kompozycję i elementy obrazu składające się na formę kompozycji. Umie uzasadnić własną interpretację dzieła.
- Potrafi nazwać emocje, jakie wzbudza w nim dzieło- pozytywnie i negatywne.
- Umie dokonać krytyki i analizy dzieła, dostrzec zalety obrazu.
- Umie kreatywnie rozwiązywać problemy i wyrazić własną opinię.
- Przestrzega obowiązujących norm.
- Potrafi wejść w rolę optymisty i pesymisty - (żółty i czarny kapelusz)

Metody i formy pracy:

- metoda twórczego myślenia (myślowne kapelusze E. de Bono),
- praca w grupie oraz samodzielna - rozwijająca samodzielną interpretację sztuki,
- ćwiczenia plastyczne,
- pokaz,
- pogadanka,
- drama.

Środki dydaktyczne:

- Reprodukce obrazu „ Dziwny ogród”.
- Foliogramy.
- Muzyka do filmu „ Tajemniczy ogród” Preisnera.
- Podręcznik do plastyki dla kl. V.
- Karty pracy, ksero fragmentów obrazu „Dziwny ogród”, naklejone na arkuszach papieru.
- Tarcza z celownikiem w kształcie słonecznika i nalep-

ki .

- Kolorowe nalepki w kształcie kapeluszy.
- Instrukcje dla grup z zadaniami, rekwizyty wcześniej przygotowane przez uczniów i nauczyciela.

Przebieg lekcji:

1. Wprowadzenie do tematu lekcji, zapis tematu, z pozostawieniem miejsca na uzupełnienie go, w trakcie lekcji w postaci skojarzeń związanych z ogrodem, motyw ogrodu w literaturze - nawiązanie do lektury, filmie, muzyce Preisnera i w malarstwie, pokaz slajdów z reprodukcjami obrazów o tematyce związanej z krajobrazem w ogrodzie, oglądanie reprodukcji „Dziwny ogród” do dalszej pracy na lekcji.
  - a. Rozdanie liderom grup nalepek z kapeluszami i kopert z instrukcjami i kartami pracy. Wyjaśnienie poleceń, zwrócenie uwagi na ograniczony czas wypowiedzi (co się wiąże z większą koncentracją uwagi na lekcji i dyscypliną pracy w grupie), indywidualizacja pracy, osoby bardziej uzdolnione wykonują ćwiczenie plastyczne, pozostałe - dwie rozwiązują rebusy związane z tematyką prowadzonej lekcji. Po wykonaniu pracy, polegającej na dorysowaniu własnego wyobrażenia- wizji obrazu, uczniowie nadają tytuł swoim pracom, wpisują go na kartki i przyklejają rebus w prawym dolnym rogu, po czym liderzy grupy oddają je nauczycielowi do przyklejenia na tablicy - stojaku w taki sposób, aby stworzyły jeden fotomontaż.
  - b. Uczniowie otwierają podręczniki na stronie 1, i odczytują tytuł obrazu, który wpisują w puste miejsce w temacie lekcji - nauczyciel uzupełnia (wyświetla slajdy przedstawiające ogrody różnych malarzy oraz podkreśla sylwetki polskiego malarza z Młodej Polski i wybranego dzieła do odkrycia). Co za hasła odkryliśmy w rebusach? - treść i forma. Kto wie, co się składa na treść obrazu, a co na formę plastyczną? - wypowiedzi uczniów. Przechodzimy do części właściwej lekcji.
  - c. Krótka analiza obrazu i jego treści, co przedstawia, jakie są plany, i inne użyte środki artystyczne wg elementów formy malarskiej - ściągą z konspektem analizy formalnej rozdanie następnego zadania. Przebrane osoby za bohaterów obrazu wchodzi w scenę i odgrywają scenkę z obrazu taką, jak zatrzymanie się w bezruchu (nauczyciel ma wstążkę na głowie), następnie poruszają się i bawią, rozmawiają w przestrzeni „dziwnego ogrodu” rozciągniętego na teren tej klasy, gra muzyka z filmu „Tajemniczy ogród”, nawiązanie do lektury szkolnej i jej przeczytania, informacja o filmie A. Holland. *Materia bez duszy jest jak ogród bez tajemnicy.*

Z warsztatu nauczyciela bibliotekarza

Bukowska Iwona

Porozumiewamy się w grupie

Scenariusz zajęć z elementami biblioterapii w klasie III szkoły podstawowej

Cele:

- rozwijanie umiejętności nawiązywania kontaktów interpersonalnych,
- kształtowanie umiejętności komunikowania się i odczytywania sygnałów niewerbalnych.

Uczestnicy:

- grupa dzieci w wieku 7 – 13 lat.

Czas trwania:

- 60 minut.

Metody i techniki:

- pogadanka,
- głośne czytanie,
- rozmowa kierowana,
- techniki plastyczne,
- techniki dramatyczne,
- pedagogika zabawy.

Środki:

- tekst opowiadania,
- buźki.

Materiały:

- kartki rysunkowe,
- kredki lub pisaki.

Warunki:

- przestronna sala z miejscami do siedzenia i do zabaw w kręgu.

Bibliografia:

Kozłowska Anna: *Zaczarowanie bajki, które leczą dla dzieci i dorosłych*. Warszawa: Wydaw. Akademickie „Żak”, S. 33 – 37: *Czego nauczyły się krokodyle*. ISBN 978-83-89501-64-6

Przebieg zajęć**Część wprowadzająca:****1. Zawarcie kontraktu z grupą:**

- Wypowiadamy się dobrowolnie.
- Zasady demokratyczne – jeden mówi, inni słuchają.
- Nie oceniamy i nie krytykujemy kolegów.
- Nie wyśmiewamy nikogo.
- Mówimy tyle, ile chcemy i możemy powiedzieć.

2. Zabawa „Witamy się bez słów”

- Dzieci spacerują po klasie i pozdrawiają się nawzajem za pomocą gestów bez używania słów. (Może to być podanie ręki, klepięcie w ramię, uśmiech, ukłon, mrugnięcie okiem itp.)

Część zasadnicza:

1. Pogadanka – Czym jest porozumiewanie się (komunikowanie), jak się porozumiewamy?
2. Posłuchajcie teraz, czego nauczyły się krokodyle – odczytanie tekstu autorskiego Alicji Pogudź i Katarzyny Greli na podstawie bajki Anny Kozłowskiej „Czego nauczyły się krokodyle” – zał. nr 1.
3. Pytania do tekstu:
  - Kto pewnego dnia przyплыł na żółwią wyspę?
  - O czym opowiedział Szary Kądlub Tartarudze?
  - Co zrobił Tartaruga?
  - W jaki sposób Tartaruga wyjaśnił krokodylom, skąd pochodzą odgłosy?
  - Co trzeba zrobić, kiedy czegoś nie wiemy, według Szarego Kądluba?

4. Spróbujcie narysować, jak komunikowano się na wyspach żółwi i krokodyli.

5. Prezentacja prac.

6. Zabawa „Ambasador”

Dzieci dzielą się na dwie grupy. Każda z grup wybiera swojego przedstawiciela „Ambasadora”, który otrzymuje od prowadzącego kartkę z hasłem: Poproś o coś do picia, a drugi „Ambasador”: Zapytaj o drogę na dworzec PKP. Przedstawiciele grup muszą, nie używając słów, a przy pomocy mimiki, gestów, pantomimy przekazać hasła. Powinni to zrobić w taki sposób, aby ich grupy mogły jak najszybciej odgadnąć hasło. Omawiając realizację zadania dzieci dojdą do wniosku, że trudno wyrazić gestem bardziej złożone informacje. Istnieją gesty, które łatwo zinterpretować, na przykład pukanie się w głowę, czy kiwanie głową na tak lub nie. Podobnie prośba o coś do picia czy jedzenia nie nastreśla tyle problemów, ale pytanie o drogę jest już trudniejsze do zobrazowania w formie gestów.

7. Zabawa „Głuchy telefon”

Dzieci siadają na podłodze w kręgu. Prowadzący wymyśla zdanie i przekazuje pierwszej osobie, na przykład „Marchewka jest pomarańczowa i ma dużo witamin, dlatego mama każe Marysi jeść marchewkę codziennie, aby nie chorowała, jest to ważne szczególnie w zimie”, następnie wszyscy przekazują sobie na ucho szeptem zdanie. Ostatnia osoba w kręgu, do której dotrze „zdanie” mówi je głośno.

Zabawa ma na celu uświadomienie dzieciom, iż w kontaktach z ludźmi, w trakcie wymiany informacji może dojść do zmiany treści komunikatu, jeśli nie słuchamy uważnie. To z kolei prowadzi do różnych nieporozumień.

Rundka na zakończenie

Dokończenie zdania – „Dzisiaj dowiedziałem się, że...”

Ewaluacja

Dzieci wybierają kartkę z buźką i wrzucają ją do pudełka.

Zajęcia opracowano na podstawie:

Pogudź Alicja, Grela Katarzyna : Scenariusz zajęć biblioterapeutycznych nr 2 „Porozumiewamy się w grupie”. *Biblioterapeuta* 2008 nr 4 s. 11 – 13.

Załącznik nr 1

„Czego nauczyły się krokodyle” – tekst autorski na podstawie bajki Anny Kozłowskiej

„Pewnego dnia na żółwią wyspę przypłynął krokodyl, który nazywał się Szary Kadłub i powiedział:

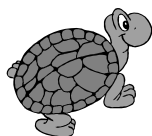
- Dzieje się coś dziwnego, a my nie wiemy, co robić. Czy możecie nam pomóc, Tartarugo?

Tartaruga leżał w cieniu drzewa, a wokół niego bawiły się małe żółwiątka. Gdy spojrział na bardzo zdenerwowanego Szarego Kadłuba rzekł:

- Najpierw opowiedz spokojnie, co takiego was niepokoi.
- Więc... - rzekł Szary Kadłub.
- Nie zaczyna się zdania od „więc” – szepnęło jakieś małe żółwiątko.
- Nie przerywa się starszym – powiedziała mama żółwica.
- Ale on ma rację – stwierdziło drugie, trochę starsze żółwiątko.
- Nie chodzi o rację, tylko o grzeczność – wyjaśniła mama żółwica.
- Kto ma rację?
- Kto ma grzeczność?
- Czy ktoś coś mówił? – grubym głosem zapytał Tartaruga.

Wszyscy zamilkli.

- Więc ... – zaczął ponownie Szary Kadłub i przerwał zmieszany, bo znowu zaczął zdanie od „więc”.

- Więc ... – powtórzył Tartaruga – bo chciał go ośmielić – mów dalej Szary Kadłubie.

Takie „więc” nie jest dobrym początkiem – powiedziała ukochana córeczka Tartarugi, Okrąglutka.

- A ponieważ była ukochana, więc nie bała się tatusia i dlatego dodała jeszcze:
- Może zacznij od „a gdyby”.
- A gdyby ... – zaczął Szary Kadłub i znowu zatrzymał się, bo „a gdyby” wcale nie pasowało do tego, co chciał powiedzieć.

Zaczął od początku:

- Tydzień temu były urodziny mojej ukochanej żonusi. Urządziliśmy więc naszą ulubioną zabawę. To znaczy –

dodał dla wyjaśnienia – miarowo uderzaliśmy ogonami o ziemię i wybijałymi rytmy.

Po takiej zabawie powstaje wspaniałe błotko, w którym lubią się taplać nasze krokodylatka. Kiedy skończyliśmy wybijać rytmy, z daleka usłyszeliśmy odgłos, jakby ktoś nas naśladował.

- Gdy my wybijałymi rytmy, to ci inni też to robili. Popłynęliśmy na sąsiednią wyspę, ale okazało się, że tam nikt nie ma. To kto nas naśladował? To bardzo dziwne. Wytlumacz Tartarugo, co to może być. Ty na pewno będziesz wiedział, bo przecież jesteś bardzo mądry.

Tartaruga myślał, myślał a potem powiedział:

- Muszę sam usłyszeć ten rytm. Przypłynę do was jutro. Następnego dnia Tartaruga popłynął tam z córeczką Okrąglutką. Gdy wdrapali się na brzeg i trochę odpoczęli, ujrżeli bardzo śmieszny widok. W dużej, błotnistej sadzawce siedziały krokodyle i uderzały ogonami. Kiedy przestały to robić z daleka do uszu wszystkich zebranych doszedł taki sam odgłos. Tartaruga zaczął nad tym myśleć. Minęła jedna, druga, i trzecia godzina, a Tartaruga schowany w swojej skorupie wciąż myślał. Okrąglutka zaczęła nudzić się tak bardzo, że już nie mogła wytrzymać i zapukała do tatusiowej skorupy. Zapukała tak: puk, puk, puk. I znowu: puk, puk, puk. A ponieważ nic się nie działo, zniecierpliwiła się i zapukała znowu, tylko trochę inaczej, czyli tak: puk, puk, puk, puk. Wtedy Tartaruga wyszedł powoli ze swej skorupy i zabębnił łapkami o ziemię.

- Już wiem, co znaczy to bębnienie, które krokodyle słyszą, gdy przestają walić ogonami. To jest taki sposób porozumiewania się, używany w plemionach murzyńskich. Oni w ten sposób przesyłają sobie wiadomości nawet z bardzo odległych miejsc. Słyszając uderzenia ogonów krokodylich, myśleli, że ktoś przesyła im wiadomość.

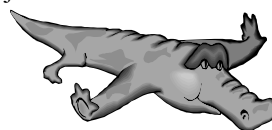
I odpowiadali na tę wiadomość uderzając w tam-tamy.

- W tam-tamy? – powtórzyła Okrąglutka ze zdziwieniem. Co to jest?
- To wielkie bębny.
- I jak się w nie uderza, to przesyła się wiadomość?
- Tak. Ty też przecież przesyłałaś mi wiadomość, gdy zapukałaś w moją skorupę – powiedział Tartaruga do Okrąglutkiej.
- W ten sposób powiedziałaś mi, że chcesz, abym już wyszedł, prawda?

Krokodyle ucieszyły się z wyjaśnień Tartarugi. Teraz już wiedziały, że ktoś, kto mieszka bardzo daleko, odpowiada na wybijany przez nie rytm.

Szary Kadłub, powiedział do innych krokodyli:

- Zawsze warto dowiedzieć się czegoś nowego. A jak ktoś czegoś nie rozumie, niech zapyta mądrzejszego. Może kiedyś ta wiedza nam się przyda.
- Dlaczego dopiero kiedyś? – powiedziało małe krokodylatko – już teraz możemy przesłać wiadomość do naszych nowych przyjaciół.”

Gutowska Magdalena

Wypalenie zawodowe – bibliografia w wyborze

"Nie możesz się wypalić, jeśli nigdy nie płonąłeś"

Jeff Schmidt

Praca zawodowa jako jedną z ważniejszych dziedzin życia - ma decydujący wpływ na subiektywną ocenę jego jakości. Może stanowić źródło życiowej satysfakcji, zadowolenia, pozytywnie wpływać na kondycję psychofizyczną. Jednak w wielu przypadkach praca zawodowa jest przyczyną poważnych obciążeń i rodzi wiele stresów. Charakter wykonywanej pracy jest jednym z najistotniejszych czynników determinujących stopień zagrożenia zawodowym wypaleniem. Praca w ciągłym, bliskim kontakcie z ludźmi często charakteryzuje się dużym stopniem emocjonalnego zaangażowania. Jeśli dodamy do tego wpływ stresu i konieczność radzenia sobie z nierealistycznymi oczekiwaniami innych, możemy śmiało przypuszczać, iż opisywana grupa jest grupą podwyższonego ryzyka.

Wypalenie zawodowe dotyczy zawodów określanych mianem społecznych, usługowych, w obrębie których znajdują się takie grupy zawodowe, jak: lekarze, psychologowie, nauczyciele, pracownicy opieki społecznej, kuratorzy sądowi.

Poniższa bibliografia zawiera opracowania dotyczące problemu wypalenia zawodowego, jego definicji, przyczyn, przebiegu, ale także sposobów zapobiegania i diagnozowania. Wszystkie źródła dostępne są w Bibliotece Pedagogicznej w Pile. Adresy wybranych stron internetowych o tej tematyce, znajdują się na końcu zestawienia.

Bibliografia w wyborze za lata 2000 – 2009

1. Aby światło nie zgasło - czyli jak zapobiegać zespołowi wypalenia zawodowego / Renata Bibik. // Wszystko dla Szkoły. - 2002, nr 9, s. 1 - 4.
2. Christiny Maslach koncepcja wypalenia zawodowego : etapy rozwoju / Stanisława Tucholska. // Przegląd Psychologiczny. - 2001, nr 3, s. 301 - 317.
3. Jak Feniks z popiołów czyli syndrom wypalenia zawodowego / Ewa Bilska. // Niebieska Linia. - 2004, nr 4, s. 3 - 7. [Dokument dostępny w World Wide Web <http://pismo.niebieskalinia.pl/index.php?id=253>]
4. Jak przeciwdziałać i radzić sobie z oznakami wypalenia zawodowego / Anna Gromańska, Barbara Milewska, Barbara Nowińska-Zera. // Edukacja zdrowotna i promocja zdrowia w szkole. - 2003, nr 7, s. 57 - 68.
5. Młodzi wypaleni, czyli ekologia za biurkiem / Joanna Belzyt. // Wychowanie na co dzień. - 2003, nr 10, s. 24 - 25.
6. Nauczyciel wobec agresji w szkole - radzenie sobie ze stresem i obciążeniem psychicznym w kontekście syndromu wypalenia zawodowego (komunikat z badań) / Iwona Górską. // W: Agresja w szkole: spojrzenie wieloaspektowe / pod red. Andrzeja Rejznera. - Warszawa: Wydaw. WSP TWP, 2004. - S. 81 - 107 Sygnatura: 93 549-50
7. Nauczyciele szkolnictwa specjalnego wobec zagrożenia wypaleniem zawodowym: analiza przypadków / Małgorzata Sekułowicz.- Wrocław: Wydaw. Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji TWP, 2005 Sygnatura: 94 735
8. Nie tylko o wypaleniu zawodowym / Krzysztof Zajdel // Dyrektor Szkoły. - 2009, nr 7, s. 48 - 51
9. O wypaleniu zawodowym w szkolnictwie specjalnym / Teresa Zbyrad // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 2008, nr 8, s. 41 - 47
10. Orientacja w sobie i otoczeniu w profilaktyce wypalenia zawodowego / Józef Chwedorowicz. // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2004, nr 4, s. 82 - 90..
11. Pomaganie mężczy : wypalenie w pracy zawodowej / Jorg Fengler.- Gdańsk: Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2000 Sygnatura: 86 623-4
12. Poziom wypalenia zawodowego nauczycieli a adekwatność oceniania osiągnięć szkolnych uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych na etapie nauczania zintegrowanego / Iwona Chrzanowska, Joanna Milczarek. // Ruch Pedagogiczny. - 2005, nr 3/4, s. 31 - 46.
13. Poziom wypalenia zawodowego nauczycieli przedszkoli / Joanna Milczarek. // Ruch Pedagogiczny. - 2005, nr 3/4, s. 47 - 54.
14. Profilaktyka wypalenia zawodowego / Ewa Bilska // Niebieska Linia. - 2008, nr 5, s. 15 - 17
15. Psychologiczne aspekty zespołu wypalenia zawodowego / Magdalena Ewa Ruszel. // Edukacja i Dialog. - 2008, nr 195, s. 29 - 31.
16. Skazani na wypalenie? / Jan Chodkiewicz. // Remedium. - 2006, nr 1, s. 21 - 23.
17. Stres organizacyjny i syndrom wypalenia zawodowego w pracy nauczyciela / Tomasz Grad. // Nauczyciel i Szkoła. - 2004, nr 1/2, s. 32 - 38.
18. Stres w pracy a wypalenie zawodowe / Ewa Proch-Masłowska. // Problemy Narkomanii. - 2005, nr 4, s. 70 - 76.
19. Uwarunkowania wypalenia zawodowego nauczycieli i możliwości zapobiegania mu / Renata Bibik. // Dyrektor Szkoły. - 2008, nr 12, s. 17 - 19.
20. Work-life balance - jak się bronić przed wypaleniem / Jadwiga Radwańska. // Psychologia w Szkole. - 2009, nr 2, s. 38 - 47.
21. Wypalenie zawodowe - mit czy realny problem? / Janina Zawadowska. // Dyrektor Szkoły. - 2007, nr 4, s. 9 - 10.
22. Wypalenie zawodowe / Janina Zawadowska. // Gazeta Szkolna. - 2001, nr 11, s. 16.
23. Wypalenie zawodowe / Jolanta Wilsz // Pedagogika Pracy. - 2008, nr 52, s. 111 - 122
24. Wypalenie zawodowe / Małgorzata Taraszkiewicz. // Gazeta Szkolna. - 2004, nr 18, s. [IX] wkładka.
25. Wypalenie zawodowe / Małgorzata Taraszkiewicz. //

- Gazeta Szkolna. - 2008, nr 27, s. 22.
26. Wypalenie zawodowe a stres w pracy / Jerzy Szmałowski. // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 2004, nr 4, s. 3 - 12.
  27. Wypalenie zawodowe czyli Dr Jekyll i Mr Hyde / Maciej Osuch. // Dyrektor Szkoły. - 2008, nr 2, s. 48 - 49.
  28. Wypalenie zawodowe nauczycieli / Małgorzata Orłowska. // Gazeta Szkolna. - 2001, nr 21, s. 15.
  29. Wypalenie zawodowe nauczycieli / Violetta Tomal. // Nowa Szkoła. - 2002, nr 8, s. 18 - 24.
  30. Wypalenie zawodowe nauczycieli wf - dlaczego warto się nim zajmować? / Katarzyna Pec. // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2009, nr 8, s. 28 - 32.
  31. Wypalenie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego a wypadkowość szkolna / Małgorzata Ostrowska. // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2008, nr 5, s. 13 - 18.
  32. Wypalenie zawodowe nauczycieli-pedagogów specjalnych a ich zawodowe kompetencje i pełnione role / Małgorzata Sekułowicz. // W: Pedagog specjalny w procesie edukacji, rehabilitacji i resocjalizacji / Red. Zofia Palak. - Lublin: Wydaw. UMCS, 2008. - S. 83 - 100 Sygnatura: 97 838
  33. Wypalenie zawodowe u nauczycieli pracujących w klasach integracyjnych - próba badań / Anna Kobylańska. // W: Od tradycjonalizmu do ponowoczesności: dyskursy pedagogiki specjalnej / pod red. E.Górniewicz i A.Krause. - Olsztyn: Wydaw. Uniw. Warmińsko-Mazurskiego, 2002. - S. 299 - 304 Sygnatura: 92 341
  34. Wypalenie zawodowe u nauczycieli: psychologiczna analiza zjawiska i jego osobowościowych uwarunkowań / Stanisława Tucholska. - Lublin: Wydaw. KUL, 2001 Sygnatura: 90 725 - 6
  35. Wypalenie zawodowe wychowawców / Tomasz Polkowski. // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 2005, nr 10, s. 29 - 35.
  36. Wypaleniu zawodowemu można zapobiec / Karolina K. Walczykowska. // Edukacja i Dialog. - 2007, nr 1, s. 17 - 20.
  37. Z badań nad wypaleniem zawodowym nauczycieli wychowania fizycznego / Katarzyna Pec. // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2005, nr 6/7, s. 28 - 33.
  38. Zachowania uczniów podczas lekcji a wypalenie się nauczycieli wychowania fizycznego / Maria Brudnik. // Kultura Fizyczna. - 2008, nr 7/8, s. 23 - 28..
  39. Źródła i przejawy wypalenia psychicznego w zawodzie nauczycielskim / Tatiana Rongińska. // W: Pomiar edukacyjny jako kompetencje pedagogiczne. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej przez Instytut Pedagogiki US / Pod red. Kazimierza Wenty. - Szczecin: Uniwersytet Szczeciński, 2001. - S. 165 - 173 Sygnatura: 87 094
- Edyta Starostka <http://www.psychologia.net.pl/artukul.php?level=245>
2. Syndrom wypalenia zawodowego i metody radzenia sobie z nim. Tomasz Trzeciński <http://www.psychologia.net.pl/artukul.php?level=110>
  3. Wypalenie zawodowe. Rozmowa z Joanną Piekarską, psychologiem społecznym. <http://www.pracaizdrowie.com.pl/content/view/135/38/>
  4. Syndrom wypalenia zawodowego u nauczycieli / <http://sp2siewierz.netserwer.pl/publikacje/wypalenie.htm>
  5. Czy grozi ci wypalenie zawodowe? / <http://www.poradnikzdrowie.pl/sprawdz-sie/testy/czy-grozi-ci-wypalenie-zawodowe/>
  6. Jak rozpoznać pierwsze objawy wypalenia zawodowego Ewa Sokołowska http://www.wodn.lodz.pl/wodn/images/stories/pe0207_art.pdf
  7. Zespół wypalenia zawodowego Maciej Stroński / <http://www.psychiatria.pl/txt/a,4589,0,Zesp%C3%B3%C5%82%20wypalenia%20zawodowego>
  8. Lenistwo czy poważny problem? – syndrom wypalenia zawodowego. Paulina Głab http://www.ipri.com.pl/docs/wypalenie_zawodowe.pdf
  9. Wypalenie zawodowe – czy dotyczy każdego z nas? Monika Leśniowska – Marciniak <http://www.pracuj.pl/rynek-pracy-artykuly-wypalenie-zawodowe-czy-dotyka-kazdego-z-nas.htm#top>

Michalska-Wiktorko Łucja

200. rocznica urodzin Fryderyka Chopina – bibliografia w wyborze

Biblioteka Pedagogiczna poleca nauczycielom oraz wszystkim miłośnikom fenomenalnego talentu F. Chopina nagrania muzyczne oraz publikacje albumowe o kompozytorze i czasach, w których przyszło mu żyć. Uzupełnieniem tekstów jest bogaty materiał ilustracyjny, obejmujący reprodukcje i zdjęcia archiwalne, jak też fotografie współczesne, ukazujące miejsca związane z życiem Chopina.

Zdjęcia współczesne przygotowywane są przez profesjonalnych fotografików, a reprodukcje dzieł archiwalnych pochodzą m. in. z Muzeum Narodowego w Warszawie, Muzeum Narodowego w Krakowie, Muzeum Narodowego w Poznaniu, Muzeum Czarłoryskich, Biblioteki Narodowej, Biblioteki Jagiellońskiej, Bridgeman Art Library w Londynie, Tate Gallery i innych.

1. Hoesick F., Chopin: życie i twórczość (1810-1849). T.1-3. Warszawa, Gebethner i S-ka, 1911. Sygn. 13-608 - 13609 A
2. Chopin Fryderyk: plakat. Warszawa: "Biblioteka w Szkole", 1999. Sygn.: GF. 147
3. Blechacz R.(fort.), XV Międzynarod. Konkurs Piani-

Strony internetowe:

1. Wypalenie zawodowe - przyczyny, objawy i konsekwencje dla funkcjonowania społecznego jednostki.

- styczny im. F. Chopina. Warszawa, 2006. Płyta zawiera: Nokturn H-dur op.62 nr 1, Etiuda F-dur op.10, As-dur op.10, Walc Des-dur op.64 nr1, cis-moll op.64 nr2, As-dur, Barkarola Fis-dur op.60, Mazurek H-dur i C-dur, c-moll; Polonez As-dur op.53. Sygn.: CD. 1061
4. Argerich M., Kenner K., Nelson G.(fort.), Etiuda cis-moll op.10 nr4; Mazurki op.59: a-moll nr1, As-dur nr2, fis-moll nr3; Nokturn c-moll op.48 nr1; Etiuda cis-moll op.10 nr4; Scherzo cis-moll op.39. Warszawa : Międzynarodowa Fundacja im. F. Chopina, 2005. Sygn.: CD. 993
  5. Fantazja f-moll op.49, Kołysanka Des-dur op.56, Druga sonata b-moll op.35 [fragm.]. Fort. Marta Sosińska. Warszawa, 1988. Sygn.: T.4983
  6. Jabłoński K. gra wybrane utwory F. Chopina: 4 Scherzi: Nr1 h-moll op.20, Nr2 b-moll op.31, Nr3 cis -moll op.39, Nr4 E-dur op.54 ; Barkarola op.60; Polonez As-dur op.53. Warszawa, 1994. Sygn.: CD. 994
  7. Muzyka pana Chopina: słuchowisko wg Wandy Chotomskiej. reż. A. Piszczatowski, obsada Z. Zama-chowski, A. Warachulska [i in.]. Warszawa: Narod. Inst. Fryderyka Chopina, 2010. Sygn.: CD. 1916/1, 1917/2
  8. Nuty pana Fryderyka, Królewskim traktem. Warszawa, 1997. // W: Tu jest ojczyzn: 249. Sygn.: F. 0286/1
  9. Paderewski I.J.(fort.), Ballada As-dur op.47; Etiuda E-dur op.10 nr3; Etiuda Ges-dur op.25 nr 9 [i n.] : nagr. na rolkach papierowych Welte-Mignon, zarejestr. 27 lutego 1906 r. Warszawa, 2004. Sygn.: CD. 901
  10. Pieśni. Mezzosopran Stefania Toczyska, Fort. Janusz Olejniczak. Warszawa: "Wifon", 1987. Sygn.: T. 519
  11. Polonezy op.71, Impromptu. Fort. Regina Smendzianka. Warszawa, 1988. Sygn.: T.4985
  12. Recital Chopinowski. Piano Janusz Olejniczak. Warszawa: Wifon, 1978. Sygn.: T.366
  13. Wielcy Kompozytorzy. Fort. Janusz Olejniczak. Warszawa, 2005. Nagr. z 1999 r. (Biblioteka Gazety Wyborczej; 2). Sygn.: CD. 1032
  6. Geniusz prywatnie. T.6: Nokturny. Warszawa, 2009. Sygn.: CD. 1876, 1877+ Album
  7. W kręgu przyjaciół. T.7: Preludia. Warszawa, 2009. Sygn.: CD. 1878, 1879 + Album
  8. Paryskie życie. T.8: Ronda, mazurki, wariacje. Warszawa, 2009. Sygn.: CD. 1880, 1881 + Album
  9. Muzyka romantyzmu. T.9 : Walce. Warszawa, 2009. Sygn.: CD. 1882, 1883+ Album
  10. Wielki emigrant. T.10 : Walce. Warszawa, 2009. Sygn.: CD. 1884, 1885 + Album
  11. Przekłeta choroba. T.11. Warszawa, 2009. Sygn.: CD. 1886, 1887 + Album
  12. Zakręty historii. T.12. Warszawa, 2009. Sygn.: CD. 1888, 1889 + Album
  13. Poeta fortepianu. T.13 : Mazurki. Warszawa, 2009. Sygn.: CD. 1890, CD. 1891 + Album
  14. W poszukiwaniu nuty doskonałej T.14. Warszawa, 2009. Sygn.: CD. 1892, 1893 + Album
  15. Mistrz wiecznie żywy T.15 : Nokturny. Warszawa, 2009. Sygn.: CD. 1894, 1895+ Album

***Dzieła Wszystkie Fryderyka Chopina
w wykonaniu artystów polskich***

(kolekcja Polskich Nagrań na płytach gramofonowych)

***Kolekcja albumowa „Rzeczpospolitej”
(15 tomów + 30 płyt CD)***

Zawiera nagrania dzieł Chopina, które weszły do kanonu światowej pianistyki. Na fortepianie gra Idil Biret, komentarz - Jarosław Drzewiecki

1. Cudowne dziecko. T.1 : Etiudy. Warszawa, 2009. Sygn.: CD. 1866, 1867 + Album
2. Na europejskich salonach T.2: Polonezy. Warszawa, 2009. Sygn.: CD. 1868, 1869 + Album
3. Wielkie miłości. T.3 : Koncerty fortepianowe. Warszawa, 2009. Sygn.: CD. 1870, 1871 + Album
4. W siłach sztuki. T.4: Mazurki. Warszawa, 2009. Sygn.: CD. 1872, 1873 + Album
5. Ojczyzna, wieczna tęsknota. T.5: Sonaty. Warszawa, 2009. Sygn.: CD. 1874, 1875 + Album
1. Ballady. Fort. Jan Ekier. Warszawa 1959. Sygn.: Pł. 498
2. Etiudy. Fort. B. Woytowicz. Warszawa, 1959. Sygn.: Pł. 499.
3. Impromptu As-dur op.29, Fis-dur op.36, Ges-dur op.51, Polonez d-moll op. 71 nr 1, Polonez B-dur op. 71 nr 2, Polonez f-moll op. 71 nr 3, Fantazja Impromptu cis-moll op. 66. Fort. Regina Smendzianka. Warszawa, 1959. Sygn.: Pł. 510
4. Nokturny. Vol.I / fort. H. Sztompka, Z.Drzewiecki. Warszawa, 1959. Sygn.: Pł. 501.
5. Nokturny. Vol.II / piano Z. Drzewiecki. Warszawa, 1959. Sygn.: Pł. 502
6. Polonezy. Vol.II : [...] c-moll, fis-moll, As-dur, Fantazja, Nokturn E-dur : [...] A-dur Op. 40 No 1. Wyk. H. Czerny-Stefańska. Warszawa, 1959. Sygn.: Pł. 495
- 7th Piano Concerto No. 1 in E Minor, op. 11 / fort. H. Czerny-Stefańska ; Ork. Symf. Filharmonii Narod. w Warszawie ; dyr. W. Rowicki. Warszawa, 1959. Sygn.: Pł. 497
- 8th Polonez-Fantazja As-dur op.61, Scherzo h-moll op. 20, Nokturn H-dur op. 62 nr 1, Preludia op. 28/4, Preludium cis-moll op. 45, Ballada f-moll op. 52. Piano W. Wolfram. Warszawa, 1985. Sygn.: Pł. 520
9. Sonaty. Fort. Jan Ekier. Warszawa, 1959. Sygn.: Pł. 496
10. Pieśni op. 74. Sopran S. Woytowicz, tenor A. Bachle-da. Warszawa, 1959. Sygn.: Pł. 503
11. Rondo C-dur na dwa fortepiany, Largo Es-dur, Marsz żałobny B-dur, Cantabile B-dur, Feuille d'Album E-dur, Contredanse Ges-dur, Rondo c-moll, Rondo a La Mazur Op. 5, Rondo Es-dur Op.16. Piano H. Czerny-

- Stefańska, L. Stefański. Warszawa, 1959. **Sygn.:** Pl. 505
12. Scherza. Fort. L. Grychtolówna. Warszawa, 1959. **Sygn.:** Pl. 504
13. Sonata na fortepian i wiolonczelę g-moll op. 65, Sonata na fortepian c-moll op. 4. Piano M. Wiłkomirska ; cello K. Wiłkomirski. Warszawa, 1959. **Sygn.:** Pl. 506
14. Walce. Fort. R. Smendzianka. Warszawa, 1959. **Sygn.:** Pl. 500
15. Wszystkie mazurki. Vol.I – III. Piano H. Sztompka. Warszawa, 1959. **Sygn.:** Pl. 507/V.1, 508/V.2, 509/V

Michalska-Wiktorko Lucja

O dawnej książce. Film obyczajowy z książką w tle...

Motto : Treścią niektórych książek są filmy, a niektórych filmów są książki.

Reżysera filmu *Krzyżacy* według H. Sienkiewicza zafrapowała w powieści „ostra aktualność tematów i wątków historycznych”. „Tak jak problematyka sprzed tysiąca lat może zachować aktualność po wsze czasy, tak utwór współczesny niewiele może mieć wspólnego z aktualnymi problemami” stwierdził Aleksander Ford. Przytoczona opinia, przynajmniej w części, tłumaczy coś, co okazało się jest bez mała standardem w polskim filmie, tj. sięganie do literatury XIX wieku dla ukazania ponadczasowości pewnych wątków i tematów. Ta niewątpliwa nobilitacja dawnej książki dotyczy nie tylko przekładu jej zawartości na język filmu, to także implementacja przez film postaci zewnętrznej książki. Film korzysta czasem ze sztuki edytorskiej, przedstawia - w sposób artystycznie zamierzony - powiększone obwoluty, okładki i pierwsze strony książek. Są one także materiałem niejednej ekspozycji. Parafrazując motto jednej z wystaw można ukuć następującą formułę: *Treścią niektórych książek są filmy, a treścią niektórych filmów są książki*. Bywa że film po-myślany jest jak książka w planie wizualnym i treściowym, poszczególne sekwencje i sceny zaopatrzone są w tytuł lub słowny komentarz. I tak formuła „Okłamując... (tutaj imię postaci okłamywanej)” rozpoczyna wiele kadrów filmu *Pokój z widokiem*. Ten bazujący na konstrukcji książki zabieg to klucz do interpretacji fabuły tego – angielskiego w klimacie i kameralnego w odbiorze filmu, który zapowiada, a i zarazem pointuje wydarzenia i zachowania bohaterów. Reżyser James Ivory upomniał się w filmie o miejsce książki skandalizującej (w dobrym tego słowa znaczeniu) w rewolucji moralnej i przełamaniu skostniałych norm obyczajowych epoki wiktoriańskiej, czyniąc z niej spiritus movens fabuły filmowej i oddając w mikroskali ducha tych przemian. Jest rok 1907. Młoda Brytyjka podróżuje w towarzystwie zaprzyjaźnionej damy do słonecznej Italii. Samotny spacer po ulicach Florencji uświadamia dziewczynie, obserwującej bez-

względność zachowań ludzkich, czym może się skończyć zachłyśnięcie południową żywotnością i naturalnością. Potrzebnego wsparcia udziela jej młodzieniec z pensjonatu zamieszkiwanego przez Anglików. Tak zawiązana znajomość sprzyja oczywistym „w pięknych okolicznościach przyrody” doznaniom i emocjom, które skutkują niekonwencjonalnymi zachowaniami; chłopak bierze Lucy w ramiona, która bezwolnie poddaje się urokowi chwili. Cóż, moment zapomnienia i tyle... Jest jednak świadek i umowa o tajemnicy. Nieistotne wydarzenie staje się za sprawą kuzynki Charlotte kanwą ekscytującej powieści, której pikantne fragmenty odczytuje narzeczony Lucy. Autorce udało się w opisie pary całującej się pośród łanów falującego zboża zawrzeć sporą dawkę emocji, oddać prawdę i autentyzm uczuć... Pod wpływem literackiej wiwisekcji wspomnienia i uczucia, zwyczajowo tłamszone, odżywają ze zdwojoną siłą... Książka stanowi tu siłę sprawczą wydarzeń, dziewczyna już nie chce dłużej uczestniczyć w zakłamywaniu uczuć. Książka ujawnia prawdę, która pozwoli jej wyjść z wewnętrznego „zapętlenia”, stanowiąc pierwszy krok do uzdrowienia relacji między bohaterami. Obecność książek na różnych poziomach filmowej opowieści i w całkiem przypadkowych miejscach: w ogrodzie, domu oraz cytowane tytuły: *O pochodzeniu człowieka*, *Poezje* lorda Byrona, dodaje wiarygodności opisanym wydarzeniom, które stopniowo odsłaniają prawdę przedstawioną w teatrze życia. Czasem książka tłumaczy metafizyczne odczucia ludzi, nadając im szerszy kontekst cywilizacyjny, jak to się dzieje w filmie – o klimatach pokrewnych tym wyżej opisanym, *Portret rodzinny we wnętrzu* (reż. Luchino Visconti, prod.1976 r.). Bohater filmu pada ofiarą konfliktów obyczajowych, które okazały się pokłosiem kontrkultury młodzieżowej, w skrócie określanej „rewoltą pokolenia '68”. W tle wydarzeń pojawiają się książki, jako że bohater filmu to wielki miłośnik literatury i koneser dzieł sztuki. W monotonne życie profesora wdzierają się nowoczesna rodzina wyzbyta tradycyjnych wzorców. Profesor odwołuje się do wartości zakwestionowanych przez młodych sublokatorów, do wzorców, które już dawno poszły w rozsypkę. Poczynania lokatorów wywołują falę wspomnień, bohater zatapia się w odrealnionym świecie. Wrażenia z lektury konfrontuje z rzeczywistością opanowaną przez obcych. Film przeciwstawia sobie dwa światy. Śmierć w rzeczywistości wniesionej przez obcych nabiera rozmiarów katastrofy. Natomiast „odejście” człowieka w świecie wyobrażonym znamionuje postawa pogodzenia się z tym naturalnym w końcu zjawiskiem. Powieściowy bohater – alter ego profesora, stopniowo oswaja się z myślą o śmierci, choć bliskość tej chwili zaledwie przeczuwa wsłuchując się w kroki dobiegające z sąsiedztwa. Na naturę tych odgłosów wskazuje powtarzalność odgłosów i nocna pora. Kontrastuje to z niszczycielską siłą, ingerującą w życie profesora za pośrednictwem tajemniczych lokatorów. Po śmierci młodego „rewolucjonisty” – a może na zasadzie przemienności zdarzeń filmowych – następuje wyciszenie akcji. Jednak profesor, mimo że pozostał sam w domu uwolnionym od intruzów, znów poddany zostaje próbie. Z opustoszałego pokoju dobiega

„subtelne” stukanie. Czyżby miał przeżyć swoiste déjà vu?... Czasem to wokół książki zawiązana jest główna intryga filmu. W ekranizacji dzieła Umberta Eco *Imię Róży*, wątek sensacyjny osnuty wokół sekretnych losów starej księgi, osadzony jest w równie tajemniczych czasach i podbudowany mnóstwem filozoficznych aluzji i podtekstów. Stosunek bohaterów do księgi staje się pretekstem do ukazania ciemnych stron psychiki ludzkiej. Obecność książki w filmie *Nad Niemnem* w reż. Z. Kuźmińskiego również nie jest przypadkowa. W sekwencjach poświęconych Emilii Korczyńskiej to właśnie jej ulubiona lektura oddaje prawdę o tej postaci demaskując zgubny wpływ literatury romansowej na psychikę polskich szlachcianek. Komiczny aspekt ballady *Pani Twardowska* wydobywa filmowa adaptacja poezji Adama Mickiewicza. Płonące karty starej księgi uwalniają zabawnego diabełka, który w żaden sposób nie mógł poradzić sobie ze sprytem polskiego szlachcica. Podobny efekt można dostrzec w wielu obrazach filmowych, którym książki dodają dramatyzmu, uwiarygodniając przy okazji wymowę treściową utworu. Na zakończenie tych filmowych „reminiscencji” z książką w tle, można śmiało skonstatować, że dawna książka, poprzez jej liczne, wizualne prezentacje nabiera w miarę upływu czasu innych, ponadczasowych znaczeń.

Z pedagogicznej półki ...

Lamczak Urszula

Z pedagogicznej półki... Prowadzenie ewaluacji w ramach nadzoru pedagogicznego: poradnik dyrektora szkoły – Klemens Stróżyński

Autor niniejszego podręcznika - wieloletni nauczyciel, polonista – związany jest z „gdańską szkołą pomiaru dydaktycznego i ewaluacji”, skupionej wokół osoby prof. Bolesława Niemierki. To także autor kilkunastu innych książek oraz kilkuset artykułów w pismach oświatowych i kulturalnych o różnej tematyce. Nazwisko znane każdemu nauczycielowi.

Prezentowany poradnik jest jednym z niewielu polskich pozycji ujmujących całościowo i praktycznie zagadnienie ewaluacji w szkole, do której będą musieli się wkrótce przymierzyć dyrektorzy tychże placówek.

Książka zawiera wiedzę teoretyczną oraz metodologiczną dotyczącą tej mało znanej, a od kilku lat w Polsce popularnej dziedziny nauk stosowanych – ewaluacji. Jest to praktyczny podręcznik podający dyrektorom szkół wzorce działań oraz różnorodne narzędzia pozyskiwania danych, przybliżający dyrektorom szkół wiedzę dotyczącą ewaluacji w edukacji oraz służyć praktyczną pomocą w podejmowaniu ewaluacji wewnętrznej własnych placówek.

Publikacja wyposażona jest dodatkowo w płytę CD zawierającą wszystkie narzędzia badawcze prezentowane i omawiane w książce. Są na niej także schematy do wykorzystania w prezentacjach na szkoleniach rad pedagogicznych. O dokładnej zawartości poradnika dyrektora szkoły o ewaluacji wewnętrznej więcej powie załączony spis treści:

Klemens Stróżyński

Prowadzenie ewaluacji w ramach nadzoru pedagogicznego

Poradnik dyrektora szkoły

ABC

a Wolters Kluwer business

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
Rozdział 1. Ewaluacja – co to takiego	11
Rozdział 2. Wymagania państwowe wobec szkół jako wizja pedagogiczna i drogowskaz dla dyrektora	28
Rozdział 3. Metodologia ewaluacji: zasady, procedury, modele działania	49
3.1. Model metodologiczny	52
3.2. Zagadnienia aktualne	56
3.3. Modele metodologiczne z wykorzystaniem pomiaru dydaktycznego	59
3.4. Techniki obiektywizujące	63
Rozdział 4. Narzędzia badawcze typu socjologicznego: zasady budowania i wykorzystania	71
4.1. Metoda kwestionariuszowa – ankieta	71
4.2. Metoda kwestionariuszowa – wywiad	89
4.3. Metoda obserwacyjna – hospitacja	93
4.4. Analiza dokumentu	98
4.5. Studium przypadku	108
Rozdział 5. Narzędzia badawcze – pomiar dydaktyczny	113
5.1. Podstawowe pojęcia	115
5.2. Zasady tworzenia testów sprawdzających	119
5.3. Jak budować testowe zadania wielokrotnego wyboru	122
5.4. Jak budować testowe zadania otwarte	127
5.5. Jak interpretować wyniki testowania	133
5.6. Specyficzny cel testowania	138
Rozdział 6. Raport ewaluacyjny i jego wykorzystanie w szkole	144
6.1. Raport z ewaluacji – struktura dokumentu	144
6.2. Raport z ewaluacji – przykład wykorzystania	146
Zakończenie	151
Bibliografia komentowana	155